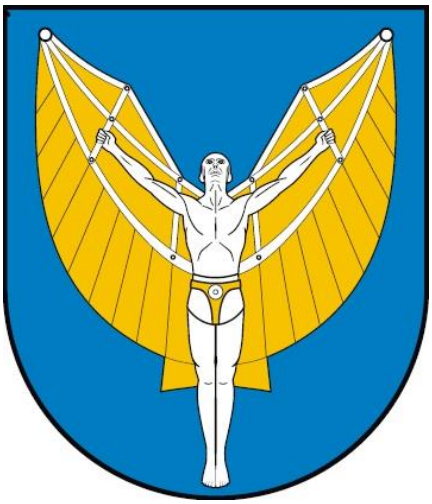

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Radgoszcz

INICJATYWALOKALNA.PL
SP. Z O.O.

Lipiec 2022

Spis treści

Wstęp 3

1. Metodyka opracowania Diagnozy 4
2. Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego – dostępność komunikacyjna i mobilność 7
3. Ludność, zachodzące procesy demograficzne i rozwój w wymiarze społecznym 11
4. Gospodarka i rynek pracy 30
5. Środowisko naturalne i infrastruktura 47
6. Kultura i dziedzictwo kulturowe 62
7. Sport, rekreacja i turystyka 65
8. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne 67
9. Bezpieczeństwo publiczne 69
10. Polityka społeczna 71
11. Edukacja i wychowanie 76
12. Kapitał społeczny 79
13. Finanse samorządowe 83
14. Analiza SWOT 92
15. Podsumowanie i wnioski z diagnozy 94

15.1 Ogólny wskaźnik rozwoju gminy 94

15. 2. Wyniki badania ankietowego 99

15. 3. Wnioski z diagnozy 100

Spis tabel 102

Spis wykresów 104

Spis rysunków 107

Spis map 108

Załączniki 108

Wstęp

Wyzwania, związane z nową perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2021–2027 oraz wejściem w życie przepisów wprowadzonych *Ustawą z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378 z późn. zm.), powodują konieczność opracowania przez jednostki samorządu terytorialnego strategii rozwoju zintegrowanych z nowymi przepisami. Opracowanie strategii jest niezbędne w celu kierunkowania i zabezpieczenia ciągłości polityki rozwoju gminy oraz stanowi kluczowy instrument pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację planowanych przez nią zadań.

Niniejsze opracowanie jest efektem gromadzenia i analizy danych na temat gminy i jej otoczenia. Celem Diagnozy jest identyfikacja najważniejszych wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy, a także nazwanie głównych barier i szans wynikających ze zidentyfikowanych uwarunkowań. Przedstawiono potencjały gminy, nawiązując do dostępnych zasobów oraz lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowania terytorialnego.

Przedstawiona Diagnoza stanowi punkt wyjścia oraz bazę do opracowania *Strategii Rozwoju Gminy Radgoszcz na lata 2022–2030*, która będzie podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu lokalnego.

1. Metodyka opracowania Diagnozy

W niniejszej Diagnozie zostały zgromadzone i poddane analizie ilościowej i jakościowej dane odnoszące się do Gminy Radgoszcz oraz jej otoczenia zewnętrznego. Na podstawie niniejszego opracowania możliwa stała się identyfikacja wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy. Dane wykorzystane w Diagnozie służą głównie ocenie obecnej sytuacji, wyznaczeniu mocnych i słabych stron gminy, a także jej potencjałów i problemów. To z kolei jest podstawą do sformułowania celów i wyznaczenia najważniejszych kierunków rozwoju. W ramach przeprowadzanej diagnozy obszaru wykorzystano metody analityczne i badawcze polegające m.in. na analizie *desk research,* analizie tekstów i dokumentów programowych, analizie dokumentów prawnych, analizie danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych w trybie stacjonarnym i on-line, warsztatach tematycznych, badaniach ankietowych (kwestionariusze ankiet) i dyskusjach panelowych.

W związku z powyższym w opracowaniu przedstawiono dane ilościowe w poszczególnych dziedzinach badawczych, uwzględniających:

- możliwie najbardziej aktualne dane statystyczne (z okresu 2016–2020) w ramach prowadzonej statystyki GUS dla Gminy Radgoszcz, gmin sąsiednich, województwa małopolskiego, Polski oraz gmin o podobnym charakterze;
- treści udostępniane na oficjalnych stronach internetowych instytucji i podmiotów cytowanych w Diagnozie;
- dane pozyskane z samorządu gminy oraz jednostek mu podległych;
- zapisy wybranych dokumentów planistycznych, programowych, badań, ewaluacji i innych: Polski, województwa małopolskiego, gminy;
- wyniki istniejących i opublikowanych raportów oraz opracowań eksperckich przytaczane w Diagnozie;
- dane publikowane na serwisach Związku Miast Polskich (Monitor Rozwoju Lokalnego, System Analiz Samorządowych).

Źródłem danych o charakterze jakościowym były:

- wyniki przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców gminy;
- wyniki istniejących i opublikowanych raportów oraz opracowań eksperckich przytaczane w Diagnozie;
- wyniki prac warsztatowych przeprowadzonych z grupami roboczymi;
- treści pozyskane od samorządu oraz jednostek mu podległych;
- treści udostępniane na oficjalnych stronach internetowych instytucji i podmiotów cytowanych w Diagnozie.

Gminy sąsiadujące z Gminą Radgoszcz, w odniesieniu do których porównano wybrane wskaźniki / dane statystyczne, to: Gmina Czarna, Gmina Dąbrowa Tarnowska, Gmina Lisia Góra, Gmina Radomyśl Wielki, Gmina Szczucin, Gmina Wadowice Górne. Gmina Czarna, Radomyśl Wielki oraz Wadowice Górne znajdują się na terenie województwa podkarpackiego. Pozostałe jednostki znajdują się na terenie województwa małopolskiego.

Narzędziem pozwalającym na analizę sytuacji rozwojowej gminy był Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL), który został przygotowany w ramach Systemu Analiz Samorządowych przez Związek Miast Polskich, w ramach projektu finansowanego z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020 – pozwala on na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gminy w czasie i w relacji do innych gmin o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju. Nie jest to ocena w kategoriach bezwzględnych – a zawsze w porównaniu z tym, co dzieje się w jednostkach samorządu terytorialnego, stanowiących grupę porównawczą. Nie jest to również ocena w sensie formalnym, ale punkt wyjścia do analizy. Tym samym jest to wsparcie władz i mieszkańców w przygotowaniu decyzji, przede wszystkim o charakterze strategicznym[1]. Narzędzie to jest jednym z wielu wykorzystanych na potrzeby niniejszej Diagnozy.

W celu przygotowania Monitora Rozwoju Lokalnego, analizie poddano wiele aspektów decydujących o rozwoju jednostki samorządu terytorialnego. Zgodnie z teorią zrównoważonego rozwoju wyodrębniono trzy wymiary tegoż rozwoju: gospodarczy, społeczny i środowiskowo-przestrzenny. Następnie w ramach każdego z wymiarów wyodrębniono od 3 do 5 obszarów analizy, charakteryzujących główne sfery funkcjonowania gminy. Tych obszarów łącznie wyodrębniono 12. Obszary podzielone są na podobszary (od 2 do 5) – jest ich łącznie 48. Podobszary charakteryzowane są przez wybrane wskaźniki.

[1] Strona internetowa Związku Miast Polskich, miasta.pl/aktualnosci/monitor-rozwoju-lokalnego-nowe-narzedzie-dla-miast, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Łącznie, w Monitorze Rozwoju Lokalnego, poddano analizie 152 wskaźniki, pochodzące ze statystyki publicznej. W niniejszym opracowaniu zaprezentowano kilka z nich.

Gmina Radgoszcz należy w statystykach MRL do grupy porównawczej Gminy wiejskie o umiarkowanej funkcji rolniczej (I4) – w grupie znajdują się łącznie 484 jednostki samorządowe. Przynależność do grupy wykorzystano w ocenie sytuacji społecznej, gospodarczej i środowiskowej w Gminie Radgoszcz.

2. Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego – dostępność komunikacyjna i mobilność

Gmina Radgoszcz położona jest w województwie małopolskim, w powiecie dąbrowskim i jest gminą wiejską (mapa 1). Powierzchnia gminy wynosi 88 km^2, w 2020 roku zamieszkiwały ją 7 453 osoby. W skład gminy wchodzi 7 sołectw, a siedzibą jej organów jest miejscowość Radgoszcz.

Mapa 1 Położenie Gminy Radgoszcz na tle Polski, województwa małopolskiego i powiatu dąbrowskiego

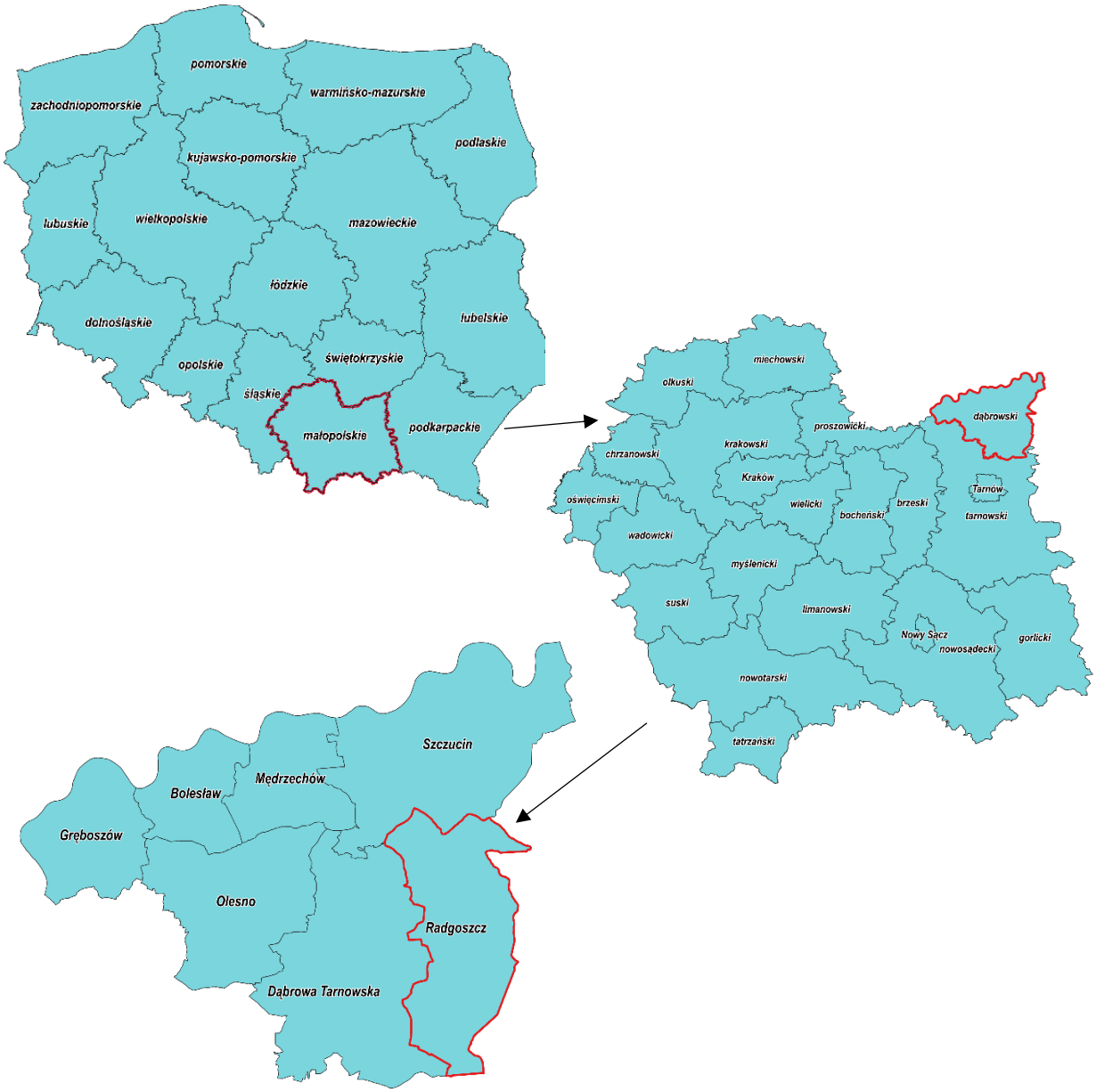

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju – PRG, z wykorzystaniem programu QGIS 3.16.6 – Hannover

Gmina Radgoszcz graniczy: od północy z Miastem i Gminą Szczucin (powiat dąbrowski województwo małopolskie), od zachodu z Miastem i Gminą Dąbrowa Tarnowska (powiat dąbrowski, województwo małopolskie), od południa z Gminą Lisia Góra (powiat tarnowski, województwo małopolskie), natomiast od wschodu z Gminą Czarna (powiat dębicki, województwo podkarpackie) oraz gminami Radomyśl Wielki i Wadowice Górne (powiat mielecki, województwo podkarpackie).

Zgodnie z Uchwałą Nr VI/40/2003 Rady Gminy Radgoszcz z dnia 14.04.2003 r. w sprawie uchwalenia statutu gminy Radgoszcz gminę tworzy 7 sołectw. Są to: Małec, Luszowice, Radgoszcz I, Radgoszcz II, Radgoszcz III, Smyków, Żdżary. Na potrzeby niniejszej Diagnozy sołectwa: Radgoszcz I, Radgoszcz II, Radgoszcz III połączono w jedną jednostkę strukturalną (miejscowość statystyczną).

Mapa 2 Podział Gminy Radgoszcz na jednostki strukturalne

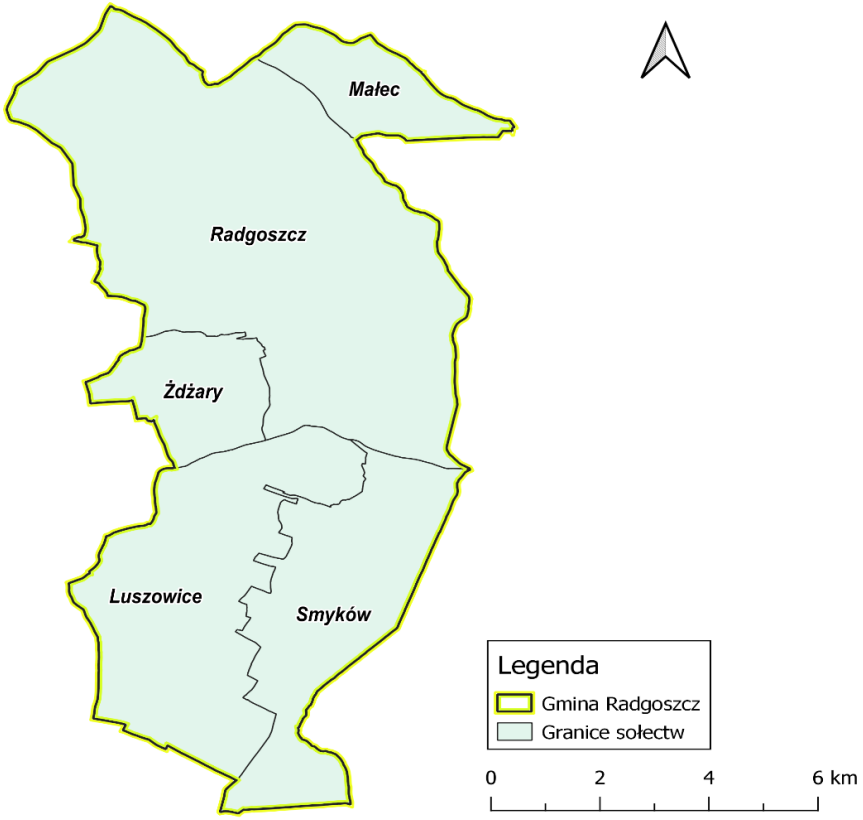

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju – PRG

Przez Gminę Radgoszcz, w jej południowej części (przez Smyków) przebiega droga wojewódzka nr 984, łącząca Tarnów z Mielcem. Na mapie 3 przedstawiono sieć komunikacyjną na obszarze Gminy Radgoszcz, która uwzględnia przebieg drogi wojewódzkiej, licznych dróg powiatowych oraz dróg gminnych.

Mapa 3 Główna sieć komunikacyjna na terenie Gminy Radgoszcz

Źródło: Opracowanie własne na podstawie geoportal.gov.pl

Gmina Radgoszcz stanowi stosunkowo dobry punkt komunikacyjny. Na mapie 4 przedstawiono czas dojazdu do wybranych ośrodków miejskich, który jest korzystny dla mieszkańców Gminy Radgoszcz. Czas dojazdu do Mielca oraz Tarnowa wynosi zaledwie 30 minut. Dodatkowo gmina sąsiaduje bezpośrednio z gminą miejsko-wiejską Szczucin oraz miastem powiatowym Dąbrowa Tarnowska. Należy jednak nadmienić, iż gmina stanowi jedną z gmin obszaru zakwalifikowanego w regionie jako wewnętrzne peryferia województwa małopolskiego.

Gmina Radgoszcz znajduje się w odległości około 111 km od Krakowa, czyli od jednego z największych miast w Polsce – stolicy województwa. Czas dojazdu wynosi około 1 h 30 minut. Podobnego czasu wymaga dojazd do innych ośrodków miejskich – Kielc, Nowego Sącza i Stalowej Woli. Natomiast do Rzeszowa czy Tarnobrzegu czas dojazdu to około 1 godzina.

Mapa 4 Czas dojazdu do wybranych ośrodków miejskich z Gminy Radgoszcz

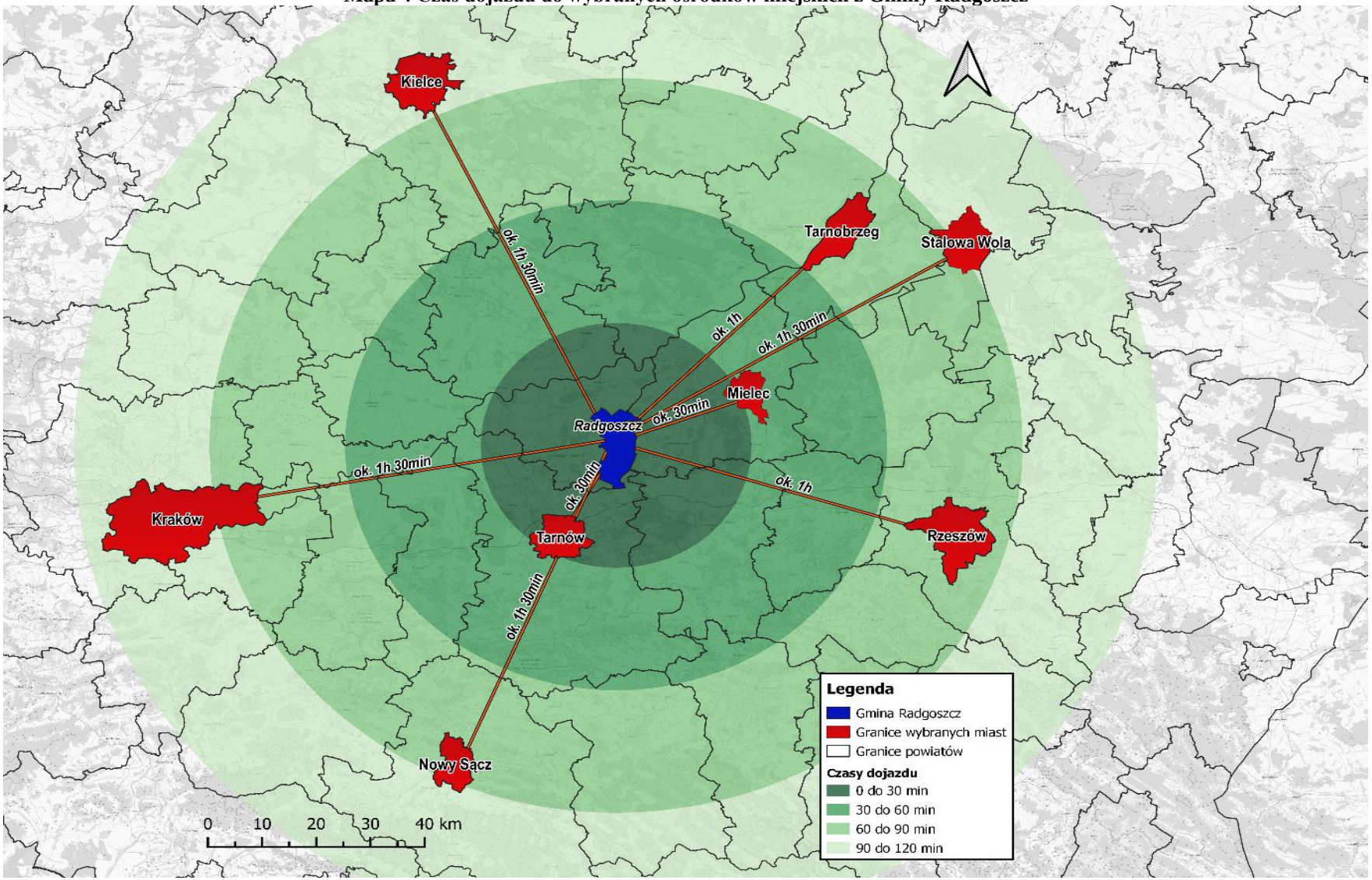

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem programu QGIS 3.16.6 – Hannover

3. Ludność, zachodzące procesy demograficzne i rozwój w wymiarze społecznym

Z danych GUS wynika, że liczba osób zamieszkujących Gminę Radgoszcz w roku 2020 wynosiła 7 453, natomiast gęstość zaludnienia gminy – 85 os/km^2. Liczba ludności w ciągu 4 lat wahała się, przy czym ogólny trend był wzrostowy. Na przestrzeni prezentowanych lat ogólna liczba ludności wzrosła o 41 osób, co stanowi wzrost w stosunku do 2016 roku o 0,55% liczby osób ogółem. Podobny trend można zaobserwować w województwie małopolskim (wzrost o 0,83%), podczas gdy dla Polski odnotowano spadek o 0,44%.

Na wykresie 1 przedstawiony został trend zmian liczby ludności dla Gminy Radgoszcz, natomiast w tabeli 1 zostały zaprezentowane dane ludnościowe w porównaniu do Polski, województwa małopolskiego oraz gmin sąsiednich.

Wykres 1 Liczba ludności ogółem w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020

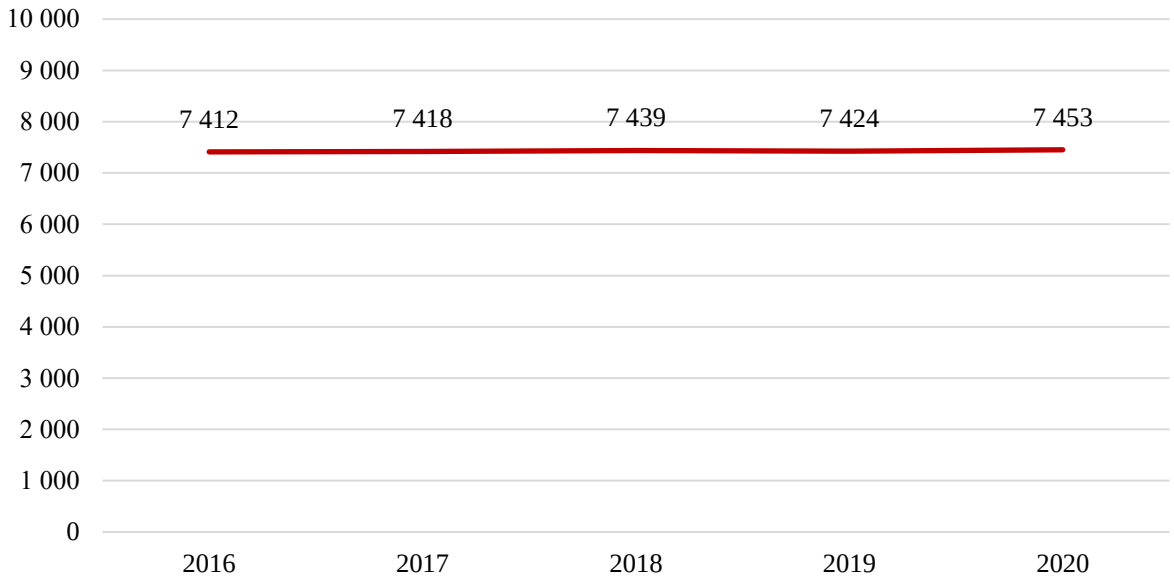

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z przedstawionych w tabeli 1 danych wynika, że liczba ludności na obszarze gminy na przestrzeni lat wzrastała, jednak widoczne są nieznaczne wahania, co jest tożsame z tendencją panującą w województwie małopolskim oraz w gminach sąsiednich. Spośród nich jedynie Miasto i Gmina Szczucin odnotowała spadek liczby ludności (o 0,7%), co pokrywa się z tendencją panującą w Polsce.

Tabela 1 Liczba ludności ogółem w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Ludność ogółem				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**7 412**	**7 418**	**7 439**	**7 424**	**7 453**
Gmina Czarna	11 638	11 715	11 752	11 816	11 902
Gmina Dąbrowa Tarnowska	21 175	21 231	21 287	21 256	21 187
Gmina Lisia Góra	15 086	15 226	15 332	15 402	15 432
Gmina Radomyśl Wielki	14 228	14 225	14 220	14 292	14 272
Gmina Szczucin	13 189	13 167	13 180	13 155	13 103
Gmina Wadowice Górne	7 653	7 703	7 702	7 723	7 738
województwo małopolskie	3 382 260	3 391 380	3 400 577	3 410 901	3 410 441
Polska	38 432 992	38 433 558	38 411 148	38 382 576	38 265 013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na poniższym kartogramie (mapa 5) przedstawiono gęstość zaludnienia w poszczególnych miejscowościach statystycznych w Gminie Radgoszcz w 2020 roku. Największym zagęszczeniem charakteryzowało się sołectwo Radgoszcz (w ramach którego gmina wyodrębnia sołectwo Radgoszcz I, Radgoszcz II, Radgoszcz III) oraz Żdżary. Natomiast najmniejszym zagęszczeniem ludności charakteryzowały się sołectwa: Małec oraz Smyków.

Mapa 5 Gęstość zaludnienia w poszczególnych sołectwach Gminy Radgoszcz w roku 2020

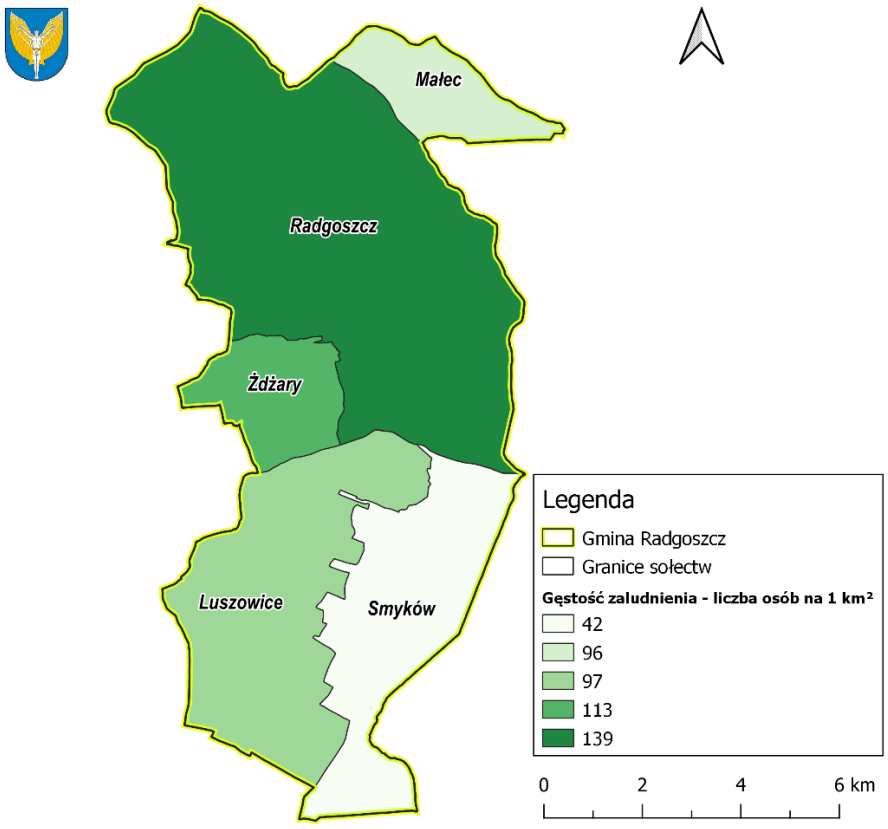

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Radgoszczy, za pomocą programu QGiS

Na wykresie 2 została przedstawiona struktura ludności według poszczególnych grup wieku tzw. *piramida wieku* dla Gminy Radgoszcz. Na wykresie 3 zaprezentowano wskaźnik *udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności* ogółem w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020, który w tabeli 2 porównano do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski.

Jak wynika z przedstawionych danych GUS, Gminę Radgoszcz zamieszkuje nieznacznie więcej mężczyzn (3 768) niż kobiet (3 685), jednocześnie większość ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (0–49 lat) również stanowili mężczyźni. Tendencja ta odwraca się wśród mieszkańców w wieku poprodukcyjnym i to kobiety stanowią większość mieszkańców w wieku powyżej 70 lat. Znacząca nadwyżka kobiet nad mężczyznami w tym przedziale wiekowym jest spowodowana wyższą średnią długością życia kobiet, a także faktem, że mężczyźni częściej zapadają na choroby cywilizacyjne, układu krążenia i statystycznie częściej ulegają wypadkom. Należy zwrócić uwagę, iż zgodnie z rozkładem struktury wieku oraz prognozami Głównego Urzędu Statystycznego[2], w najbliższych latach można spodziewać się systematycznego wzrostu udziału osób w wieku powyżej 65 lat.

Wykres 2 Piramida wieku dla Gminy Radgoszcz w roku 2020

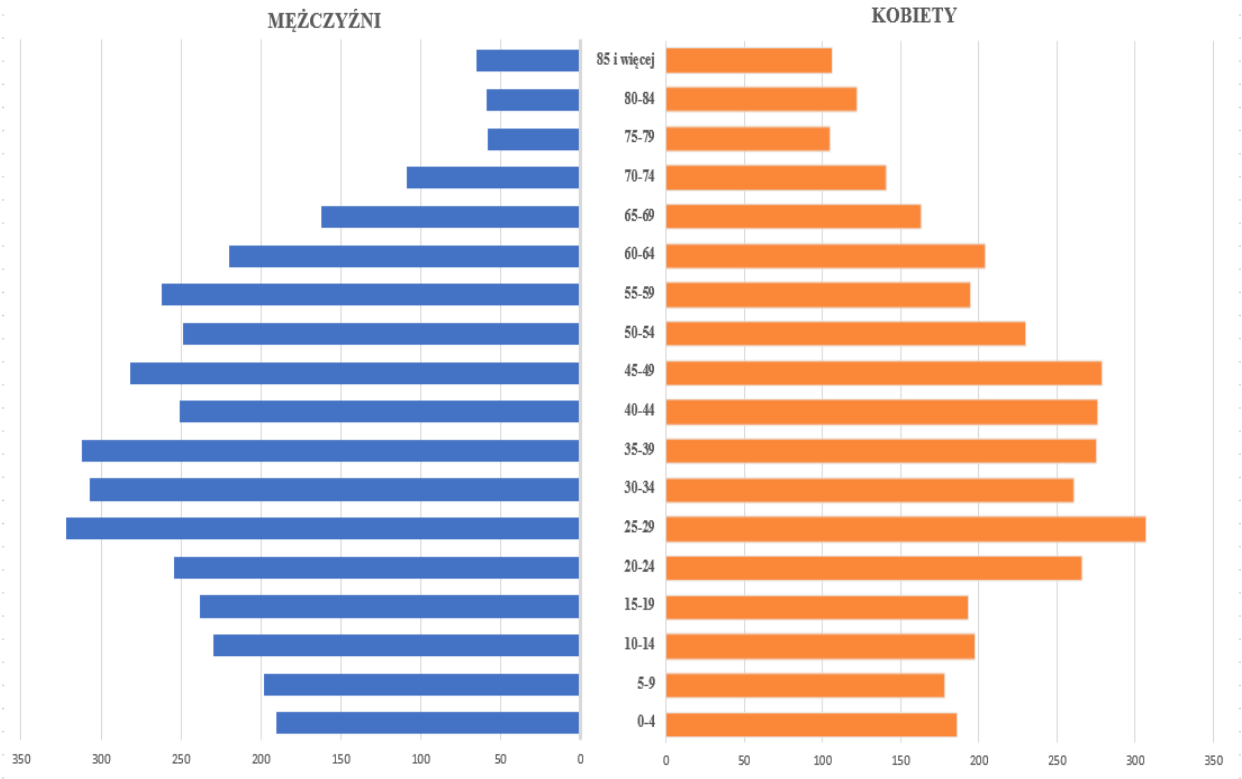

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

[2] Główny Urząd Statystyczny / Obszary tematyczne / Ludność / Prognoza ludności / Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne)

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności ogółem w Gminie Radgoszcz systematycznie się zwiększa, należy jednak zwrócić uwagę, iż jest to tendencja wojewódzka oraz ogólnokrajowa. Udział ludności w wieku produkcyjnym na przełomie lat ulegał nieznacznym wahaniom, natomiast w roku 2020 osiągnął taką samą wartość jak w roku 2016 (63,4%). Udział ludności Gminy Radgoszcz w wieku przedprodukcyjnym w 2020 roku był wyższy niż średnia dla Polski (18,2%) oraz województwa małopolskiego (19,1%) i wynosił 19,3% (tabela 2).

Wykres 3 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020

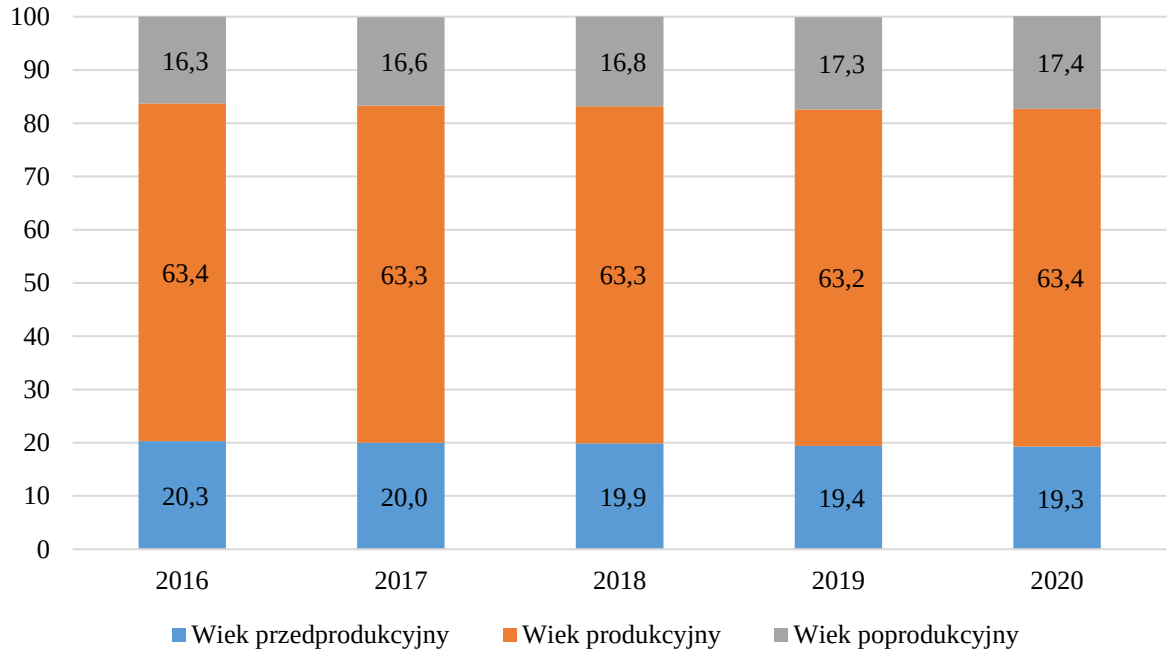

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z analizy danych przedstawionych w tabeli 2 wynika, że Gmina Radgoszcz charakteryzuje się lepszą sytuacją demograficzną na tle średniej dla województwa małopolskiego oraz kraju. Rozpatrując wskaźnik udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym w porównaniu do gmin sąsiednich, który dla Gminy Radgoszcz w 2020 roku wyniósł 19,3%, można zauważyć, iż niższą wartość wskaźnika osiągnęły jedynie Gmina Szczucin oraz Gmina Dąbrowa Tarnowska (odpowiednio 18,5% oraz 17,8%). Natomiast w porównaniu do Polski (18,2%) i województwa małopolskiego (19,1%) Gmina Radgoszcz osiągnęła wyższy poziom wskaźnika. Odmienna sytuacja miała miejsce w przypadku ludności w wieku produkcyjnym. Gmina Radgoszcz osiągnęła jedną z najwyższych wartości wskaźnika (63,4%), nieznacznie wyższy poziom wystąpił jedynie w Gminie Szczucin (63,5%), podczas gdy dla województwa

małopolskiego wynosił 60,2%, a dla Polski 59,5%. Wskaźnik udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2016–2020 w Gminie Radgoszcz systematycznie wzrastał, w 2020 roku osiągnął poziom 17,4%, dla województwa wyniósł 20,7%, a dla Polski 22,3%. W porównaniu do gmin sąsiednich Gmina Radgoszcz uplasowała się na środkowej pozycji. Trzy sąsiednie gminy osiągnęły w 2020 roku niższą wartość wskaźnika. Były to: Gmina Lisia Góra (15,6%), Gmina Radomyśl Wielki (16,7%) oraz Gmina Wadowice Górne (16,1%). W pozostałych gminach wartość wskaźnika była wyższa niż w Gminie Radgoszcz: Gmina Czarna (17,8%), Gmina Dąbrowa Tarnowska (19,4%), Gmina Szczucin (18,7%).

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 3, zaprezentowane wskaźniki obciążenia demograficznego wykazują systematyczny wzrost, co jest trendem wojewódzkim i ogólnopolskim. Wskaźnik *liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym* w 2020 roku wyniósł 90,0 i był jednym z trzech najwyższych spośród gmin sąsiednich (wyższą wartość wskaźnika osiągnęła Gmina Dąbrowa Tarnowska (105,1) oraz Gmina Szczucin (105,0)), mimo to jego wartość była znacznie niższa niż średnio w Polsce, gdzie wskaźnik wyniósł (122,8) i w województwie (108,5).

Tabela 2 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku														
	Wiek przedprodukcyjny					Wiek produkcyjny					Wiek poprodukcyjny				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**20,3**	**20,0**	**19,9**	**19,4**	**19,3**	**63,4**	**63,3**	**63,3**	**63,2**	**63,4**	**16,3**	**16,6**	**16,8**	**17,3**	**17,4**
Gmina Czarna	20,2	19,9	19,9	20,2	20,3	63,4	63,3	62,9	62,3	61,9	16,4	16,8	17,2	17,5	17,8
Gmina Dąbrowa Tarnowska	18,8	18,7	18,5	18,4	18,5	64,0	63,4	63,0	62,6	62,1	17,2	17,9	18,4	19,0	19,4
Gmina Lisia Góra	21,6	21,5	21,3	21,2	21,3	63,7	63,4	63,4	63,2	63,1	14,7	15,1	15,3	15,6	15,6
Gmina Radomyśl Wielki	21,2	21,1	21,0	21,0	20,9	62,7	62,7	62,6	62,5	62,4	16,1	16,3	16,4	16,5	16,7
Gmina Szczucin	17,9	18,1	17,9	17,9	17,8	64,6	64,2	64,0	63,7	63,5	17,5	17,8	18,1	18,4	18,7
Gmina Wadowice Górne	21,1	21,3	21,1	21,0	21,0	63,0	62,6	62,9	62,7	62,8	16,0	16,1	16,0	16,3	16,1
województwo małopolskie	18,9	18,9	19,0	19,0	19,1	62,0	61,5	61,0	60,6	60,2	19,1	19,5	20,0	20,4	20,7
Polska	17,9	18,0	18,1	18,1	18,2	61,8	61,2	60,6	60,0	59,5	20,2	20,8	21,4	21,9	22,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 3 Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Wskaźniki obciążenia demograficznego														
	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym					Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym					Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**79,9**	**82,9**	**84,5**	**89,2**	**90,0**	**25,6**	**26,2**	**26,6**	**27,4**	**27,4**	**14,2**	**14,4**	**14,6**	**14,7**	**14,6**
Gmina Czarna	81,2	84,1	86,3	86,5	87,6	25,9	26,5	27,3	28,0	28,7	13,7	14,0	14,4	14,6	14,8
Gmina Dąbrowa Tarnowska	91,7	95,6	99,4	103,5	105,1	26,9	28,3	29,3	30,4	31,3	14,2	14,7	15,2	15,9	16,2
Gmina Lisia Góra	67,9	70,3	72,0	73,6	73,2	23,0	23,8	24,2	24,7	24,7	12,3	12,6	12,8	12,9	12,8
Gmina Radomyśl Wielki	75,8	77,2	78,0	78,7	79,7	25,7	25,9	26,2	26,5	26,7	13,8	13,9	14,0	14,2	14,2
Gmina Szczucin	97,3	98,3	101,2	102,9	105,0	27,0	27,7	28,3	28,9	29,5	14,7	14,8	15,1	15,5	15,8
Gmina Wadowice Górne	75,7	75,6	76,0	77,3	76,8	25,3	25,7	25,5	25,9	25,7	13,9	14,0	14,3	14,3	13,8
województwo małopolskie	101,0	103,2	105,4	107,3	108,5	30,8	31,8	32,8	33,7	34,4	15,7	16,2	16,6	17,0	17,4
Polska	112,7	115,5	118,3	121,0	122,8	32,7	34,0	35,3	36,5	37,5	16,4	17,0	17,5	18,1	18,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnik starości (odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej) w latach 2016–2020 utrzymywał się na podobnym poziomie, przy czym w 2020 roku odnotował nieznaczny spadek w stosunku do roku poprzedniego. Jednocześnie wartość wskaźnika dla gminy na przestrzeni lat 2016–2020 utrzymywała się poniżej średniej w grupie gmin podobnych (wykres 4).

Wykres 4 Wskaźnik starości – odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej w Gminie Radgoszcz i w gminach podobnych w latach 2016–2020

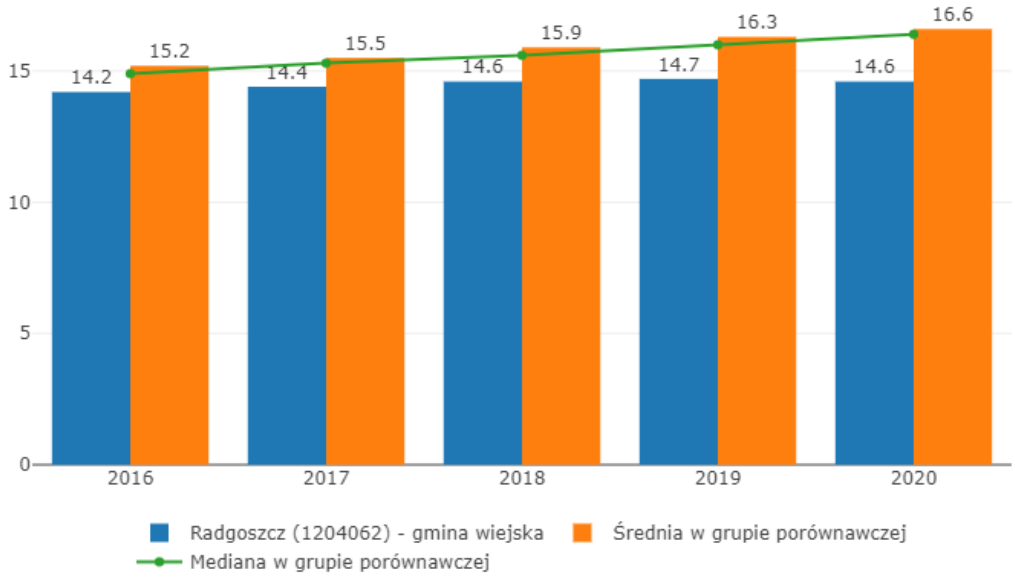

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Wskaźnikiem mającym wpływ na kształtowanie się struktury ludności jest *wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności.* W Gminie Radgoszcz przyrost naturalny był na dodatnim poziomie, a jego wartości zmieniały się w ostatnich latach. W najlepszej sytuacji gmina była w 2018 roku, gdy wartość wskaźnika wynosiła 3,37. W 2019 roku wartość wskaźnika gwałtownie spadła, osiągając poziom 0,94, w roku 2020 wskaźnik nadal wykazywał tendencję spadkową i wyniósł 0,27 (wykres 5). Rok 2020 był szczególny pod względem zmian w sytuacji demograficznej, ponieważ w związku pandemią COVID-19 wzrosła liczba zgonów, co w konsekwencji miało znaczący wpływ na kształtowanie się poziomu przyrostu naturalnego. Należy jednak zauważyć, że na tle sytuacji kraju (poziom wskaźnika -0,91 w 2019 roku, -3,18 w 2020 roku) jest to nadal sytuacja pozytywna.

Wykres 5 Przyrost naturalny na 1 000 ludności w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020

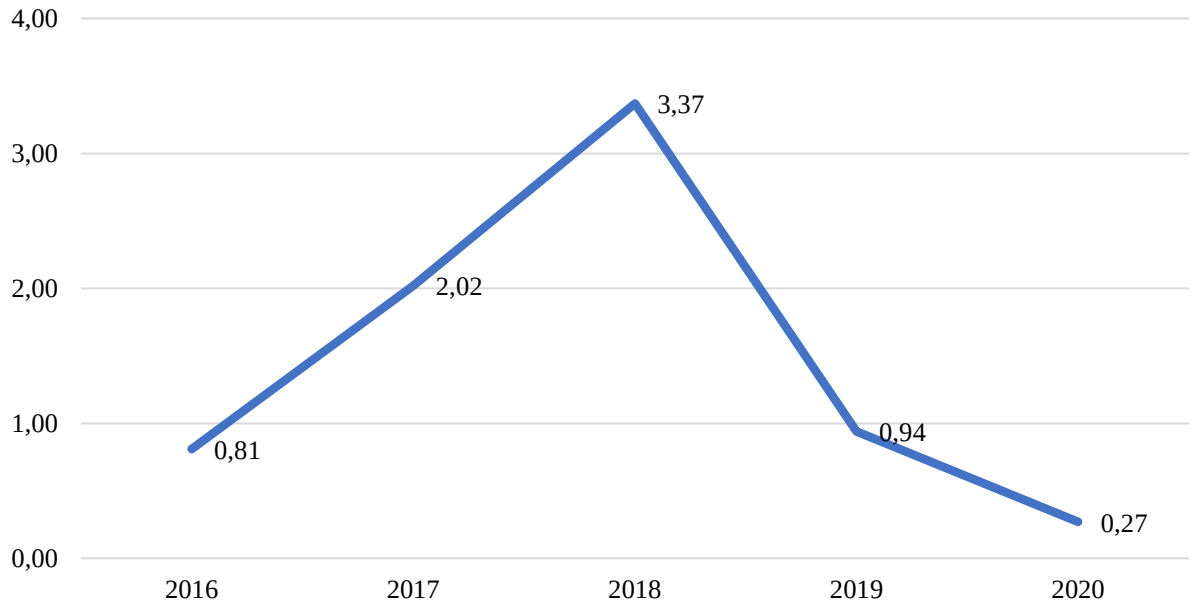

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2020 roku Gmina Radgoszcz była jedną z trzech gmin, które odnotowały dodatni poziom tego wskaźnika. Poza Gminą Radgoszcz dodatni *wskaźnik przyrostu naturalnego na 1 000 ludności* wystąpił jedynie w Gminie Czarna (1,86) oraz w Gminie Radomyśl Wielki (0,91). W pozostałych gminach sąsiednich, województwie oraz w Polsce odnotowano ujemny poziom wskaźnika (wykres 6). Można zatem stwierdzić, że na tle sytuacji pozostałych porównywanych jednostek, sytuacja Gminy Radgoszcz związana z przyrostem naturalnym jest korzystna.

Wykres 6 Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020

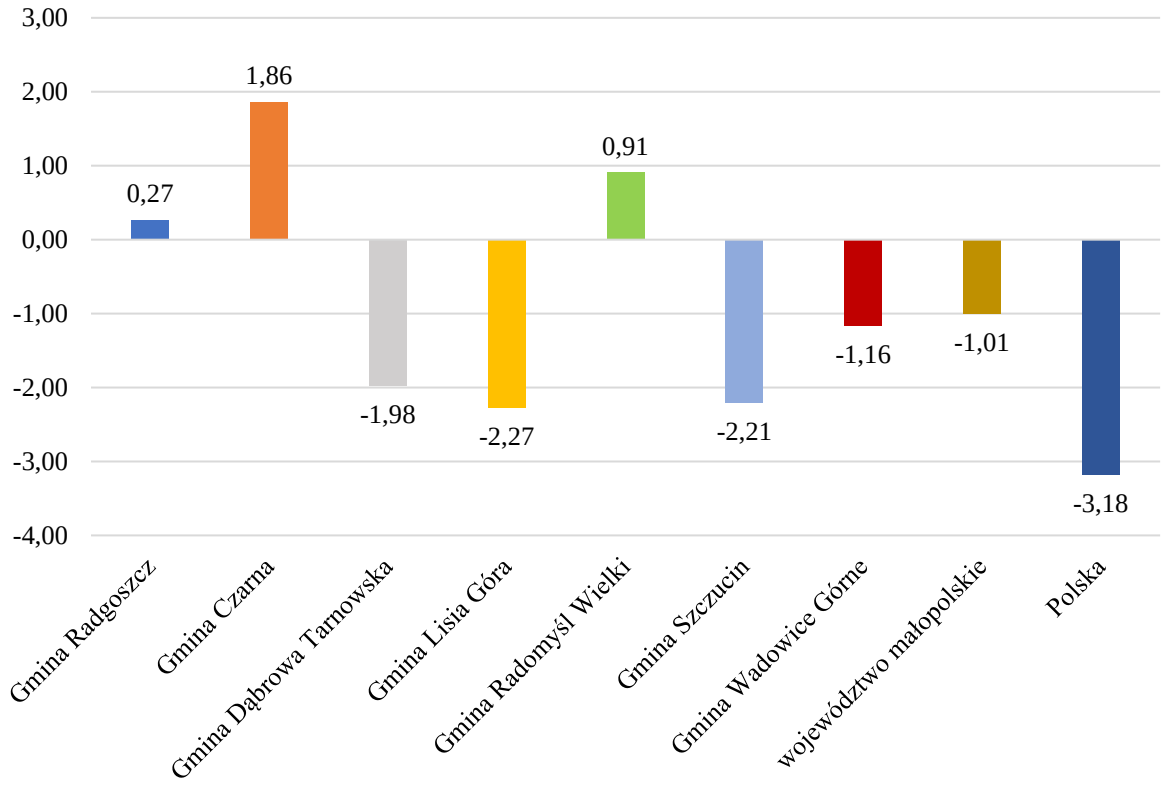

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jednym z podstawowych komponentów ruchu naturalnego ludności, obok liczby zgonów i przyrostu naturalnego, jest liczba urodzeń. Na wykresie 7 przedstawiono wartość wskaźnika *urodzenia żywe na 1000 ludności* dla Gminy Radgoszcz i średnią w gminach podobnych w latach 2016–2020. Poniższy wykres wskazuje na korzystną sytuację w Gminie Radgoszcz.

Na przestrzeni lat 2016–2018 wartość wskaźnika dla Gminy Radgoszcz wykazywała tendencję wzrostową, dodatkowo w latach 2017–2018 była znacząco wyższa niż średnia wartość wskaźnika w grupie porównawczej. W roku 2019 nastąpił znaczący spadek wskaźnika, natomiast w roku 2020 tendencja została odwrócona i wskaźnik wyniósł 11,16. Jest to pozytywne zjawisko, które wpływa na potencjał demograficzny gminy. Należy zauważyć, że trend w grupie porównawczej jest odwrotny i od roku 2018 następuje systematyczny spadek wskaźnika. Średnia wartość wskaźnika dla grupy porównawczej w roku 2020 wynosiła 9,28, a więc była znacząco niższa niż wartość wskaźnika dla Gminy Radgoszcz w tym samym roku.

Wykres 7 Urodzenia żywe na 1000 ludności – wartości dla Gminy Radgoszcz i średnia dla gmin podobnych w latach 2016–2020

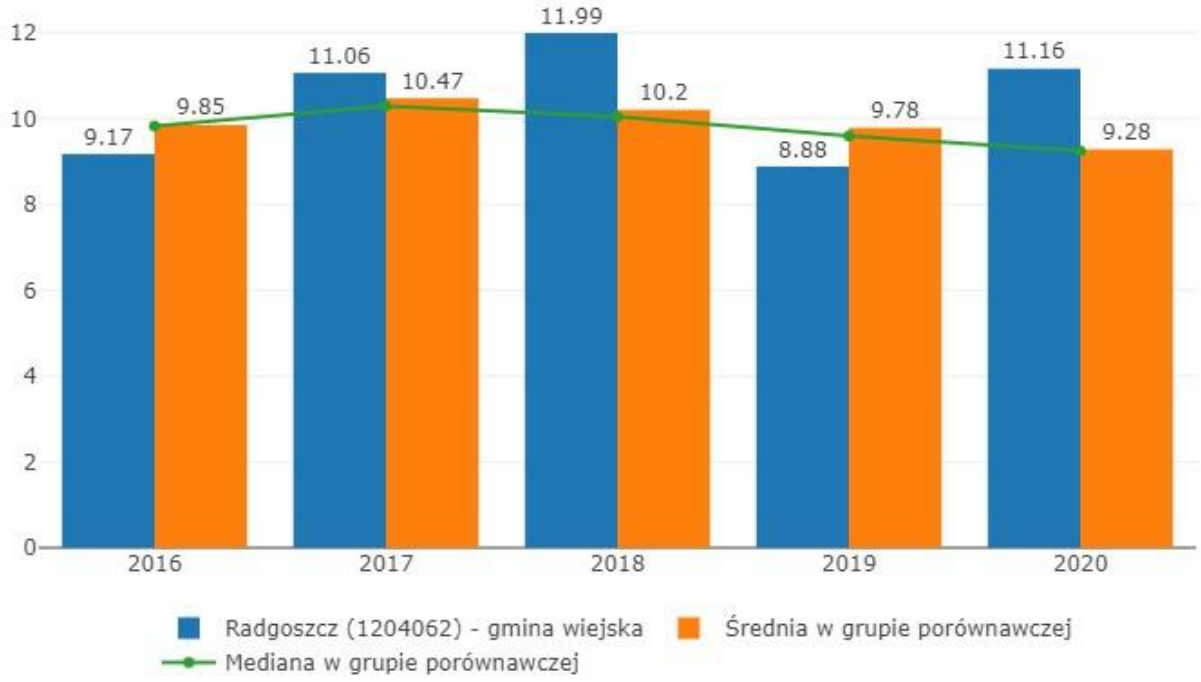

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Istotne w kontekście ilości i struktury ludności w danym miejscu jest również saldo migracji, stanowiące różnicę między napływem a odpływem ludności z danego obszaru w określonym czasie. Migracje stanowią jeden z najważniejszych (po liczbie urodzeń i zgonów) czynników kształtujących liczbę ludności na danym obszarze. Saldo migracji na 1000 ludności w roku 2020 wynosiło w Gminie Radgoszcz 0,27 i w porównaniu do lat poprzednich nastąpił znaczący wzrost tego wskaźnika (tabela 4). Jest to zjawisko pozytywne, ponieważ wiąże się z napływem mieszkańców. W porównaniu do sytuacji w Polsce wskaźnik dla Gminy Radgoszcz był nieznacznie wyższy. Dla Polski wynosił 0,12, natomiast dla województwa małopolskiego 1,20.

Tabela 4 Saldo migracji na 1000 ludności w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Saldo migracji ogółem na 1000 ludności				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**-0,81**	**1,35**	**-3,37**	**-1,61**	**0,27**
Gmina Czarna	2,20	1,10	1,40	2,00	4,30
Gmina Dąbrowa Tarnowska	1,70	-1,32	0,80	-3,01	-0,14
Gmina Lisia Góra	3,30	3,00	5,00	2,60	4,20
Gmina Radomyśl Wielki	-2,00	-2,50	-1,30	1,50	-3,10
Gmina Szczucin	-4,30	-1,10	-3,10	-1,80	-3,40
Gmina Wadowice Górne	4,72	1,31	-0,39	-3,64	3,88
województwo małopolskie	1,10	1,20	1,60	2,00	1,20
Polska	0,04	0,04	0,09	0,16	0,12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Istotne zarówno w kontekście struktury wieku, rynku pracy, jak i kapitału społecznego, są ruchy migracyjne ludzi młodych. Na wykresie 8 przedstawiono wskaźnik *saldo migracji osób w wieku 15–39 lat na 1000 osób* w Gminie Radgoszcz i w gminach podobnych w latach 2016–2020. Saldo migracji ludzi młodych w analizowanych latach dla Gminy Radgoszcz jak i dla pozostałych porównywanych gmin było ujemne. Jest to negatywne zjawisko. Należy jednak zauważyć, że sytuacja w gminie ulega systematycznej poprawie (od 2019 roku). *Saldo migracji osób w wieku 15–39 lat na 1000 osób* w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020 było znacząco mniej ujemne niż w porównywanych gminach, co oznacza, że odpływ ludzi młodych następuje wolniej niż w grupie porównawczej.

Wykres 8 Saldo migracji osób w wieku 15–39 lat na 1000 osób w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020

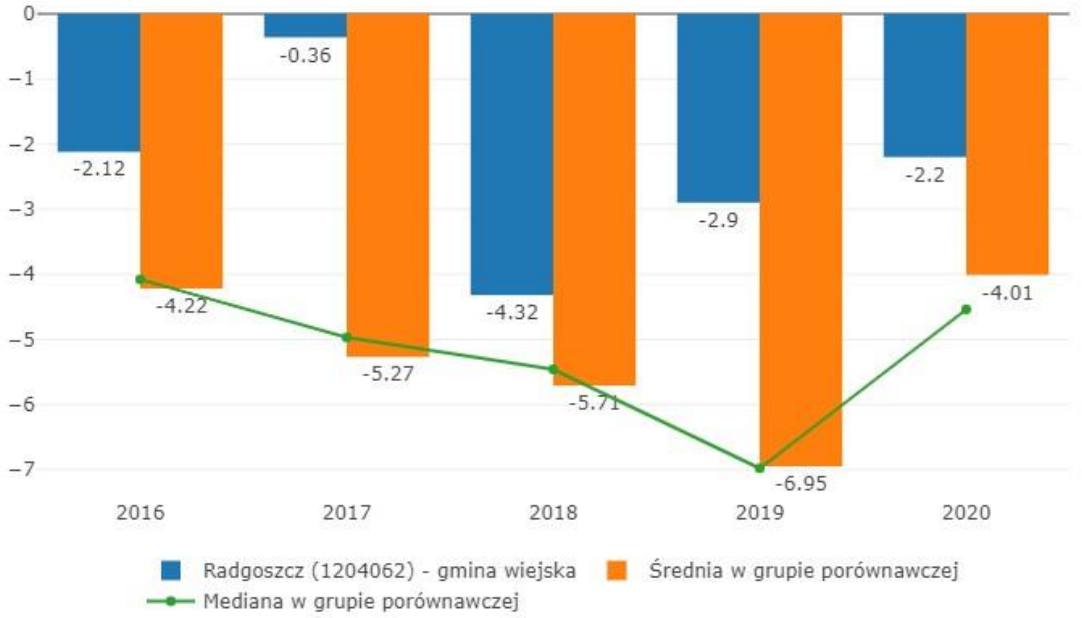

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Ważnym czynnikiem świadczącym o potencjale demograficznym danego obszaru jest kwestia związana z budownictwem mieszkaniowym – można go ocenić za pomocą wskaźników: *liczba nowych budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców* oraz *liczba wydawanych pozwoleń na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców*. Wskaźniki te przedstawiono w tabelach 5 i 6 – wartości dla Gminy Radgoszcz wyróżniają się spośród gmin sąsiednich oraz średniej województwa i kraju pod względem atrakcyjności osadniczej gminy.

Tabela 5 Nowe budynki mieszkalne w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Nowe budynki mieszkalne na 1000 ludności				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**1,6**	**2,6**	**2,4**	**3,9**	**3,8**
Gmina Czarna	3,5	2,8	3,0	3,6	3,5
Gmina Dąbrowa Tarnowska	2,0	3,4	3,3	2,7	3,6
Gmina Lisia Góra	3,6	4,0	3,7	4,3	4,3
Gmina Radomyśl Wielki	2,8	3,1	3,5	2,9	3,0
Gmina Szczucin	2,0	2,4	1,3	2,2	1,4
Gmina Wadowice Górne	3,7	2,6	2,1	3,0	2,8
województwo małopolskie	2,3	2,5	2,4	2,5	2,5
Polska	1,9	2,0	2,1	2,2	2,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W tabeli 5 przedstawiono kształtowanie się wskaźnika *nowe budynki mieszkalne na 1000 ludności.* Poziom tego wskaźnika na przestrzeni analizowanych lat w Gminie Radgoszcz systematycznie rósł i w roku 2020 osiągnął poziom 3,8 (zanotował niewielki spadek w porównaniu do roku poprzedniego – 3,9 w 2019 roku). W porównaniu do gmin sąsiednich była to jedna z najwyższych wartości w 2020 roku. Wyższą wartość wskaźnika osiągnęła Gmina Lisia Góra – 4,3. Gmina Radgoszcz osiągnęła również wyższą wartość w porównaniu do średniej województwa – 2,5 oraz do średniej kraju – 2,4. Dane zamieszczone w tabeli 5 pokazują, iż Gmina Radgoszcz ma potencjał i jest atrakcyjna do osiedlenia się.

W tabeli 6 przedstawiono wartość wskaźnika *pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym na 10 tys. mieszkańców* w latach 2018–2020. Corocznie wartości wskaźnika były znacznie wyższe od średnich wartości w województwie i Polsce.

Tabela 6 Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym na 10 tys. mieszkańców w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2018–2020

Jednostka terytorialna	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**47**	**54**	**50**
Gmina Czarna	46	68	51
Gmina Dąbrowa Tarnowska	37	46	40
Gmina Lisia Góra	52	55	53
Gmina Radomyśl Wielki	39	45	60
Gmina Szczucin	23	27	24
Gmina Wadowice Górne	42	74	65
województwo małopolskie	31	32	32
Polska	25	26	28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Oprócz danych Głównego Urzędu Statystycznego, do analizy sytuacji rozwojowej Gminy Radgoszcz wykorzystano narzędzie opracowane przez Związek Miast Polskich, tj. Monitor Rozwoju Lokalnego. Narzędzie to pozwala na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gminy. Należy podkreślić, iż MRL to nie ocena w kategoriach bezwzględnych – a zawsze w porównaniu z tym, co dzieje się w jednostkach samorządu terytorialnego, stanowiących grupę porównawczą. Grupę porównawczą stanowią 484 gminy wiejskie zaliczane do gmin o umiarkowanej funkcji rolniczej.

Jednym z wymiarów poddanych ocenie w ramach MRL jest wymiar społeczny. Na rysunku 1 przedstawiony został wskaźnik rozwoju gminy w wymiarze społecznym, na który

składa się 5 obszarów badawczych, natomiast na rysunku 2 – wartości dla poszczególnych obszarów w latach 2016–2020:

- dostępność i jakość usług oraz infrastruktury (Obszar 5);
- dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie (Obszar 6);
- zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy (Obszar 7);
- poziom bezpieczeństwa (Obszar 8);
- sytuacja demograficzna (Obszar 9).

Jak można zauważyć na rysunku 1, wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym był w całym analizowanym okresie w Gminie Radgoszcz na poziomie dodatnim z trendem rosnącym. W roku 2020 nastąpił dwukrotny wzrost wskaźnika względem roku poprzedniego, co świadczy o korzystnej sytuacji gminy w sferze społecznej na tle gmin z grupy porównawczej.

Rysunek 1 Wskaźnik rozwoju – wymiar społeczny w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020

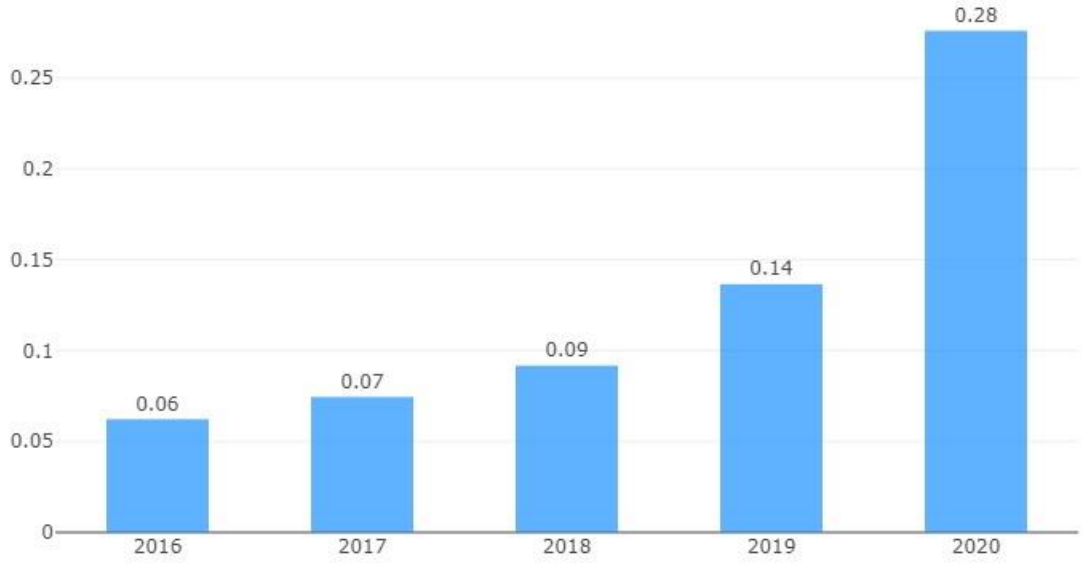

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Jak wynika z rysunku 2, Gmina Radgoszcz najlepiej wypada w obszarze 9 *Sytuacja demograficzna*, na który składają się podobszary: liczba i struktura wieku mieszkańców, przyrost naturalny, ruchy migracyjne oraz małżeństwa i rozwody. W każdym z analizowanych okresów Gmina Radgoszcz osiągnęła dodatni poziom wskaźnika i w stosunku do gmin podobnych jest w dobrej sytuacji demograficznej. Natomiast zdecydowanie najsłabsze wyniki Gmina Radgoszcz osiągnęła w obszarze 5 *Dostępność i jakość usług i infrastruktury* oraz w obszarze 6 *Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie.* Jest to negatywne zjawisko, ponieważ Gmina Radgoszcz w porównaniu do gmin podobnych wypada mało

atrakcyjnie jako gmina będąca celem napływu mieszkańców, a w konsekwencji – dalszego rozwoju. Gmina powinna dążyć do wzrostu wskaźników w tych obszarach.

Rysunek 2 Wskaźnik rozwoju społecznego w Gminie Radgoszcz (obszary) w latach 2016–2020

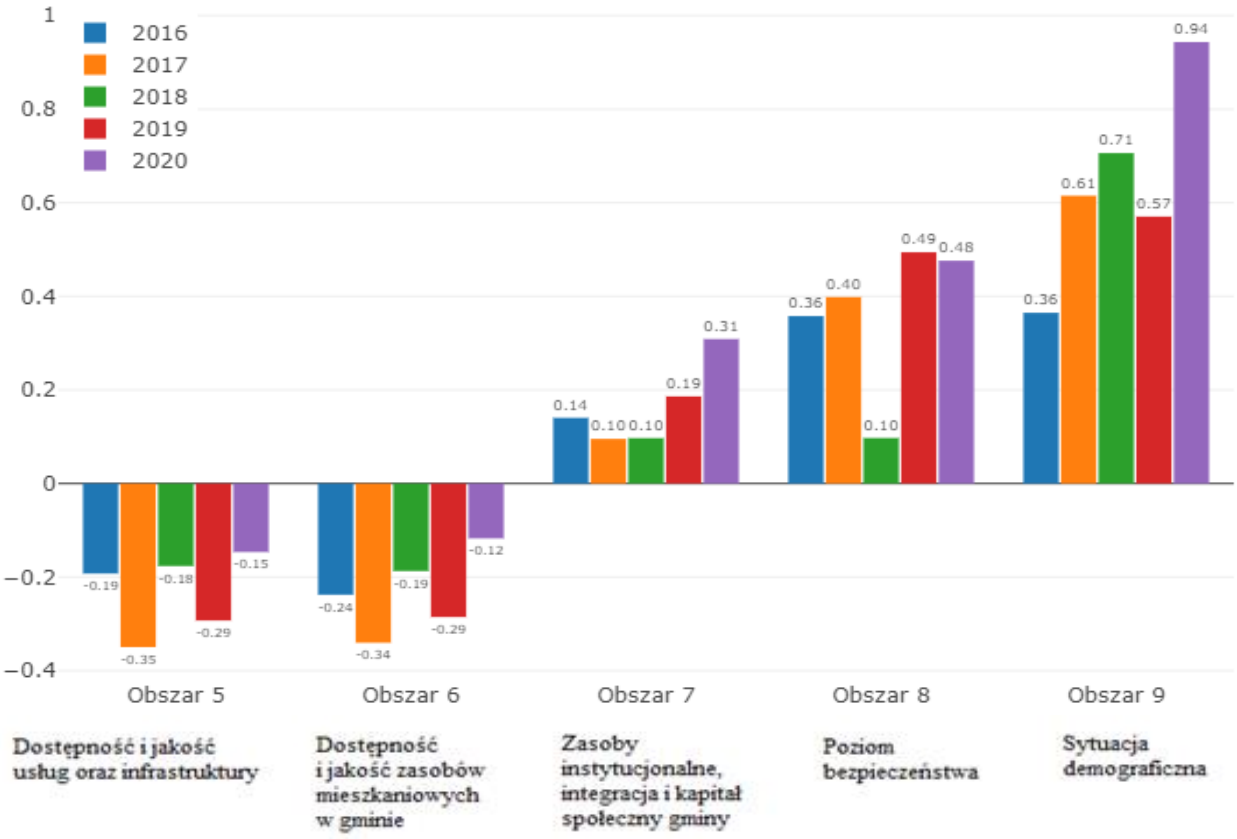

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Na ujemne wartości wskaźników w obszarze 5 i 6 składa się średnia z wielu wskaźników. W obszarze 5 są to m.in. „Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca (średnia trzyletnia)”- wykres 9, „Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców” – wykres 10, czy „Liczba porad lekarskich na 1000 mieszkańców” (wskaźnik określa poziom dostępności usług medycznych) – wykres 11. W obszarze 6, wpływ na ujemne wartości wskaźnika rozwoju ma m.in. wskaźnik „Liczba mieszkań komunalnych na 1000 mieszkańców” – wykres 12.

Wykres 9 Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca (średnia trzyletnia) w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020

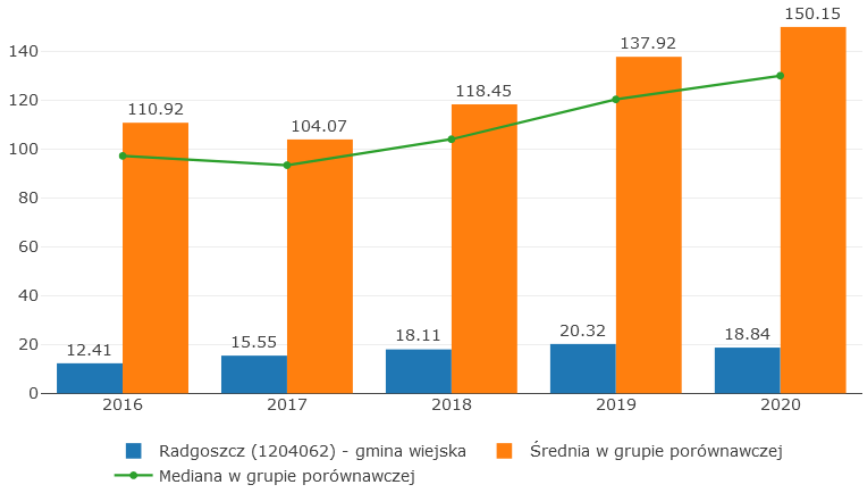

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Wykres 10 Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020

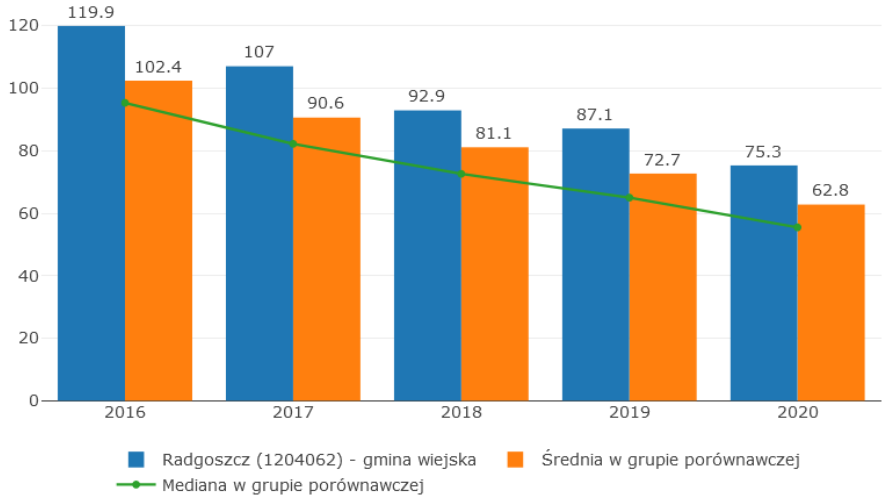

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Wykres 11 Liczba porad lekarskich na 1000 mieszkańców w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020

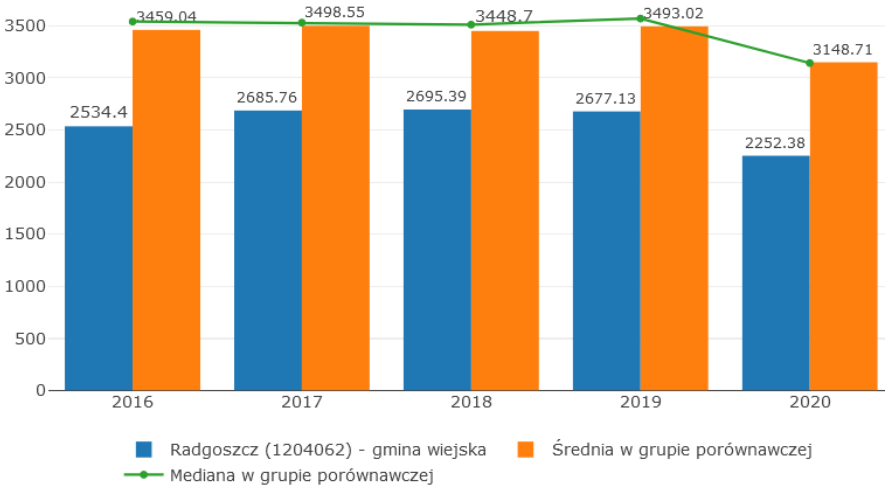

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Wykres 12 Liczba mieszkań komunalnych na 1000 mieszkańców w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020

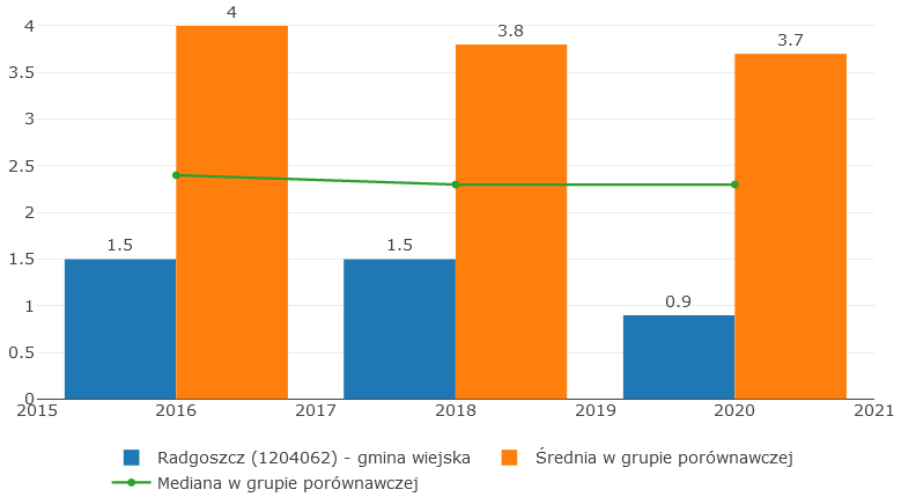

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Na rysunku 3 zobrazowano zmianę sytuacji w 2020 roku w odniesieniu do 2016 roku w stosunku do gmin z grupy porównawczej. Z wykresu wynika, iż wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym uległ wzrostowi w stosunku do roku 2016. Najwyższy wzrost odnotowano w obszarze 9 *Sytuacja demograficzna*, następnie 8 *Poziom bezpieczeństwa,* a także w obszarze 7 *Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny.* W pozostałych obszarach nastąpił minimalny wzrost w 2020 roku w stosunku do roku 2016.

Rysunek 3 Wskaźnik rozwoju w obszarach wymiaru społecznego na początku i końcu badanego okresu w Gminie Radgoszcz

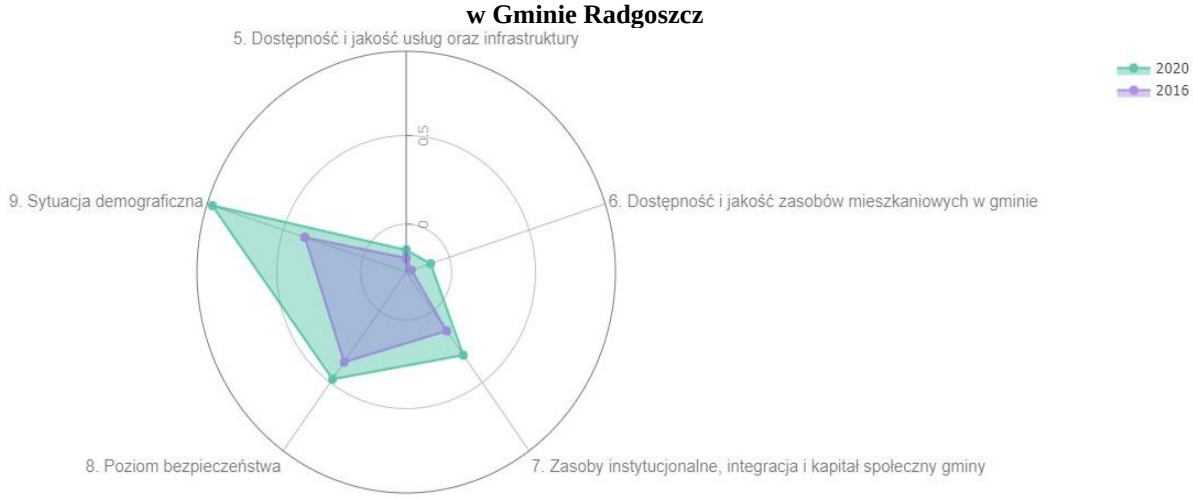

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Na rysunku 4 zaprezentowana została pozycja Gminy Radgoszcz w odniesieniu do grupy porównawczej. Jak wskazano w metodyce opracowania Diagnozy, w grupie porównawczej, do której należy Gmina Radgoszcz, przynależą 484 jednostki samorządowe.

Rysunek 4 Pozycja Gminy Radgoszcz w grupie porównawczej – wymiar społeczny

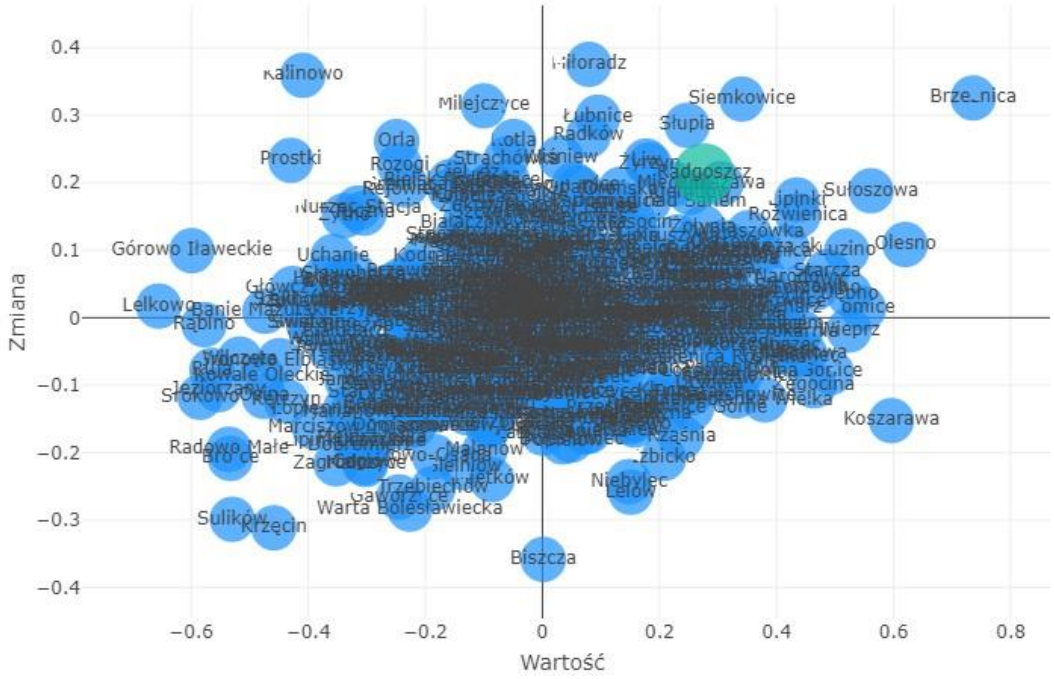

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2021 r.

Jak wynika z rysunku 4, Gmina Radgoszcz w wymiarze społecznym mieści się w I ćwiartce (obie współrzędne są dodatnie), co oznacza, iż sytuacja gminy jest lepsza niż średnia w grupie porównawczej. Podsumowując – wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym jest korzystniejszy niż w grupie porównawczej i przewaga się zwiększa. Istotny jest również fakt, że wartość wskaźnika jest jedną w wyższych w grupie. Oznacza to, że Gmina Radgoszcz jest jedną z gmin w grupie porównawczej osiągającą najwyższe efekty w kontekście rozwoju w wymiarze społecznym.

4. Gospodarka i rynek pracy

Sytuację gospodarczą Gminy Radgoszcz odzwierciedlają wskaźniki gospodarcze tj. *liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności*, *jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności, podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym* oraz *osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców.*

W tabeli 7 przedstawiono wskaźniki gospodarcze dla Gminy Radgoszcz w latach 2016–2020 w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski. Następnie wybrane wskaźniki zobrazowano na wykresach 13–20, na których przedstawiono między innymi trendy dla poszczególnych wskaźników gospodarczych dla Gminy Radgoszcz w latach 2016–2020.

Na obszarze Gminy Radgoszcz w 2020 roku były łącznie 504 zarejestrowane podmioty w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Wskaźnik ten z roku na rok ulegał zwiększeniu (393 podmioty w 2016 roku), jednak w dalszym ciągu był to najniższy poziom wskaźnika wśród porównywanych gmin, województwa oraz Polski.

W Gminie Radgoszcz wskaźnik *podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym* w latach 2016–2020 wykazywał trend rosnący. Mimo tej tendencji Gmina Radgoszcz osiągała najniższy poziom wskaźnika w analizowanym okresie w odniesieniu do wszystkich analizowanych jednostek.

Również wskaźnik *jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności* w roku 2020 dla Gminy Radgoszcz osiągał najniższy poziom spośród porównywanych gmin, średniej dla województwa i Polski. Wskaźnik ten do roku 2019 wykazywał trend rosnący, natomiast w 2020 roku nastąpił gwałtowany spadek do poziomu 47.

Tabela 7 Wskaźniki gospodarcze dla Gminy Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności					Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności					Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym					Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym					Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**393**	**395**	**433**	**480**	**504**	**39**	**47**	**66**	**75**	**47**	**62**	**74**	**104**	**119**	**74**	**62**	**62**	**68**	**76**	**80**	**301**	**311**	**341**	**388**	**413**
Gmina Czarna	754	749	784	829	862	68	69	90	83	72	107	109	142	133	115	119	119	125	133	139	623	620	653	688	717
Gmina Dąbrowa Tarnowska	680	705	761	784	806	66	78	98	66	52	102	123	155	106	84	106	111	121	125	130	538	557	611	632	649
Gmina Lisia Góra	604	638	680	747	784	65	93	80	102	74	101	145	126	161	117	95	101	107	118	124	491	522	564	628	662
Gmina Radomyśl Wielki	652	677	703	725	763	77	68	72	68	64	122	109	116	109	103	104	108	112	116	122	513	531	557	583	615
Gmina Szczucin	575	595	628	677	723	60	76	85	94	68	93	118	133	147	108	89	93	98	106	114	431	451	480	525	569
Gmina Wadowice Górne	564	576	609	649	681	67	56	64	83	62	106	89	101	132	99	90	92	97	104	108	439	445	466	505	534
województwo małopolskie	1 097	1 121	1 151	1 202	1 250	96	101	110	108	90	155	163	179	178	150	177	182	189	198	208	790	804	840	881	918
Polska	1 103	1 121	1 136	1 175	1 219	91	94	102	99	86	147	154	169	165	145	178	183	188	196	205	772	781	810	837	869

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W Gminie Radgoszcz można zauważyć coroczny wzrost podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności (wykres 13). W porównaniu do gmin sąsiednich w 2020 roku, Gmina Radgoszcz osiągnęła najniższy poziom wskaźnika. Jednocześnie była to także najniższa wartość w porównaniu do średniej dla województwa małopolskiego oraz kraju (wykres 14).

Wykres 13 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020

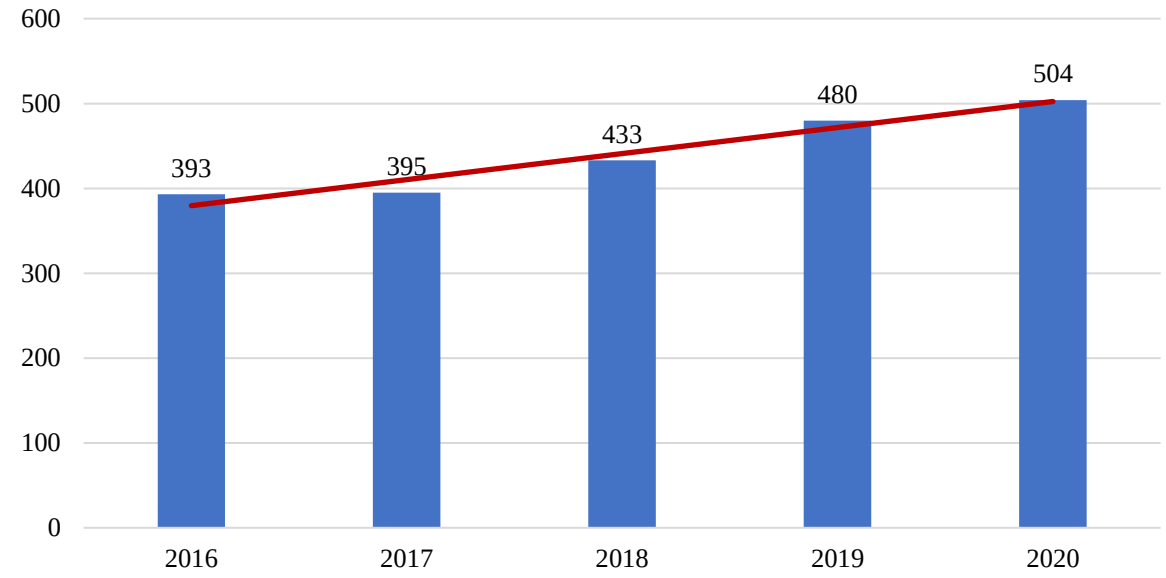

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 14 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020

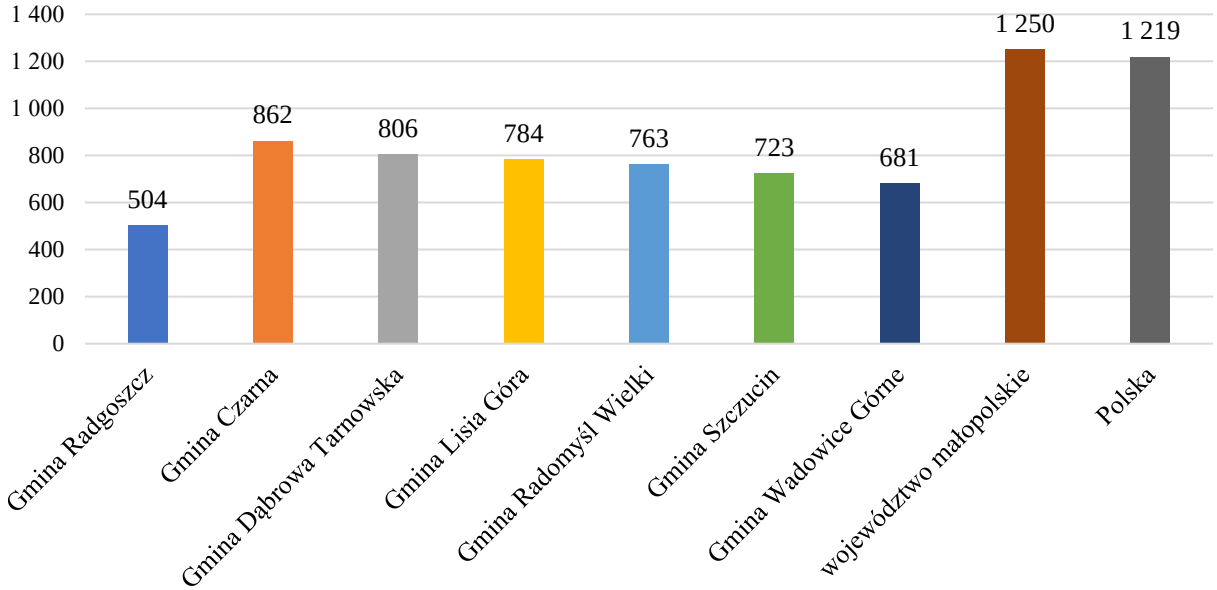

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W przypadku wskaźnika *jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności*, wartość dla Gminy Radgoszcz w ostatnim badanym roku wyniosła 47 i była to najniższa wartość spośród gmin sąsiednich. Wartość omawianego wskaźnika w 2020 roku gwałtownie spadła w porównaniu do roku 2019 (75). Do roku 2019 poziom wskaźnika osiągał trend wzrostowy (wykres 15). W porównaniu do pozostałych jednostek, Gmina Radgoszcz oraz Gmina Dąbrowa Tarnowska osiągały jedne z najniższych poziomów wskaźnika (wykres 16).

Wykres 15 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020

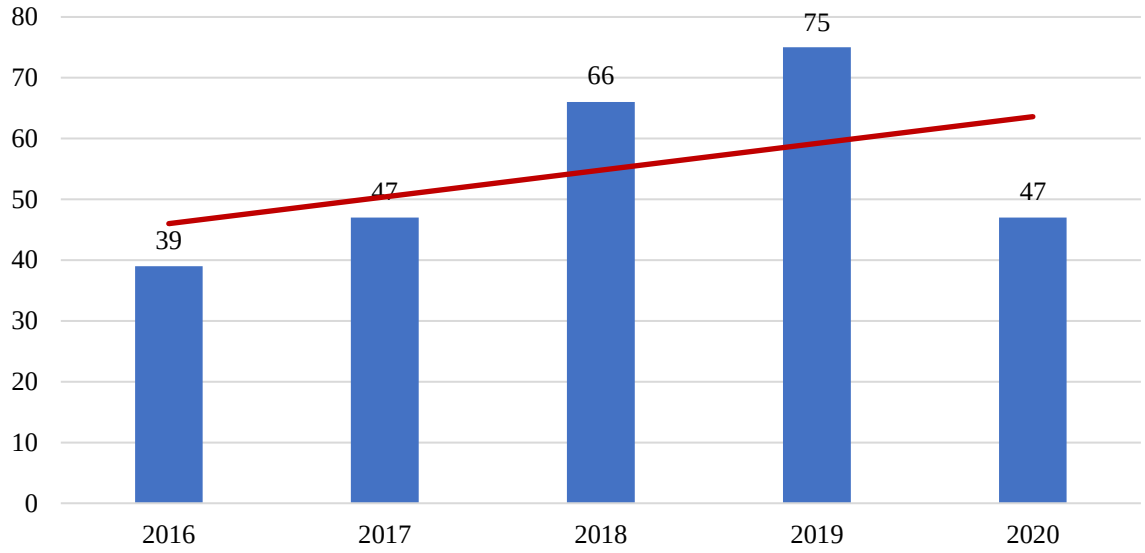

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 16 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020

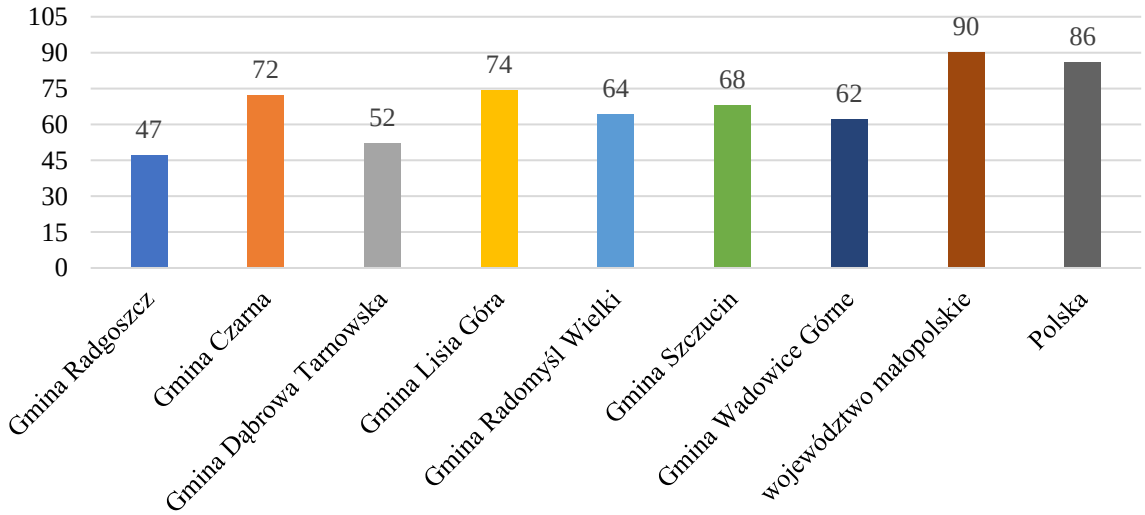

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnik *podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym* w 2020 roku wynosił dla Gminy Radgoszcz 74 (wykres 17). Wartość ta, podobnie jak inne wskaźniki rozwoju gospodarczego, była najniższa wśród gmin sąsiednich i była również prawie dwukrotnie niższa niż wartość dla kraju (wykres 18).

Wykres 17 Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020

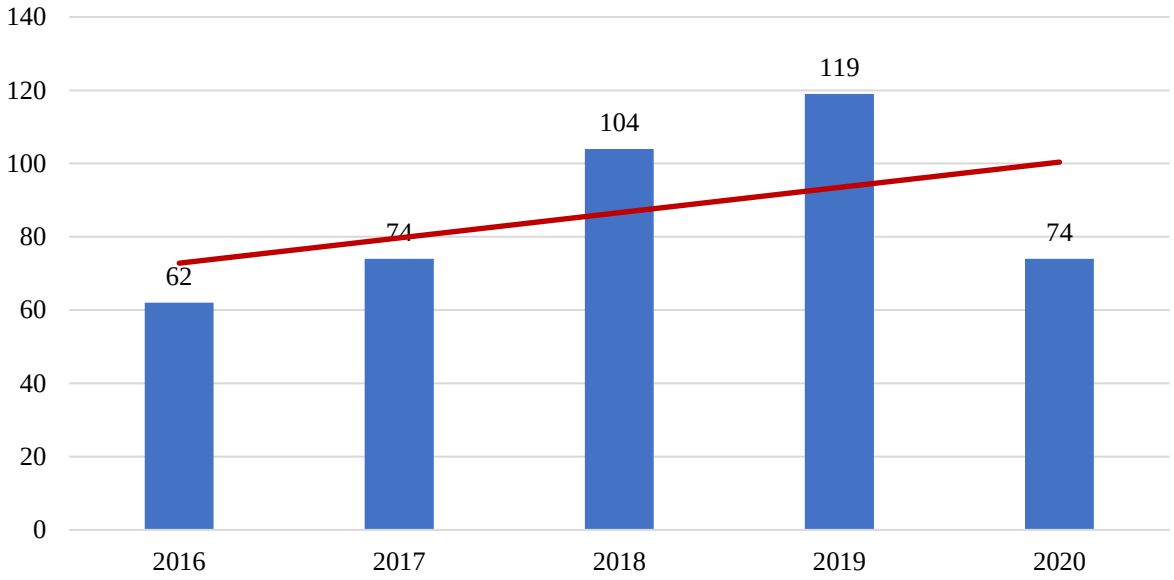

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 18 Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020

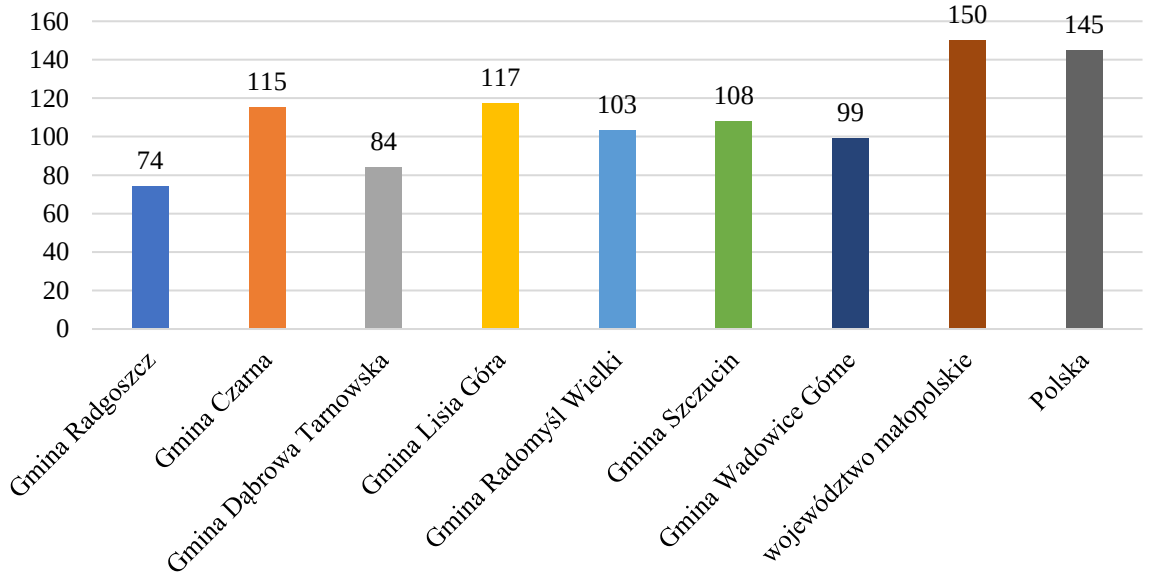

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnik *osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców* na przestrzeni lat 2016–2020 systematycznie wzrastał i w ostatnim badanym roku wyniósł 413 (wykres 19). Jednakże wskaźnik ten był w 2020 roku ponad dwukrotnie niższy niż średnia w kraju (869) oraz średnia w województwie małopolskim (918) – wykres 20.

Wykres 19 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020

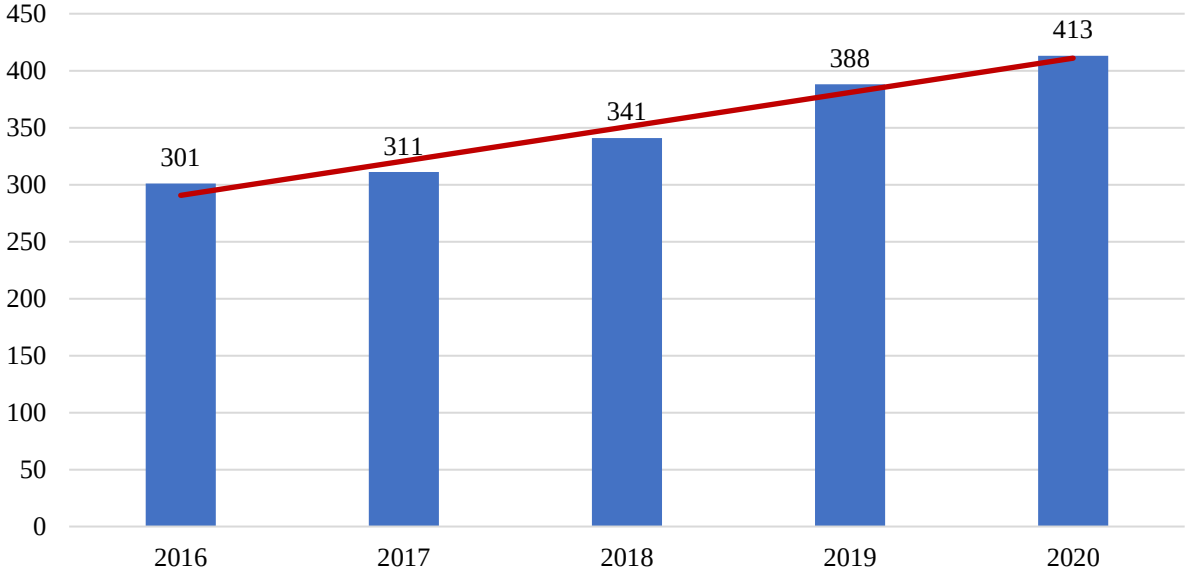

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 20 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020

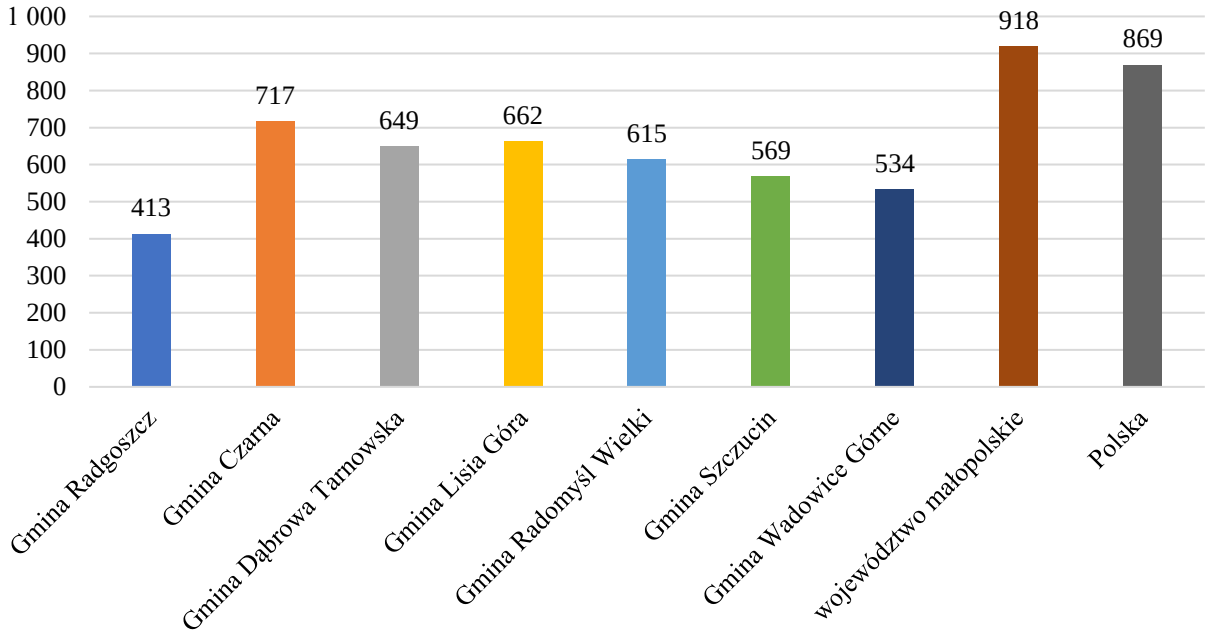

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na mapach 6–8 przedstawiono wartość wskaźników w 2020 roku: *podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców* ogółem i w sektorze prywatnym oraz *podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców* ogółem i w sektorze prywatnym w poszczególnych miejscowościach statystycznych. Natężenie wskaźnika odzwierciedlone zostało na kartogramach, im większa intensywność zjawiska tym ciemniejszy kolor. Wartości podano w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, tak aby móc je porównać do wartości ogółem dla Gminy Radgoszcz, województwa małopolskiego i Polski. Na podstawie poniższych map można stwierdzić, że największą przedsiębiorczością mieszkańców charakteryzują się sołectwa Radgoszcz i Żdżary.

Mapa 6 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ogółem w sołectwach Gminy Radgoszcz w roku 2020

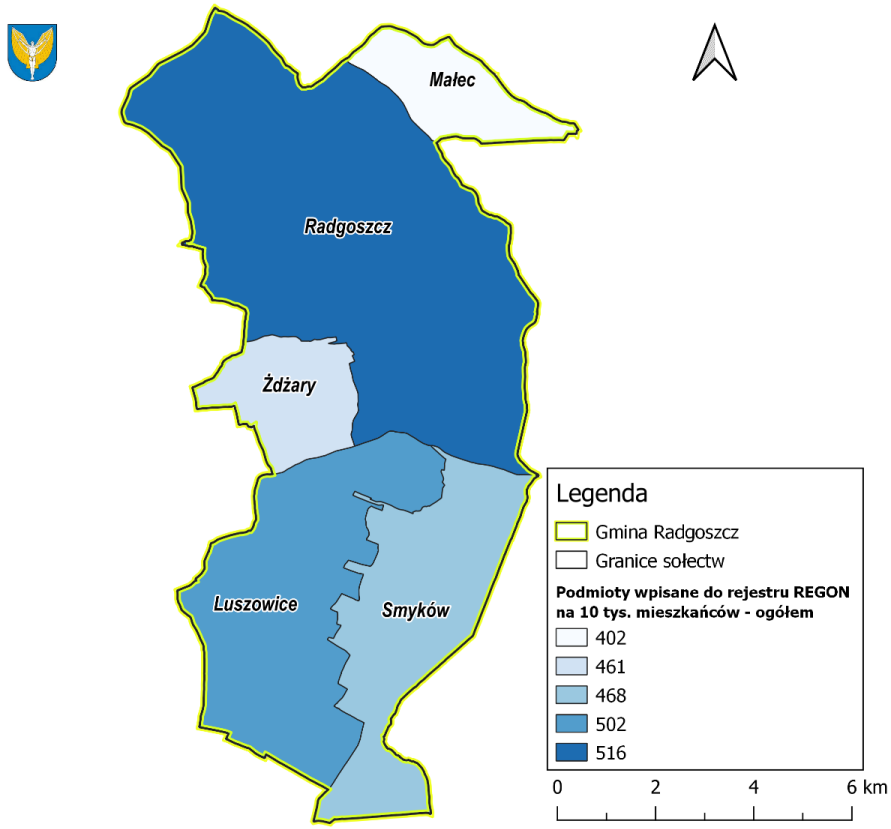

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Gminy Radgoszcz

Mapa 7 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sołectwach Gminy Radgoszcz w roku 2020

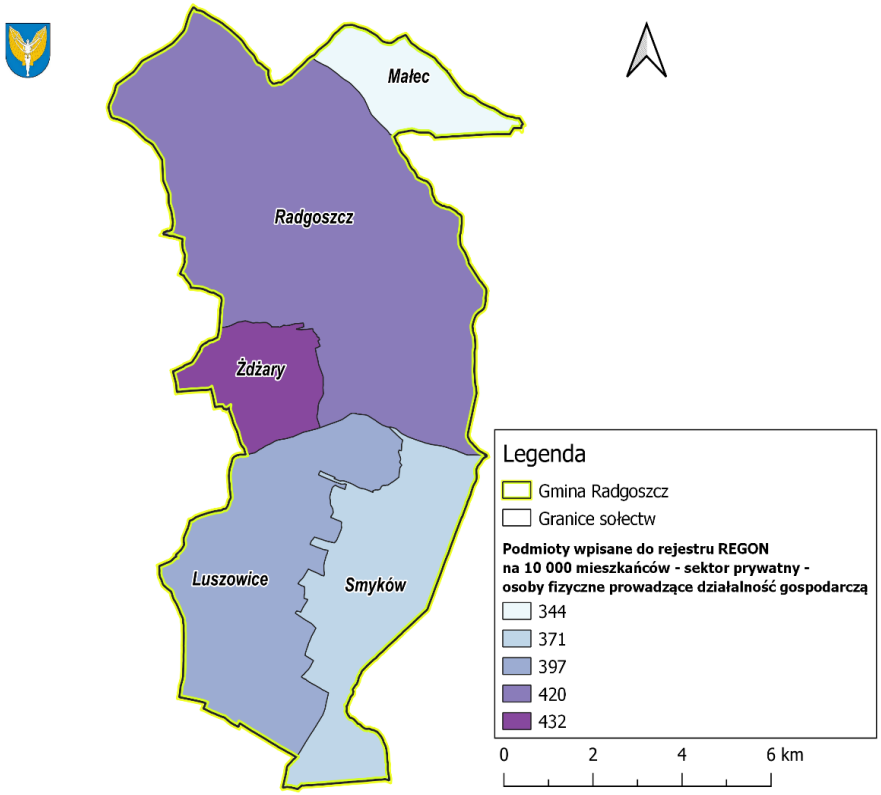

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Gminy Radgoszcz

Mapa 8 Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ogółem w sołectwach Gminy Radgoszcz w roku 2020

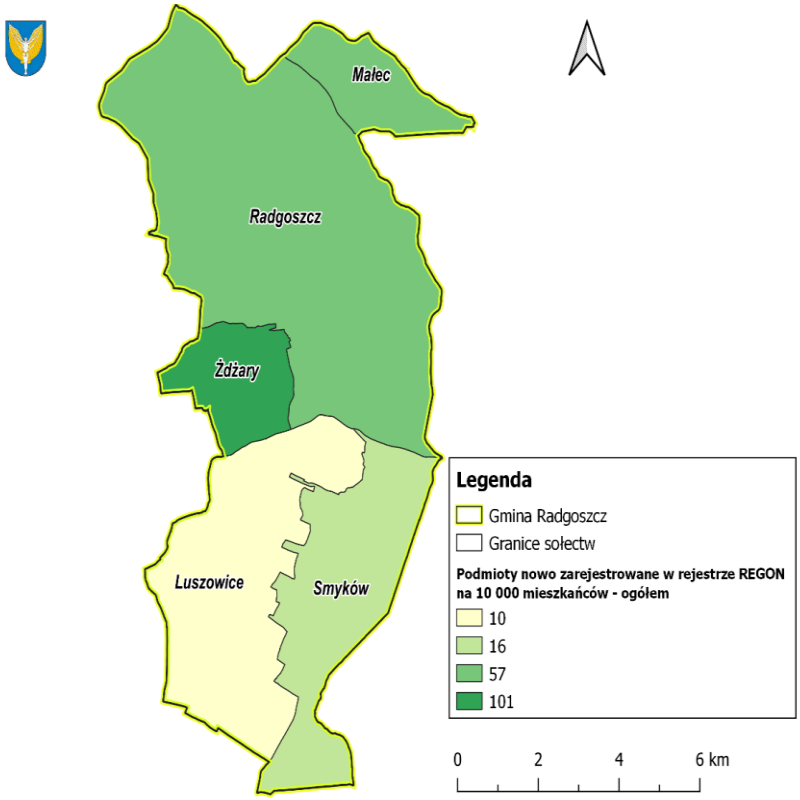

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Gminy Radgoszcz

Poza nowo rejestrowanymi podmiotami warto zwrócić uwagę na wskaźnik *udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów będących w rejestrze REGON*. Na przestrzeni lat 2018–2020 wskaźnik ten ulegał systematycznemu zmniejszeniu, co jest zjawiskiem pozytywnym. Należy zwrócić uwagę, że w 2020 roku osiągnął jedną z najniższych wartości (2,9) w porównaniu do gmin sąsiednich oraz średniej dla województwa (3,3) i kraju (3,6) – tabela 8.

Tabela 8 Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON dla Gminy Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**10,0**	**10,9**	**6,2**	**4,8**	**2,9**
Gmina Czarna	6,7	9,5	6,5	4,4	2,8
Gmina Dąbrowa Tarnowska	8,1	7,1	4,8	5,7	3,9
Gmina Lisia Góra	7,9	9,4	4,6	4,7	4,2
Gmina Radomyśl Wielki	6,1	6,7	6,1	4,9	3,4
Gmina Szczucin	7,1	8,9	7,4	5,9	2,9
Gmina Wadowice Górne	3,9	5,6	4,9	5,6	4,2
województwo małopolskie	6,8	6,6	6,4	4,4	3,3
Polska	6,9	6,7	7,6	5,0	3,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

O poziomie rozwoju gospodarczego gminy świadczą również wskaźniki obrazujące sytuację na rynku pracy, a więc wskaźniki dotyczące bezrobocia. Jednym z nich jest *udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym*, który na obszarze Gminy Radgoszcz wynosił w 2020 roku 7,1% i był wyższy niż w Polsce (4,6%) oraz w województwie małopolskim (4,0%). W tabeli 9 przedstawiono wartości wskaźnika w latach 2016–2020 w porównaniu do innych jednostek terytorialnych. Wartość wskaźnika dla gminy malała do 2019 roku, następnie w kolejnym roku nastąpił wzrost wskaźnika. Można zauważyć, że jest to tendencja występująca we wszystkich gminach sąsiednich, województwie oraz kraju. Warto zauważyć, że pandemia COVID-19 spowodowała w 2020 roku załamanie gospodarcze, które miało odzwierciedlenie również w sytuacji na rynku pracy, a więc należy brać pod uwagę fakt, że procentowy wzrost udziału osób bezrobotnych w 2020 roku miał charakter globalny i był spowodowany sytuacją epidemiologiczną i związanymi z tym trudnościami. Istotną kwestią, poruszoną podczas spotkań z mieszkańcami jest fakt, że poza mieszkańcami zarejestrowanymi w Urzędzie Pracy jako bezrobotni, jest też wielu mieszkańców opłacających składni KRUS, nie pracujących i nie ukazanych w poniższych statystykach.

Tabela 9 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Udział bezrobotnych (%) zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**8,6**	**7,3**	**7,1**	**6,5**	**7,1**
Gmina Czarna	9,9	8,0	7,8	6,7	8,3
Gmina Dąbrowa Tarnowska	8,4	7,5	6,6	6,3	7,1
Gmina Lisia Góra	6,1	4,6	4,3	3,3	4,1
Gmina Radomyśl Wielki	5,5	3,8	2,9	2,9	4,0
Gmina Szczucin	9,9	8,4	7,7	7,4	8,1
Gmina Wadowice Górne	4,8	3,5	2,7	2,8	3,6
województwo małopolskie	4,6	3,8	3,4	3,0	4,0
Polska	5,6	4,6	4,2	3,8	4,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Oprócz wymiaru społecznego opisanego w poprzednim rozdziale, w ramach MRL oceniany jest także wymiar gospodarczy. Na rysunku 5 przedstawiony został wskaźnik rozwoju Gminy Radgoszcz w wymiarze gospodarczym. Jak wynika z poniższego wykresu, wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym dla Gminy Radgoszcz jest ujemny. Obrazuje to niekorzystną sytuację pod względem rozwoju gospodarczego w gminie. Najgorsza sytuacja występowała w 2019 roku, kiedy wartość wskaźnika osiągnęła poziom -0,71. W roku 2020 wskaźnik ten nieznacznie wzrósł, ale nadal utrzymywał się na ujemnym poziomie.

Rysunek 5 Wskaźnik rozwoju – wymiar gospodarczy w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020

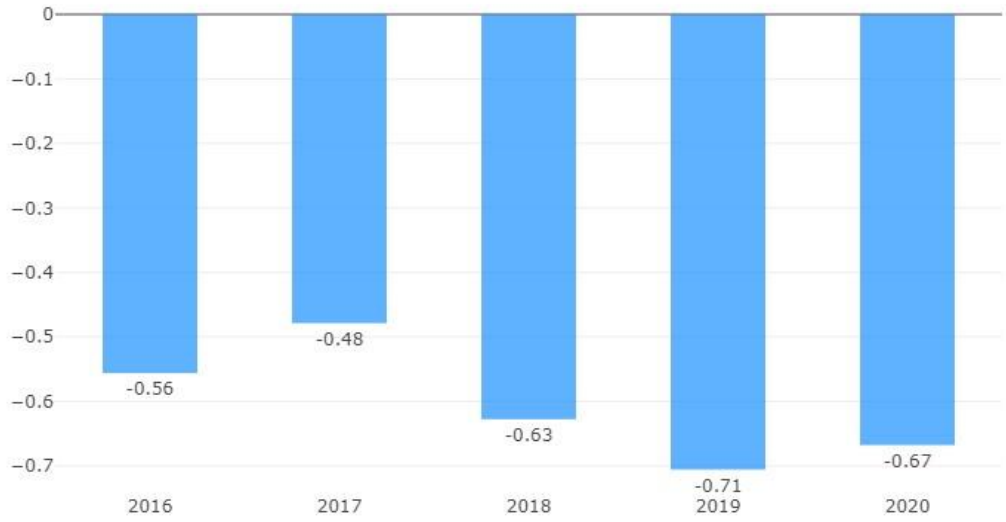

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 22.06.2022 r.

Na wymiar gospodarczy składają się 4 obszary:

- potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki (Obszar 1);
- rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej (Obszar 2);
- sytuacja materialna mieszkańców (Obszar 3);
- stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju) (Obszar 4).

Wartości wskaźnika rozwoju w wymiarze gospodarczym w latach 2016–2020 w poszczególnych obszarach przedstawiono na rysunku 6. Sytuacja Gminy Radgoszcz w kontekście rozwoju gospodarczego jest niekorzystna. Wskaźnik rozwoju gospodarczego we wszystkich obszarach, w każdym z analizowanych okresów osiągał wartości ujemne. Najgorsza sytuacja występuje w obszarze 1 *Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki* oraz w obszarze 4 *Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju).* Wskaźnik w obydwu obszarach z roku na rok malał, co jest zjawiskiem negatywnym pod względem rozwoju gospodarczego gminy.

Rysunek 6 Wskaźnik rozwoju gospodarczego w Gminie Radgoszcz (obszary) w latach 2016–2020

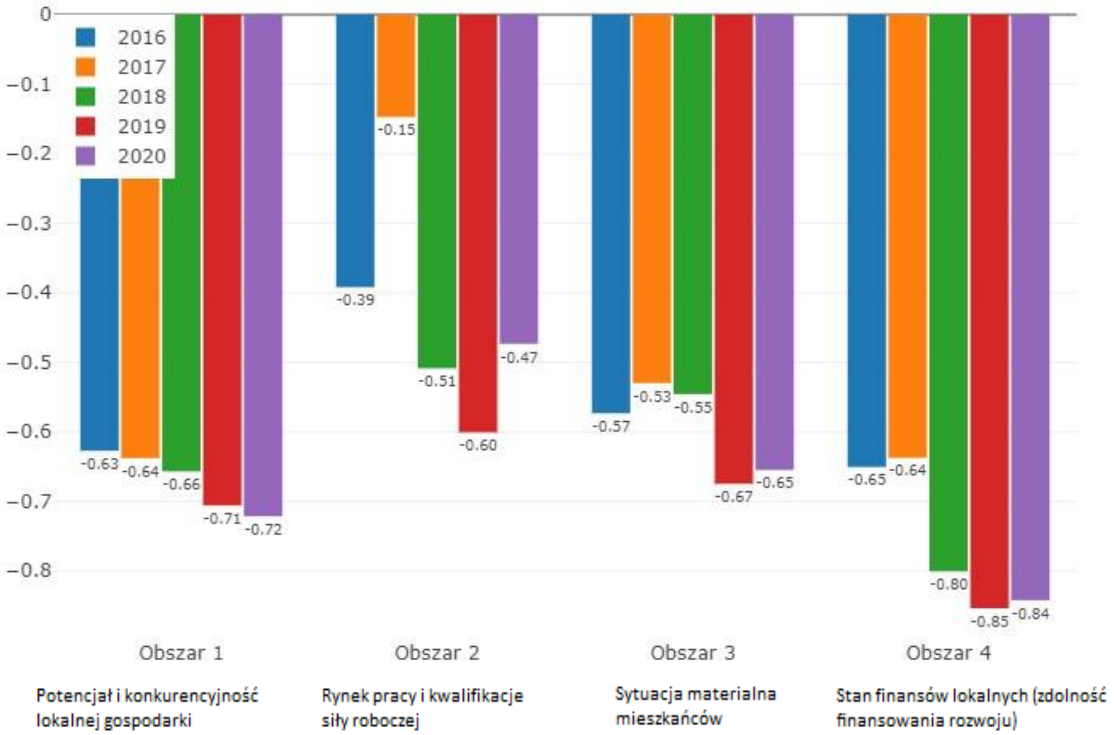

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 22.06.2022 r.

Na powyżej przedstawioną sytuację składa się wiele wskaźników, w tym m.in. „Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1000 osób w wieku produkcyjnym" – wykres 21, „Kwota wydatków inwestycyjnych przypadająca na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia" – wykres 22, „Nowo oddana powierzchnia komercyjna do liczby nowych

podmiotów gospodarczych - średnia trzyletnia" – wykres 23, „Oferty pracy (stan na koniec roku) na 1000 mieszkańców" – wykres 24, „Liczba bezrobotnych zarejestrowanych do 25 roku życia na 1000 mieszkańców gminy" – wykres 25, „Wartość majątku zakumulowanego na terenie gminy w oparciu o zasoby mieszkaniowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca" – wykres 26 oraz „Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej NO do kwoty dochodów bieżących (w %) - średnia trzyletnia" – wykres 27.

Wykres 21 Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1000 osób w wieku produkcyjnym w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020

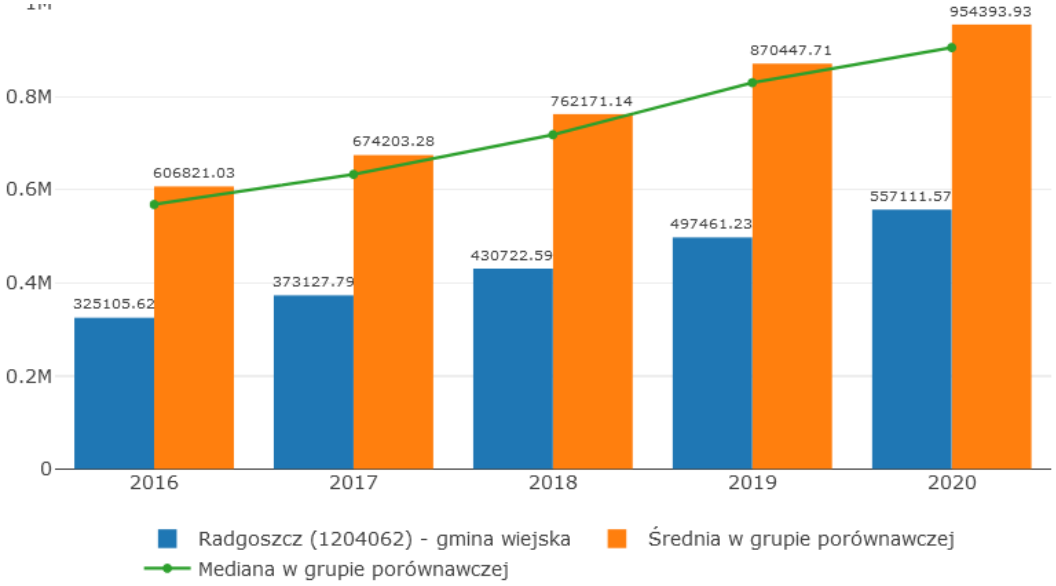

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Wykres 22 Kwota wydatków inwestycyjnych przypadająca na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020

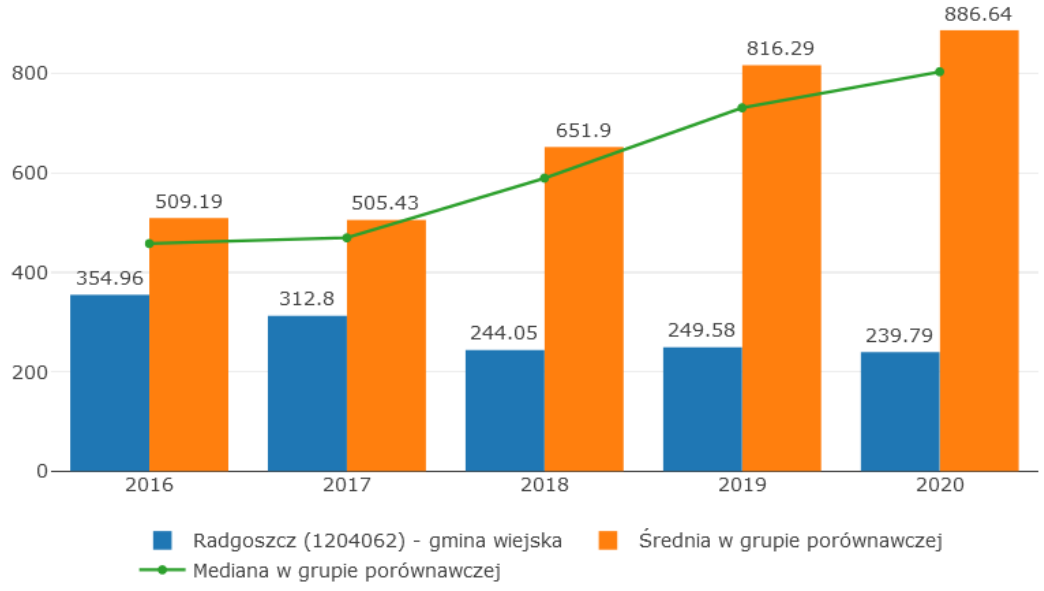

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Wykres 23 Nowo oddana powierzchnia komercyjna do liczby nowych podmiotów gospodarczych - średnia trzyletnia w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020

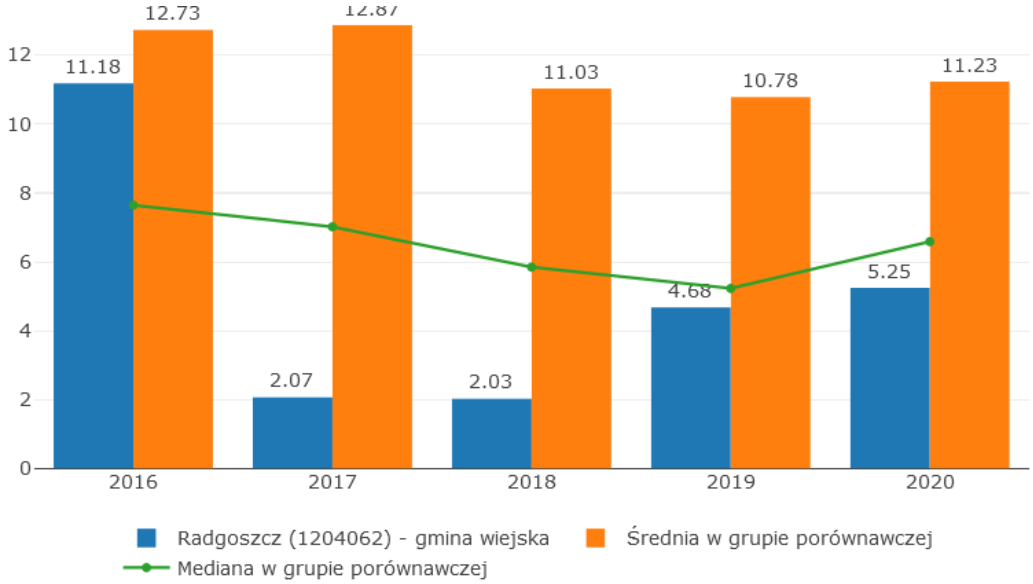

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Wykres 24 Oferty pracy (stan na koniec roku) na 1000 mieszkańców w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020

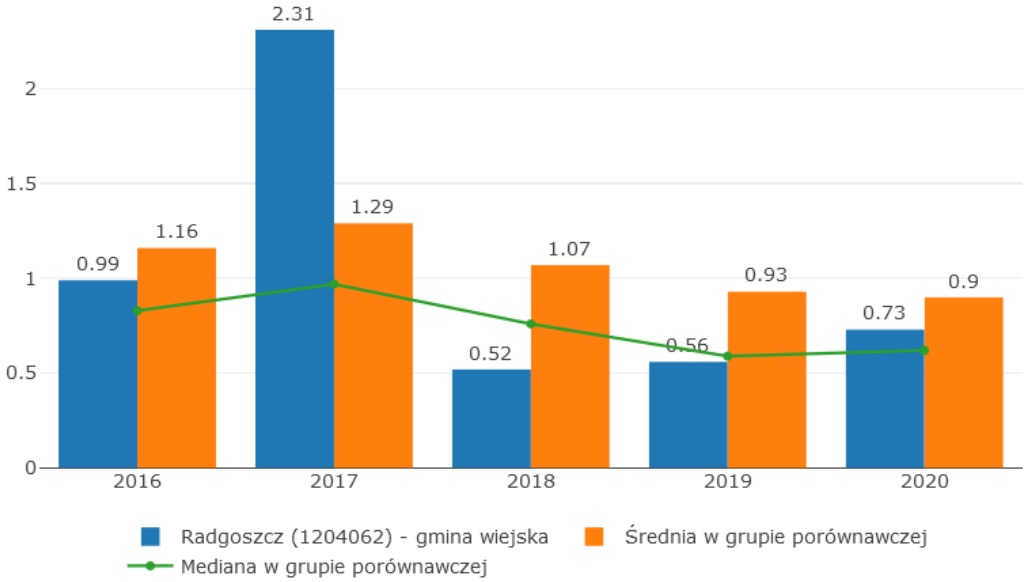

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Wykres 25 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych do 25 roku życia na 1000 mieszkańców gminy w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020

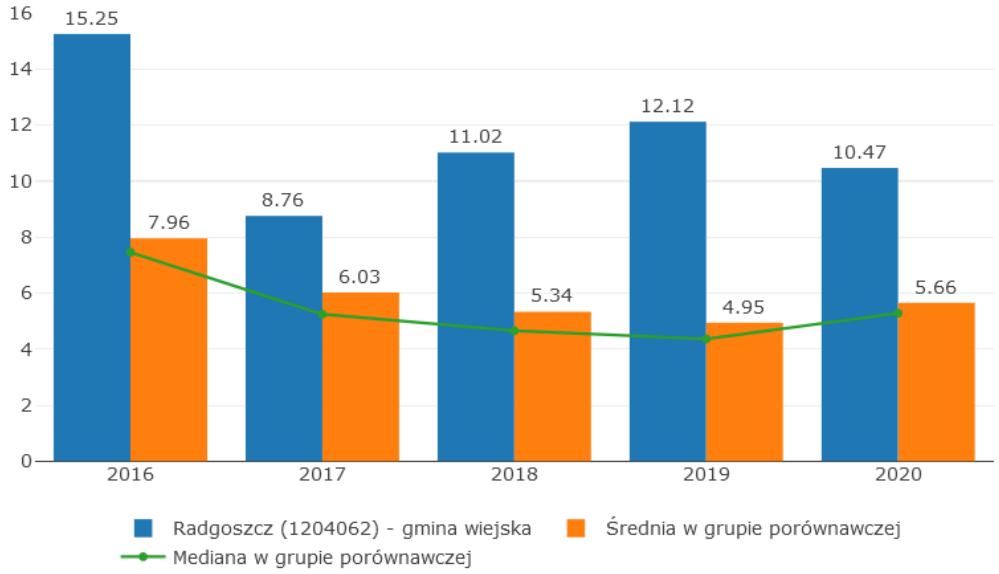

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Wykres 26 Wartość majątku zakumulowanego na terenie gminy w oparciu o zasoby mieszkaniowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020

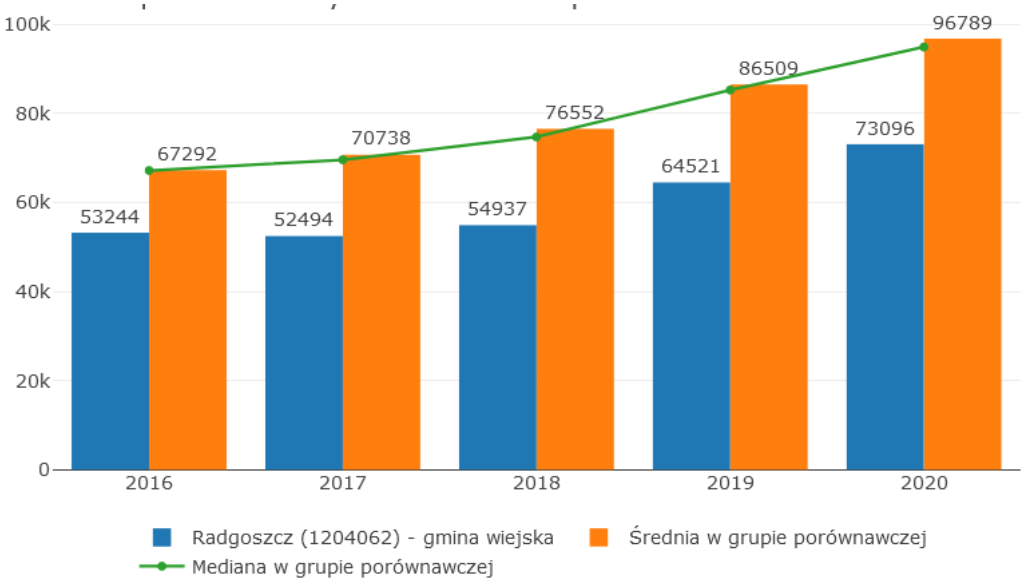

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Wykres 27 Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej NO do kwoty dochodów bieżących (w %) - średnia trzyletnia w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020

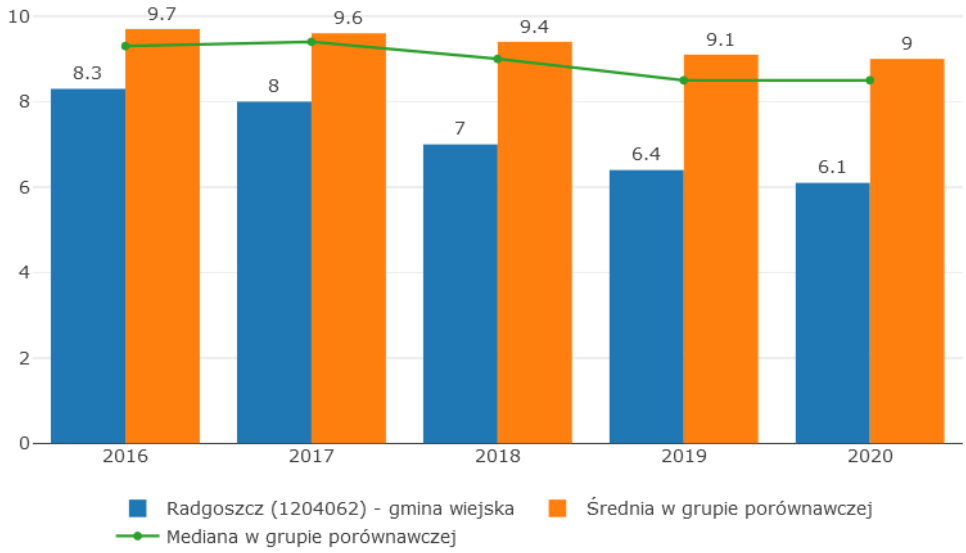

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 21.06.2022 r.

Rysunek 7 przedstawia wskaźnik rozwoju w obszarach wymiaru gospodarczego na początku i na końcu badanego okresu. Z rysunku wynika, że w początkowym roku (2016) wskaźnik we wszystkich obszarach osiągał poziom ujemny, a w końcowym roku (2020) pogłębił ujemne wartości. Największa zmiana wystąpiła w obszarze 4 *Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju),* co jest zjawiskiem istotnie negatywnym.

Rysunek 7 Wskaźnik rozwoju w obszarach wymiaru gospodarczego na początku i końcu badanego okresu w Gminie Radgoszcz

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 22.06.2022 r

Na rysunku 8 zaprezentowana została pozycja Gminy Radgoszcz w odniesieniu do gmin ze swojej grupy porównawczej. Zgodnie ze wskazaniem w metodyce opracowania Diagnozy, Gmina Radgoszcz należy do grupy porównawczej *Gminy wiejskie o umiarkowanej funkcji rolniczej*. Pozycja opisywanej gminy znajduje się w IV ćwiartce, co oznacza sytuację gorszą niż średnia w grupie porównawczej. Informuje również o tym, że następuje pogarszanie sytuacji względem zmian w grupie porównawczej. Podsumowując, wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym jest „gorszy" niż w grupie porównawczej i strata się powiększa.

Rysunek 8 Pozycja Gminy Radgoszcz w grupie porównawczej – wymiar gospodarczy

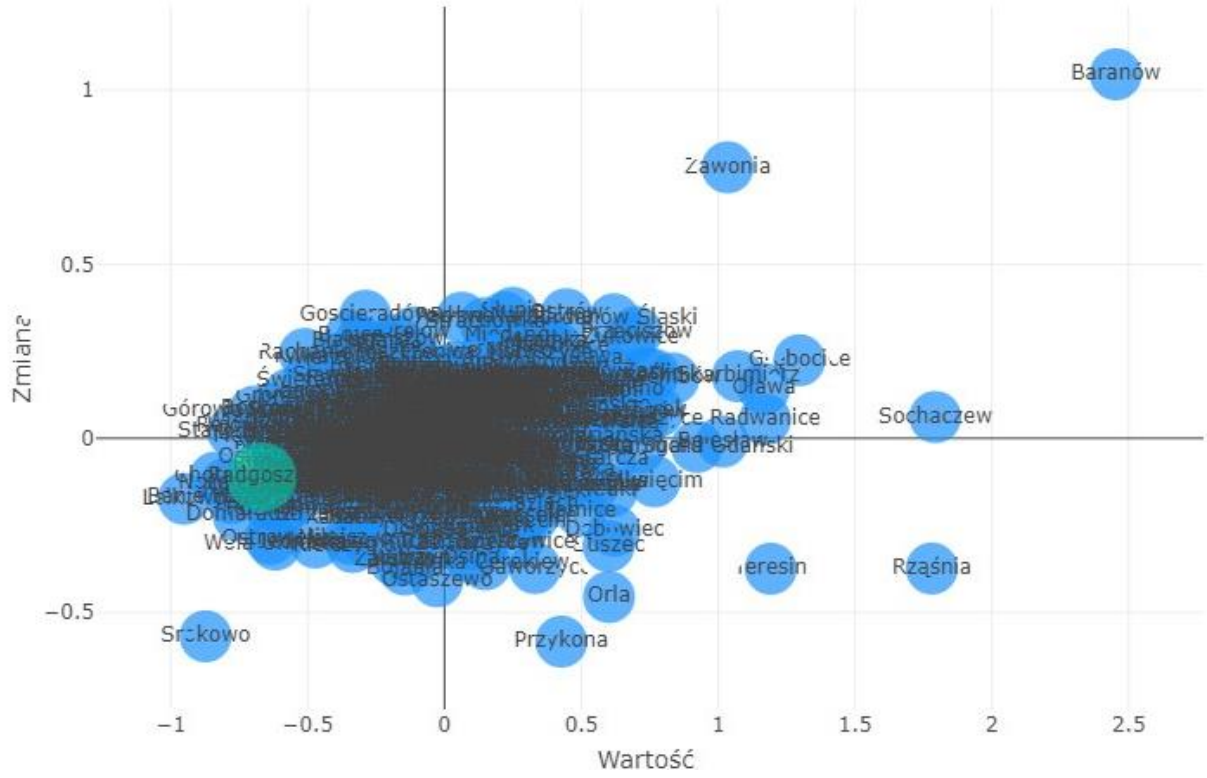

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 22.06.2022 r.

Ważnym aspektem rozwoju gospodarczego gminy jest możliwość zakładania działalności gospodarczych na terenach inwestycyjnych, dzięki którym warunki prowadzenia działalności przez przedsiębiorców stają się korzystniejsze niż w innej lokalizacji, a tym samym zachęcają do lokowania swoich działalności na obszarze danej gminy. Gmina Radgoszcz posiada obecnie 6 terenów przeznaczonych pod inwestycję o łącznej powierzchni 2,21 ha. Są one zlokalizowane na terenie miejscowości Radgoszcz.

Sytuację gospodarczą w niniejszej gminie odzwierciedlają wskaźniki gospodarcze wymienione i opisane powyżej w Diagnozie. Wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym utrzymuje się na ujemnym poziomie, co pokazuje negatywne tendencje i skutki dla ogólnego rozwoju gminy. W ostatnim roku zmalała liczba nowych podmiotów wpisanych do rejestru

REGON. Według danych GUS dotyczących podmiotów według sekcji i działów PKD 2007, w Gminie Radgoszcz największy udział podmiotów wpisanych do rejestru REGON w 2020 roku stanowiły podmioty w sekcji F (96) odnoszącej się do budownictwa, a co za tym idzie – robót budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków. Na drugim miejscu były podmioty sekcji G (70) odnoszącej się do handlu hurtowego i detalicznego oraz naprawy pojazdów samochodowych. Wartości w obu tych sekcjach osiągają trend wzrostowy. Poza przeważającymi rodzajami prowadzonych działalności wg sekcji PKD, istotne jest również rozróżnienie podmiotów wg wielkości zatrudnienia. Na terenie Gminy Radgoszcz przeważają podmioty małe, zatrudniające od 1 do 9 pracowników (w 2020 roku 96,3% podmiotów). Na drugim miejscu są podmioty zatrudniające 10–49 pracowników (w 2020 roku 2,7% podmiotów). Największymi przedsiębiorstwami funkcjonującymi na terenie gminy są:

- Zakład Produkcji i Obrotu Artykułami Spożywczymi „TARSMAK", który zajmuje się przede wszystkim produkcją wyrobów spożywczych (sosy, majonezy, chrzan, pieczarki, itp.),
- „RADBET" – firma zajmująca się produkcją prefabrykatów betonowych służących do wznoszenia ścian fundamentów, płotów, ogrodzeń.

Poza lokalnymi miejscami pracy mieszkańcy znajdują zatrudnienie m.in. w Mielcu, wielu też pracuje za granicą.

5. Środowisko naturalne i infrastruktura

Środowisko naturalne inaczej nazywane także środowiskiem przyrodniczym to całokształt powiązanych ze sobą elementów otoczenia organizmów (abiotyczne i biotyczne)[3]. Charakterystyczną cechą środowiska naturalnego jest jego równowaga. O środowisku naturalnym możemy więc mówić wtedy, gdy dany zbiór czynników środowiskowych pozostaje w stanie równowagi biologicznej. Środowisko przyrodnicze to twór natury, w mniejszym lub większym stopniu przekształcony jednak przez działalność człowieka[4].

Ochrona środowiska naturalnego polega między innymi na racjonalnym gospodarowaniu elementami i zasobami przyrody. Poza tym jej głównym założeniem jest zapobieganie zanieczyszczeniom środowiska oraz sukcesywne usuwanie tych już powstałych. Dokonuje się tego m.in. poprzez budowę oczyszczalni ścieków, nadawanie szczególnie wartościowym terenom statusu parków i rezerwatów czy segregowanie odpadów i recykling w celu ponownego wykorzystania surowców. Narzędziem w walce o lepszy stan środowiska naturalnego jest także poszerzanie świadomości zachodzących procesów i wpajanie dobrych nawyków oraz postaw proekologicznych[5].

Na obszarze Gminy Radgoszcz zlokalizowany jest Jastrząbsko-Żdżarski Obszar Chronionego Krajobrazu[6]. Mapa 9 stanowi graficzne zobrazowanie form ochrony przyrody na terenie Gminy Radgoszcz. Jastrząbsko-Żdżarski Obszar Chronionego Krajobrazu położony jest w części gmin Lisia Góra, Radgoszcz, Skrzyszów oraz Tarnów, a więc swoim obszarem obejmuje województwo małopolskie (w znacznej części) oraz województwo podkarpackie. Na terenie obszaru możliwe jest prowadzenie normalnej gospodarki rolnej, leśnej oraz rybackiej w taki sposób, aby nie kolidowało to z celami ochrony obszaru. Działalność ludzi niejednokrotnie wzbogaca teren o elementy kulturowe. Przez wschodnią część Gminy Radgoszcz przebiega również korytarz ekologiczny – Góry Świętokrzyskie i Dolina Wisły. Korytarz ekologiczny to teren umożliwiający swobodną i bezpieczną migrację zwierząt, a także rozmnażanie roślin i grzybów[7].

[3] Encyklopedia PWN, encyklopedia.pwn.pl, inf. z dnia 22.06.2022 r.
[4]Portal Ekologia.pl, ekologia.pl/wiedza/slowniki/leksykon-ekologii-i-ochrony-srodowiska/srodowisko-naturalne, inf. z dnia 22.06.2022 r.
[5] jw.
[6] Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl
[7]Portal Ekologia.pl, ekologia.pl/wiedza/slowniki/leksykon-ekologii-i-ochrony-srodowiska/korytarz-ekologiczny, inf. z dnia 22.06.2022r.

Mapa 9 Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Radgoszcz

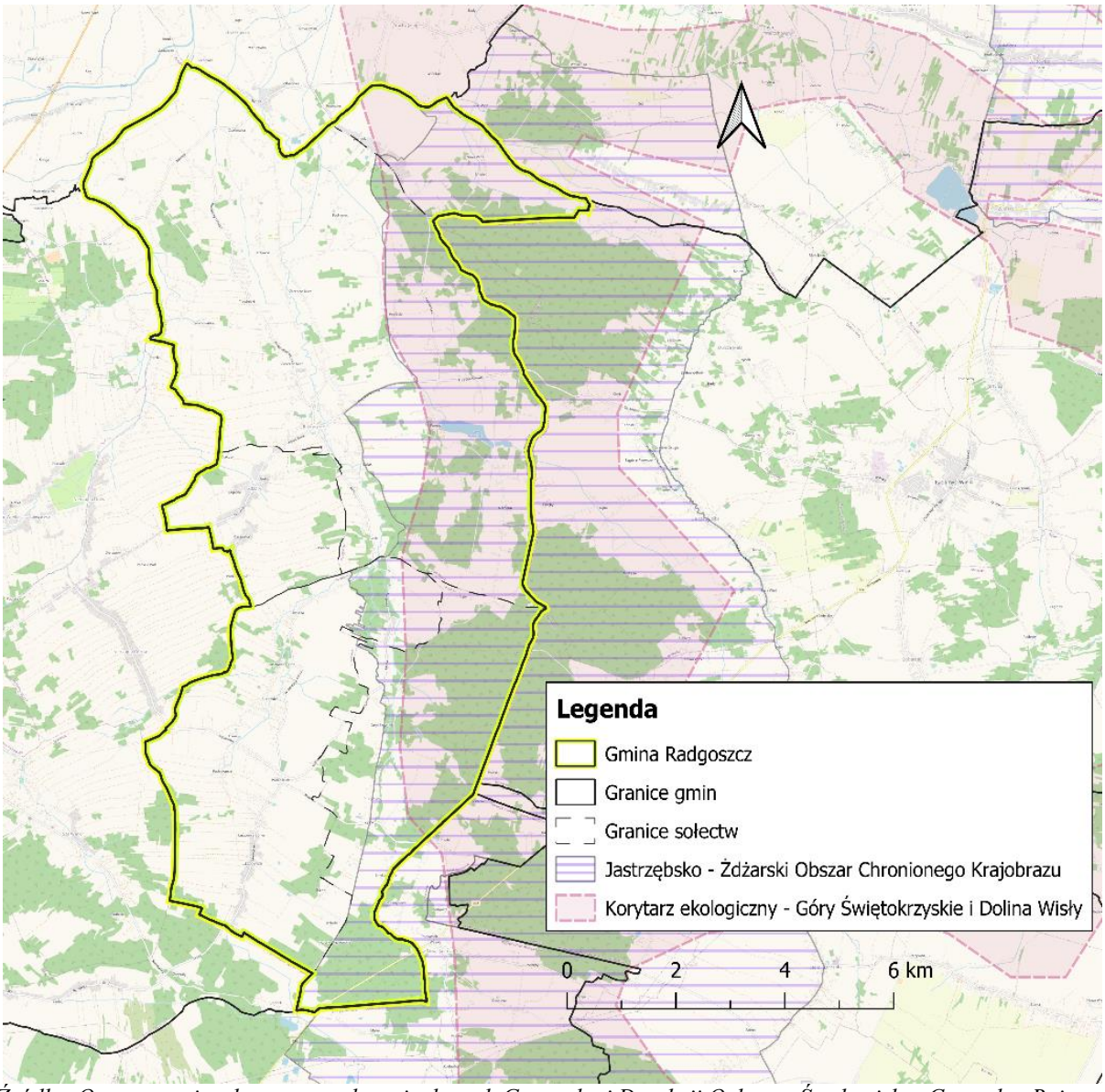

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl oraz gdos.gov.pl/dane-i-metadane

Formy ochrony przyrody w Gminie Radgoszcz stanowią 38,46% jej powierzchni. W tabeli 10 przedstawione zostały obszary prawnie chronione w ujęciu procentowym w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski.

W porównaniu do województwa małopolskiego (28,93%) i Polski (30,27%) obszar Gminy Radgoszcz jest w niewielkim stopniu zalesiony (16,34%), z czego niewiele ponad połowę (8,23%) stanowią grunty prywatne. W tabeli 11 wskaźnik *udział % powierzchni gruntów leśnych w powierzchni ogółem* porównany został też do gmin sąsiednich. Udział powierzchni leśnych w gminie jest niewielki.

Tabela 10 Udział % obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem na obszarze Gminy Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020

Jednostka terytorialna	Obszary prawnie chronione - udział procentowy						
	ogółem	parki narodowe	rezerwaty przyrody	parki krajobrazowe	obszary chronionego krajobrazu	użytki ekologiczne	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
Gmina Radgoszcz	**38,46**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**38,46**	**0,00**	**0,00**
Gmina Czarna	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00	0,07	0,00
Gmina Dąbrowa Tarnowska	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gmina Lisia Góra	27,13	0,00	0,00	0,00	27,13	0,00	0,00
Gmina Radomyśl Wielki	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gmina Szczucin	6,53	0,00	0,00	0,00	6,52	0,01	0,00
Gmina Wadowice Górne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
województwo małopolskie	53,00	2,51	0,23	11,75	37,74	0,08	0,92
Polska	32,32	1,01	0,54	8,34	22,46	0,18	0,38

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 11 Udział % powierzchni gruntów leśnych w powierzchni ogółem w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020

Jednostka terytorialna	Grunty leśne		
	ogółem	publiczne	prywatne
Gmina Radgoszcz	**16,34**	**8,11**	**8,23**
Gmina Czarna	31,41	28,21	3,20
Gmina Dąbrowa Tarnowska	15,42	5,20	10,22
Gmina Lisia Góra	14,32	1,94	12,38
Gmina Radomyśl Wielki	25,04	11,22	13,82
Gmina Szczucin	12,62	9,62	3,00
Gmina Wadowice Górne	12,55	6,67	5,87
województwo małopolskie	28,93	16,46	12,47
Polska	30,27	24,55	5,71

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Środowisko przyrodnicze to inaczej środowisko naturalne, częściowo zmienione przez człowieka. W związku z tym istotne jest spojrzenie na strukturę gruntów i sposób ich wykorzystania. Z danych pozyskanych z Urzędu Gminy w Radgoszczy wynika, iż powierzchnia użytków rolnych (w tym grunty orne, sady, łąki i pastwiska trwałe) w Gminie Radgoszcz wynosi 11 079 ha.

Rozpatrując kwestię środowiska naturalnego, warto zwrócić uwagę na jakość powietrza. Diagnoza w zakresie przekroczenia standardów jakości powietrza przeprowadzona

została na podstawie corocznie opracowywanych raportów przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Krakowie, dotyczących oceny jakości powietrza w województwie małopolskim[8].

W opracowaniu pn. *Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim – raport wojewódzki za rok 2020,* oceny jakości powietrza wykonywane są w odniesieniu do obszaru strefy. W województwie małopolskim wydzielono trzy strefy: Aglomerację Krakowską, Strefę Tarnów – czyli miasto o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys. oraz strefę małopolską, czyli pozostały obszar województwa.

W ocenie pod kątem ochrony zdrowia wykorzystano zweryfikowane serie roczne pomiarów z automatycznych stanowisk pomiarowych: 9 – dwutlenku siarki, 13 – dwutlenku azotu, 5 – tlenku węgla, 7 – benzenu, 7 – ozonu, 5 – pyłu zawieszonego PM10, 3 – pyłu zawieszonego PM2,5, oraz z manualnych stanowisk pomiarowych: 21 – pyłu zawieszonego PM10, 6 – pyłu zawieszonego PM2,5, po 5 – metali ciężkich w pyle PM10 tj. ołowiu, kadmu, arsenu, niklu oraz 21 – benzo(a)pirenu w pyle PM10.

Średnia roczna wartość poziomu docelowego wskaźnika BaP(PM10) została w 2020 r. przekroczona w Aglomeracji Krakowskiej, mieście Tarnów i strefie małopolskiej. Pomiary pyłu zawieszonego PM10 w 2020 roku na terenie województwa małopolskiego zostały przekroczone w części Aglomeracji Krakowskiej, części miasta Tarnów i strefie małopolskiej. Średnia roczna wartość pyłu zawieszonego PM10 została przekroczona we wszystkich strefach dlatego też wszystkie obszary zostały zakwalifikowane do klasy C. Największa część z obszarów objętych przekroczeniem znajdowała się w strefie małopolskiej, należy jednak zaznaczyć, że Gmina Radgoszcz nie znalazła się wśród obszarów na których wystąpiło przekroczenie (mapa 10).

[8] *Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim – raport wojewódzki za rok 2020*, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Kraków 2021, str. 96

Mapa 10 Zasięg obszarów przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie małopolskim w roku 2020

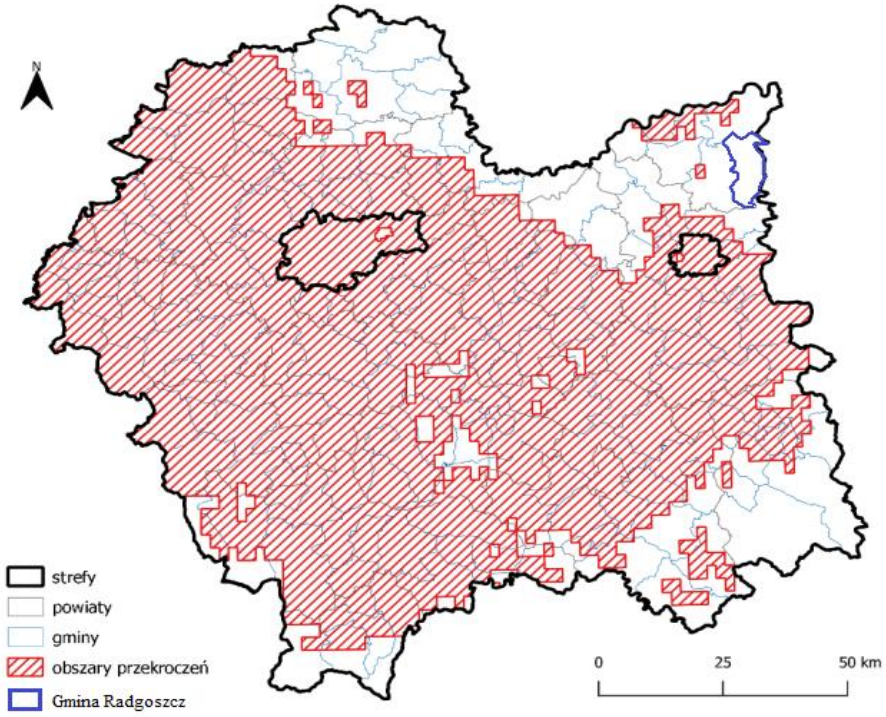

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim, raport wojewódzki za rok 2020, str. 97

Dla ozonu ze względu na ochronę zdrowia ustanowiono dwa rodzaje kryteriów: poziom docelowy wynoszący 120 $\mu g/m^3$ i odnoszony do wartości maksymalnej średniej 8-godzinnej w dobie, który nie powinien być przekroczony w ponad 25 dobach w roku kalendarzowym, oraz poziom celu długoterminowego, który określa to samo stężenie ozonu, co poziom docelowy, jednak nie powinien być przekroczony w żadnej dobie w roku kalendarzowym.

Z mapy 11 wynika, że na wszystkich stanowiskach pomiarowych w województwie małopolskim odnotowano przynajmniej 1 dzień z przekroczeniem wartości 120 $\mu g/m^3$, dlatego cały obszar województwa nie spełnia wymagań określonych dla dotrzymania poziomu celu długoterminowego, który miał zostać osiągnięty w 2020 roku. Wszystkie strefy w województwie małopolskim uzyskały klasę A i D2 w zakresie norm ustalonych dla ozonu pod kątem ochrony zdrowia.

Mapa 11 Zasięg obszarów przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu dla 8-godz. stężenia O_3 ze względu na ochronę zdrowia w województwie małopolskim w roku 2020

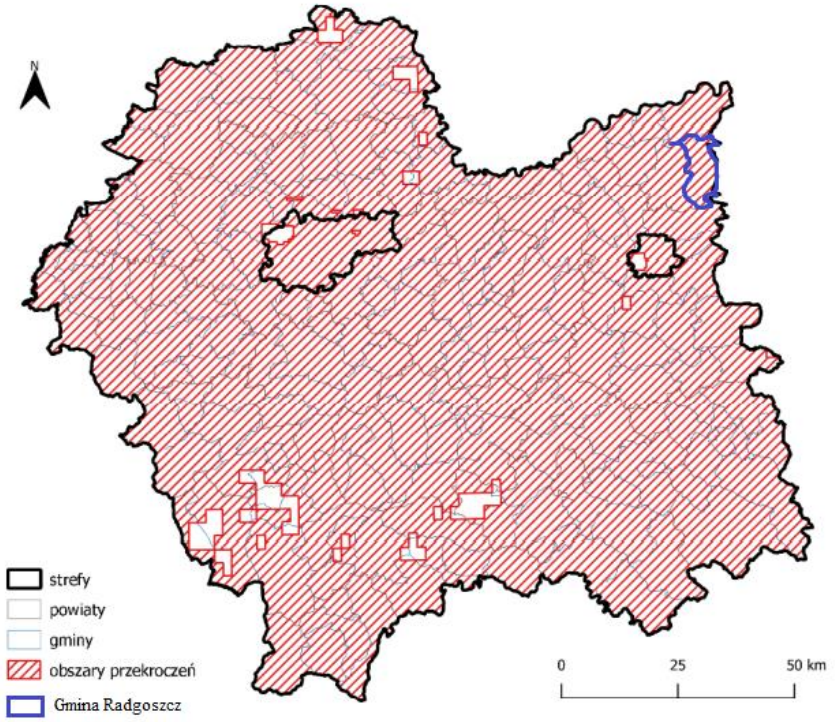

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim, raport wojewódzki za rok 2020, str. 68

Klasyfikację stref dla pyłu zawieszonego PM2,5 wykonano na podstawie pomiarów prowadzonych na stałych stanowiskach pomiarowych w odniesieniu do normy rocznej – 20 μg/m^3. Aglomeracja Krakowska i strefa małopolska zostały sklasyfikowane do klasy C1, ze względu na przekroczenie normy rocznej. Strefa miasto Tarnów otrzymała klasę A1, ponieważ stężenia roczne nie przekroczyły poziomu dopuszczalnego. Klasyfikację stref dla ołowiu w pyle zawieszonym PM10 wykonano na podstawie pomiarów prowadzonych na stałych stanowiskach pomiarowych w odniesieniu do normy rocznej (0,5 μg/m^3). Z uwagi na brak przekroczeń normy rocznej dla ołowiu, wszystkie strefy w województwie pod kątem zanieczyszczenia powietrza ołowiem zostały zakwalifikowane do klasy A.

W tabelach 12–14 przedstawione zostały wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca ogółem oraz w działach: ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu; oświetlenie ulic, placów i dróg; gospodarka ściekowa i ochrona wód; gospodarka odpadami komunalnymi.

Tabela 12 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – ogółem				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**124,69**	**182,92**	**142,24**	**165,44**	**389,57**
Gmina Czarna	94,09	90,29	127,25	138,06	202,17
Gmina Dąbrowa Tarnowska	204,36	222,24	265,97	352,94	444,36
Gmina Lisia Góra	139,14	155,39	206,37	327,33	427,20
Gmina Radomyśl Wielki	264,42	265,33	836,05	1 298,73	1 037,15
Gmina Szczucin	1 657,12	1 279,23	277,05	405,52	495,79
Gmina Wadowice Górne	124,62	132,72	360,74	1 725,43	1 115,41
województwo małopolskie	380,29	388,01	487,04	563,95	654,58
Polska	312,59	347,48	458,74	505,84	554,02

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 13 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu oraz oświetlenie ulic, placów i dróg w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Wydatki w rozdziale 90005 - Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu					Wydatki w rozdziale 90015 - Oświetlenie ulic, placów i dróg				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**2,43**	**59,36**	**4,2**	**1,86**	**114,27**	**34,17**	**38,66**	**41,03**	**44,46**	**55,63**
Gmina Czarna	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	35,7	29,4	42,5	42,2	29,9
Gmina Dąbrowa Tarnowska	1,2	5,5	25,7	6,2	84,2	34,6	42,8	38,1	52,3	44,5
Gmina Lisia Góra	0,0	1,9	21,5	84,9	24,3	33,9	34,2	30,8	45,3	28,7
Gmina Radomyśl Wielki	0,0	1,6	128,9	165,2	0,0	37,1	33,6	34,3	43,3	37,8
Gmina Szczucin	3,0	4,1	4,1	93,7	117,3	37,2	36,0	38,0	55,3	62,2
Gmina Wadowice Górne	2,6	2,7	0,3	472,0	0,0	36,9	27,3	33,0	31,8	44,2
województwo małopolskie	36,2	40,8	56,2	50,9	48,3	44,7	41,9	45,0	45,1	48,2
Polska	7,8	13,8	35,3	33,9	25,7	49,7	51,5	56,2	56,0	59,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 14 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – gospodarka ściekowa i ochrona wód oraz gospodarka odpadami komunalnymi w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Wydatki w rozdziale 90001 - Gospodarka ściekowa i ochrona wód					Wydatki w rozdziale 90002 - Gospodarka odpadami komunalnymi				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**26,76**	**26,83**	**9,92**	**10,24**	**19,02**	**50,94**	**51,85**	**62,78**	**63,53**	**197,7**
Gmina Czarna	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	55,8	56,2	81,0	89,9	168,9
Gmina Dąbrowa Tarnowska	61,4	49,2	56,4	54,9	16,7	82,8	100,0	119,0	141,4	266,9
Gmina Lisia Góra	28,9	31,7	44,2	36,8	39,8	70,4	79,6	106,0	153,7	173,8
Gmina Radomyśl Wielki	130,2	128,3	505,2	897,8	730,3	74,4	75,1	111,5	151,8	224,9
Gmina Szczucin	0,0	0,0	0,0	0,0	17,2	1 492,2	1 137,0	72,0	120,1	141,6
Gmina Wadowice Górne	11,3	22,9	235,5	1 090,2	876,5	66,3	69,4	81,4	110,6	181,1
województwo małopolskie	49,9	46,5	88,3	93,2	101,8	128,9	136,4	147,4	185,6	247,9
Polska	33,1	37,7	69,4	74,4	64,2	123,2	129,5	142,9	179,8	246,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca ogółem (tabela 12) w 2020 r. w Gminie Radgoszcz były na niskim poziomie (389,57 zł), niższym niż średnia dla Polski, województwa i prawie wszystkich gmin sąsiednich. Na przestrzeni analizowanych lat widnieją duże różnice w wydatkach na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu (tabela 13) – w 2020 roku Gmina Radgoszcz (114,27 zł) osiągnęła jedną z dwóch najwyższych wartości (wyższy poziom osiągnęła Gmina Szczucin – 117,3 zł) wskaźnika w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz do średniej w Polsce (25,7 zł). Natomiast w poziomie wydatków na gospodarkę ściekową i ochronę wód (tabela 14) gmina osiągnęła jedną z niższych wartości, porównując do gmin sąsiednich oraz do średniej dla województwa i kraju.

Wydatki na gospodarkę odpadami komunalnymi w gminie w 2020 roku wyniosły 197,7 zł, co było wartością średnią w porównaniu do gmin sąsiednich oraz średniej dla kraju i województwa. Należy zwrócić uwagę na gwałtowny wzrost wydatków na gospodarkę odpadami komunalnymi (z poziomu 50,94 zł w 2016 roku do poziomu 197,7 zł w 2020 roku) oraz wydatków na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu (z poziomu 2,43 zł w 2016 roku do poziomu 114,27 zł w 2020 roku).

Ważnym aspektem ochrony środowiska jest również stan infrastruktury technicznej – wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej oraz jej dostępność dla mieszkańców. Na wykresie 21 zobrazowano graficznie *udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności* w Gminie Radgoszcz, gminach sąsiednich, województwie małopolskim oraz w Polsce w 2020 r.

W tabeli 15 przedstawiono ten sam wskaźnik na przestrzeni lat. Szczególnie niekorzystnie sytuacja wygląda pod względem udziału % osób korzystających z kanalizacji. Pomimo stale rosnącego poziomu wartości wskaźnika, Gmina Radgoszcz w 2020 roku (45,8%) znajdowała się dużo poniżej średniej dla województwa (64,6%) oraz średniej dla kraju (71,5%).

Tabela 15 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności w Gminie Radgoszcz, gminach sąsiednich, województwie małopolskim i Polsce w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Korzystający z instalacji w % ogółu ludności														
	Wodociąg					Kanalizacja					Gaz				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**88,6**	**88,7**	**88,9**	**89,0**	**89,2**	**44,4**	**43,4**	**43,6**	**45,4**	**45,8**	**38,4**	**39,3**	**40,5**	**41,0**	**43,8**
Gmina Czarna	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	86,2	86,4	86,6	86,8	87,1	71,5	71,4	73,1	73,6	76,0
Gmina Dąbrowa Tarnowska	84,9	85,1	85,3	85,7	85,9	68,2	68,6	69,4	70,1	70,4	76,1	75,9	76,7	77,1	78,6
Gmina Lisia Góra	96,7	96,8	96,8	96,9	97,0	64,7	65,7	66,3	67,0	67,6	68,9	68,9	69,9	70,2	72,8
Gmina Radomyśl Wielki	89,6	89,8	89,9	90,2	90,4	41,3	40,9	39,4	41,1	45,0	50,9	51,4	52,3	52,7	57,5
Gmina Szczucin	94,0	94,0	94,1	94,2	94,2	29,3	29,3	29,5	29,5	29,8	38,5	38,6	39,3	39,6	40,9
Gmina Wadowice Górne	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	23,2	22,7	24,0	26,9	27,3	44,3	45,4	46,4	46,7	50,7
województwo małopolskie	81,0	81,1	81,3	81,6	81,9	62,6	63,0	63,3	63,9	64,6	62,3	62,1	63,2	63,6	64,8
Polska	91,9	92,0	92,0	92,2	92,2	70,2	70,5	70,8	71,2	71,5	52,1	52,1	52,3	52,9	54,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 28 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności w Gminie Radgoszcz, gminach sąsiednich, województwie małopolskim i Polsce w roku 2020

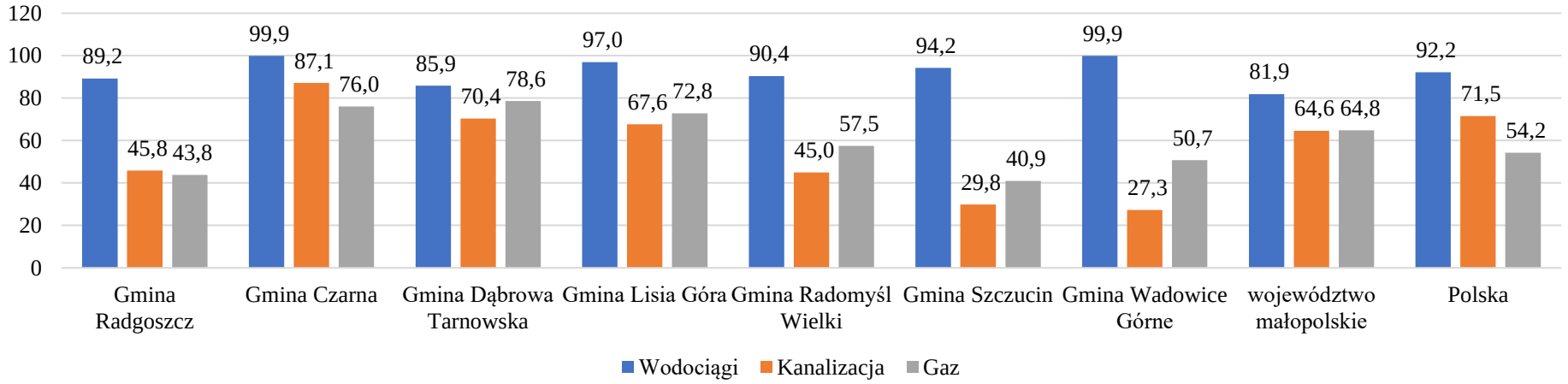

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jednym z elementów istotnych z punktu widzenia mieszkańców jest jednoczesna dostępność do wody, jak również do kanalizacji. Częstym zjawiskiem jest mniejsza ilość sieci kanalizacyjnej niż sieci wodociągowej – ma to związek z inną „trasą" prowadzonej linii wodociągowej i kanalizacyjnej, jednak w większości przypadków biegną one równolegle bądź w zbliżonych odległościach.

W tabeli 16 przedstawiono wskaźnik *długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej w ujęciu %.* Na przestrzeni lat 2016–2020 Gmina Radgoszcz osiągnęła jeden z niższych poziomów tego wskaźnika, co jest sytuacją niekorzystną dla jednostki. Niższą wartość odnotowały w 2020 roku jedynie dwie gminy (Gmina Szczucin oraz Gmina Wadowice Górne). Również w porównaniu do średniej dla województwa oraz Polski Gmina Radgoszcz jest na niższym poziomie.

Tabela 16 Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej w ujęciu % w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej [%]				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**41,42**	**41,70**	**41,70**	**41,70**	**40,88**
Gmina Czarna	111,60	111,12	110,72	110,24	102,46
Gmina Dąbrowa Tarnowska	107,81	107,60	114,13	114,28	114,11
Gmina Lisia Góra	79,67	78,92	78,24	78,71	77,58
Gmina Radomyśl Wielki	59,41	59,61	57,26	57,26	61,44
Gmina Szczucin	14,23	14,25	14,25	14,25	14,25
Gmina Wadowice Górne	21,55	21,61	21,63	27,33	27,30
województwo małopolskie	76,79	77,68	77,98	78,65	75,56
Polska	51,17	51,59	52,22	53,10	51,33

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kolejnym analizowanym aspektem w zakresie środowiska jest analiza prowadzona przez MRL w wymiarze środowiskowym.

Na rysunku 9 przedstawiony został wskaźnik rozwoju Gminy Radgoszcz w wymiarze środowiskowym. Z przedstawionego wykresu wynika, że diagnozowana gmina znajduje się w niekorzystnej sytuacji w zakresie rozwoju w wymiarze środowiskowym, ponieważ w każdym analizowanym roku wskaźnik osiągał ujemne wartości. W 2020 roku nastąpiła niewielka poprawa wskaźnika, niemniej jednak nadal była to wartość ujemna. Oznacza to, że Gmina Radgoszcz wypada gorzej na tle grupy porównawczej.

Rysunek 9 Wskaźnik rozwoju – wymiar środowiskowy w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020

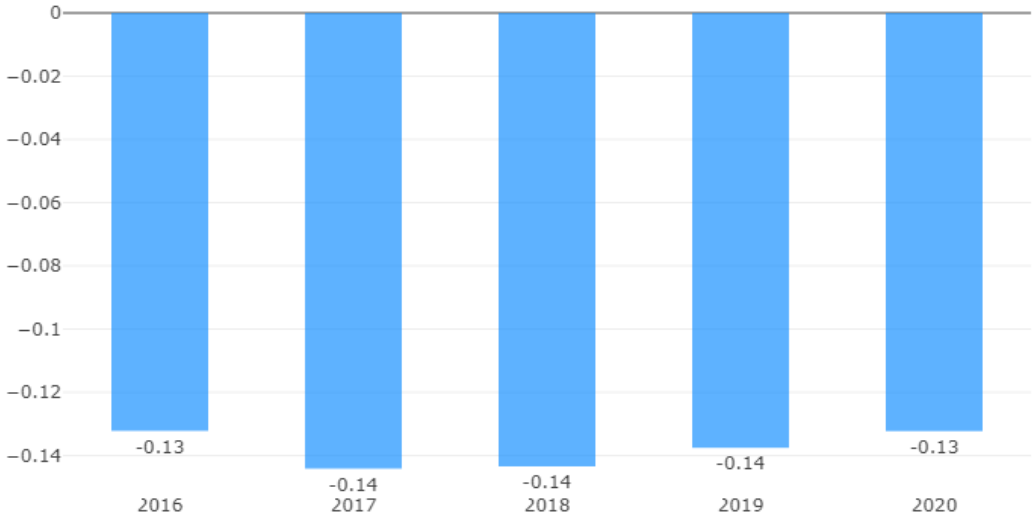

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl inf. z dnia 22.06.2022 r.

Na wymiar środowiskowy składają się 3 obszary:

- dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna) (Obszar 10);
- ład i struktura przestrzenna obszaru (Obszar 11);
- lokalne środowisko przyrodnicze (Obszar 12).

Na rysunku 10 przedstawione zostały poszczególne obszary w Gminie Radgoszcz na przestrzeni lat 2016–2020. Najkorzystniejsza sytuacja (jedyny dodatni poziom wskaźnika) miała miejsce w obszarze 10 *Dostępność komunikacyjna* (długość sieci dróg, jakość sieci dróg, dostępność indywidualnych środków transportu, rozwój alternatywnych rozwiązań komunikacyjnych w miastach, inne formy transportu – kolej i transport lotniczy, skala ruchu turystycznego). Wartość tego wskaźnika utrzymuje się na stałym poziomie w analizowanym okresie. Pozostałe dwa obszary: 11 *Ład i struktura przestrzenna obszaru* oraz 12 *Lokalne środowisko przyrodnicze* (stan głównych komponentów środowiska, dostępność walorów/usług przyrodniczych, sposób gospodarowania zasobami środowiska), wypadły niekorzystnie. Zarówno w obszarze 11, jak i 12 Gmina Radgoszcz osiągnęła wartości ujemne, które utrzymywały się na podobnym poziomie na przestrzeni badanych lat.

Rysunek 10 Wskaźnik rozwoju środowiskowego w Gminie Radgoszcz (obszary) w latach 2016–2020

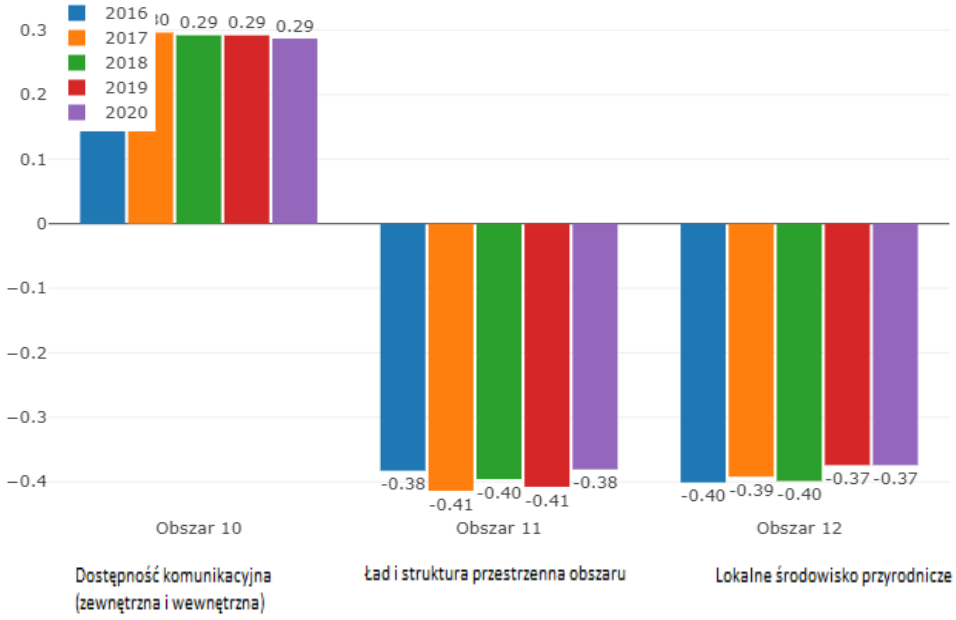

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl inf. z dnia 22.06.2022 r.

Na ujemne wartości wskaźnika rozwoju w wymiarze środowiskowym mają wpływ wskaźniki z podobszaru 11 i 12, w tym szczególnie: „Udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni gminy ogółem (%)”- wykres 29 i „Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej przypadająca na 100 osób korzystających z sieci (m/osoba)”, im wyższa wartość wskaźnika tym wyższe koszty poniesiono na dołączenie do sieci przeciętnego użytkownika – wykres 30

Wykres 29 Udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni gminy ogółem (%) w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020

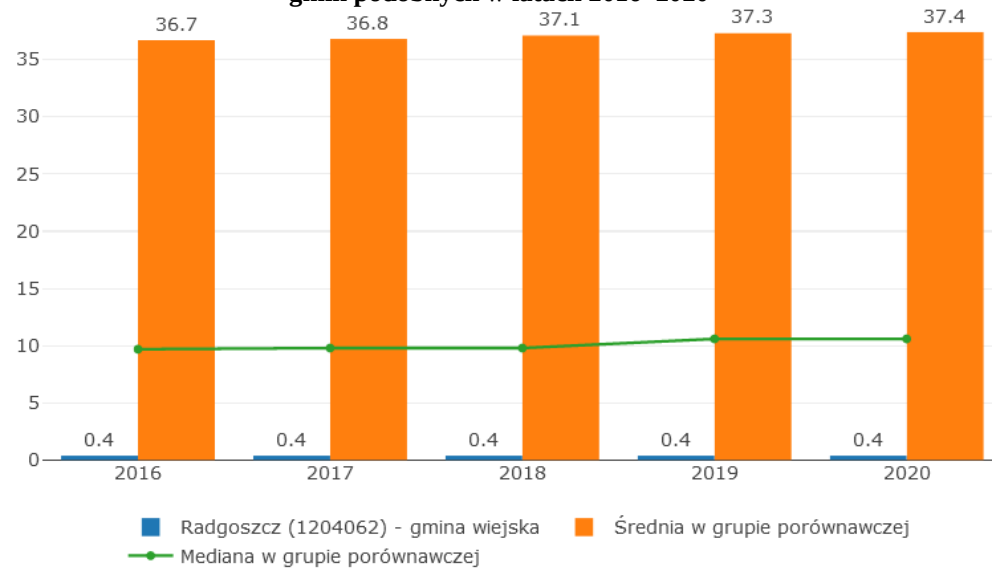

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl inf. z dnia 22.06.2022 r.

Wykres 30 Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej przypadająca na 100 osób korzystających z sieci (m/osoba) w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020

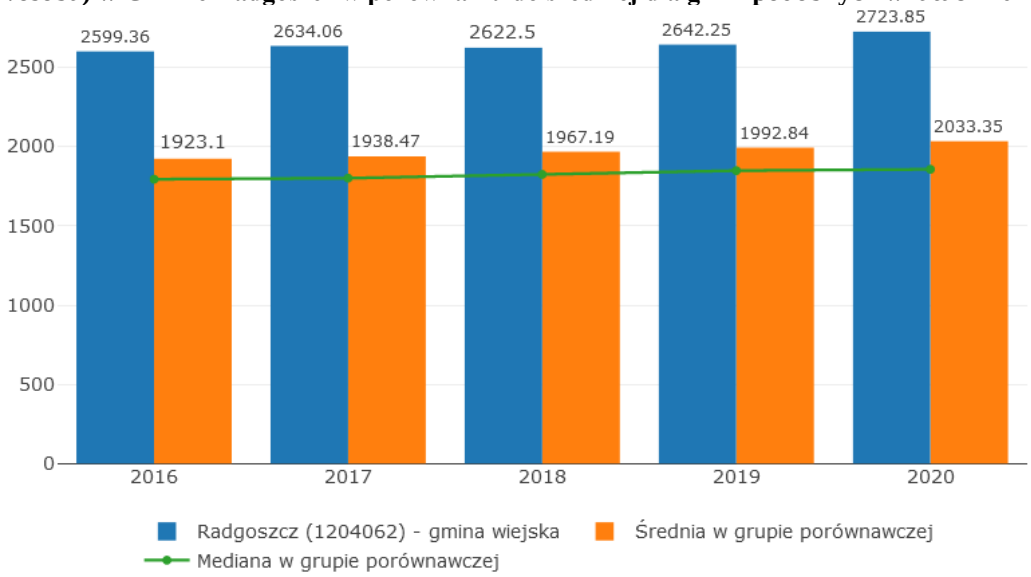

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl inf. z dnia 22.06.2022 r.

Rysunek 11 Wskaźnik rozwoju w obszarach wymiaru środowiskowego na początku i końcu badanego okresu w Gminie Radgoszcz

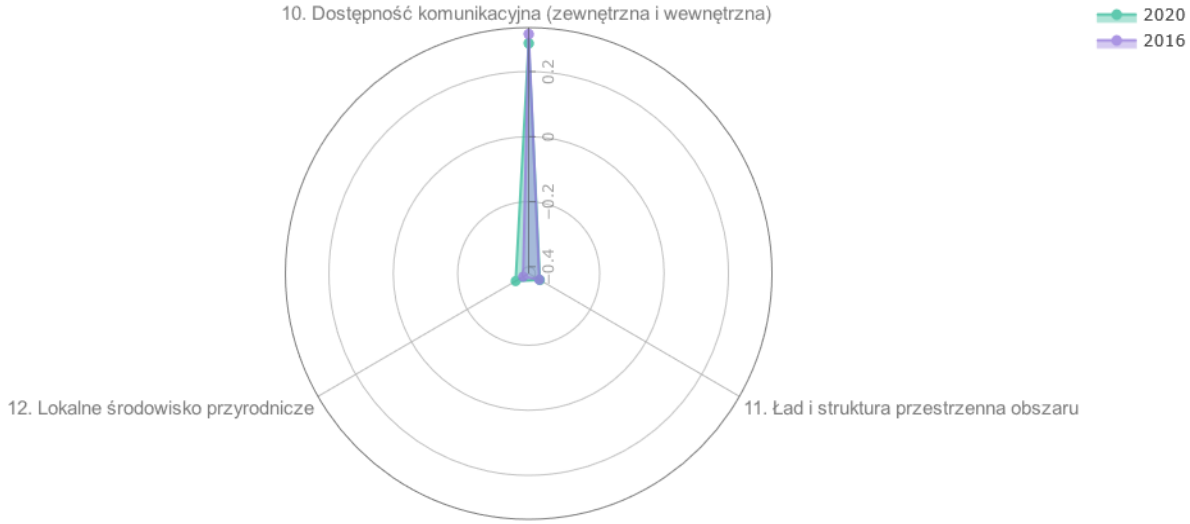

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl inf. z dnia 22.06.2022 r.

Na rysunku 11 zobrazowana została zmiana wskaźnika w obszarze środowiskowym na początku i na końcu badanego okresu. Z wykresu wynika, że zmiany które nastąpiły w roku 2020 w porównaniu do roku 2016 nie były znaczące i wskaźnik w poszczególnych obszarach utrzymywał się na podobnym poziomie. W obszarze 11 *Ład i struktura przestrzenna obszaru* wartość w pierwszym analizowanym roku była taka sama jak w roku ostatnim i wynosiła -0,38. W pozostałych obszarach wskaźnik uległ niewielkim zmianom.

Na rysunku 12 zobrazowano położenie Gminy Radgoszcz w odniesieniu do swojej grupy porównawczej. Położenie w IV ćwiartce oznacza, że sytuacja analizowanej jednostki jest gorsza niż w grupie porównawczej i „strata" się powiększa.

Rysunek 12 Pozycja Gminy Radgoszcz w grupie porównawczej – wymiar środowiskowy

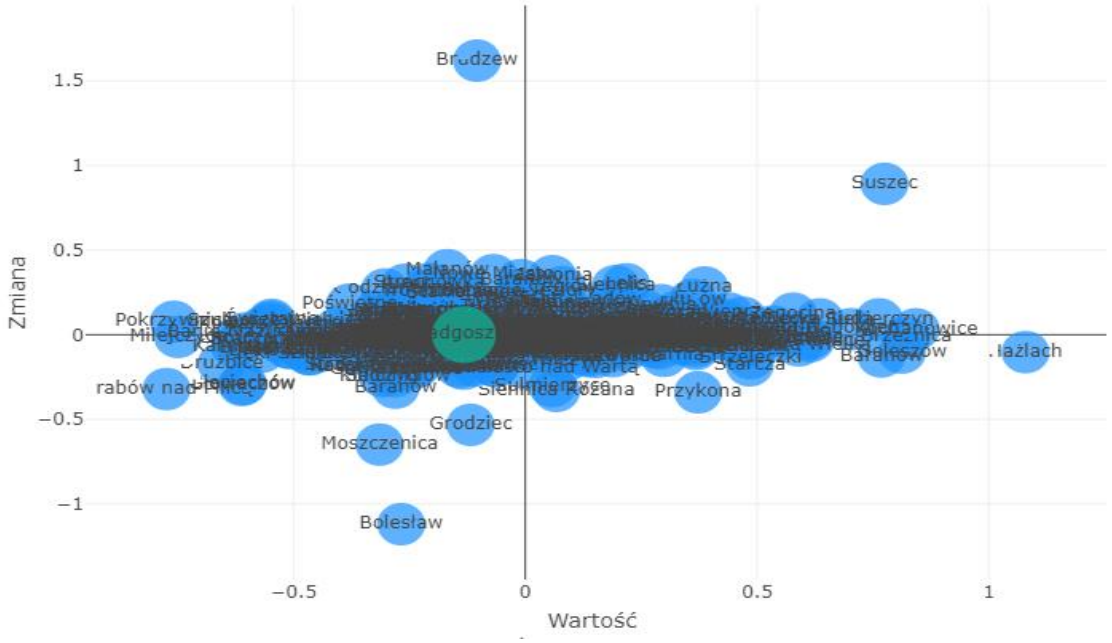

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl inf. z dnia 22.06.2022 r.

Opisując wymiar środowiskowy należy zwrócić uwagę, że wskaźnik rozwoju w tym wymiarze w dużej mierze opiera się na wskaźnikach statystycznych, na które samorząd nie zawsze ma bezpośredni wpływ (m.in. lesistość, udział powierzchni terenów zieleni osiedlowej, który w niewielkich tego typu gminach wiejskich na ogół będzie ujemny ze względu na brak osiedli, udział powierzchni cennych przyrodniczo prawnie chronionych). Ponadto wiele ze wskaźników odnosi się tutaj nie tylko do samego środowiska w zakresie jego ochrony ale też przestrzeni (m.in. udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, długość czynnej sieci gazowej rozdzielczej na 100 osób korzystających z sieci). Biorąc pod ocenę stanu jakości powietrza Gmina Radgoszcz znajduje się pod tym względem w dobrej sytuacji (str. 5052). Warto przy tym wspomnieć o prężnych działaniach gminy na rzecz zwiększania samodzielności energetycznej poprzez ciągłe zwiększanie udziału energii czerpanej z OZE. Gmina jest członkiem Klastra Energii Energetyczne Powiśle. Zgodnie z danymi Klastra Gmina Radgoszcz jest liderem w powiecie dąbrowskim, jeżeli chodzi o moc instalacji fotowoltaicznych. Ekologiczne źródła energii cieszą się dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców. Tylko w ramach tzw. projektów parasolowych zainstalowano ok. 120 instalacji PV o łącznej mocy ponad 441 kW, to zdecydowanie najlepszy wynik wśród członków klastra.

6. Kultura i dziedzictwo kulturowe

Pierwsza wzmianka o wsiach dzisiejszej Gminy Radgoszcz dotyczy Luszowic i pochodzi z 1386 roku. Natomiast pierwsze informacje na temat Gminy Radgoszcz pojawiają się w dokumentach z 1500 roku. Na terenie Gminy Radgoszcz znajdują się obiekty zaliczane do zabytków nieruchomych[9]:

- Kościół parafialny pw. św. Kazimierza w Radgoszczy (1860), z dzwonnicą (nr rej.: A-174 z 14.11.1979);
- Kościół parafialny w Luszowicach pw. św. Józefa Oblubieńca Najświętszej Marii Panny (1913), z cmentarzem kościelnym i ogrodzeniem (nr rej.: A-37/M z 5.01.2006);
- Cmentarz wojenny nr 244 z I wojny światowej (1915–1916) w Radgoszczy, przysiółek Narożniki (A-81/M z 22.03.2007);
- Cmentarz wojenny nr 246 z I wojny światowej (1916–1917) w Radgoszczy, kwatera na cmentarzu parafialnym (nr rej.: A-1472/M z 11.04.2017).

Kościół parafialny w Radgoszczy to zabytek pochodzący z 1860 roku. Jest wzniesiony na planie krzyża, na niewielkim pagórku w centrum Radgoszczy. W kościele znajduje się również zabytkowa dzwonnica, w której średni, najstarszy z dzwonów został odlany w Austrii w 1603 roku. Natomiast kościół parafialny w Luszowicach jest zabytkiem pochodzącym z 1686 roku, natomiast w 1914 roku został poddany remontowi i dobudowano nową część. Budynek kościoła jest wybudowany z cegły z użyciem kamienia, tynkowany, zbudowany na planie krzyża w stylu neobarokowym. Cmentarz wojenny nr 244 z I wojny światowej jest zlokalizowany w Radgoszczy przy ul. Narożniki. Cmentarz położony jest na skraju lasu, przy drodze powiatowej. Na cmentarzu znajdują się mogiły 70 żołnierzy armii austro-węgierskiej, 6 Niemców i 21 Rosjan. W 2009 roku przeprowadzone zostały prace remontowo-konserwatorskie, finansowane z budżetu Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Poza zabytkami oficjalnie wpisanymi do rejestru zabytków, na terenie Gminy Radgoszcz znajdują się także[10]:

- cmentarz rzymskokatolicki przykościelny z 1686 roku w Luszowicach;
- cmentarz rzymskokatolicki parafialny z 1850 roku w Luszowicach;
- kapliczka przydrożna pw. Matki Bożej Różańcowej z końca XIX wieku w Luszowicach;
- kapliczka przydrożna pw. św. Jana Nepomucena z XIX/XX wieku w Luszowicach;

[9] Rejestr zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa,.nid.pl
[10] Rejestr zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa, samorzad.nid.pl

- kapliczka przydrożna pw. św. Matki Bożej z Dzieciątkiem z początku XX wieku w Luszowicach;
- kaplica grobowa Tarłów z 1686 roku w Luszowicach;
- mogiła zbiorowa Dobry i Rozy Amsterdam (ofiar terroru hitlerowskiego, narodowości żydowskiej) z 1942 roku w Małcu;
- kapliczka przydrożna pw. Najświętszej Maryi Panny z 1908 roku w Małcu;
- mogiła zbiorowa żołnierzy armii austro-węgierskiej z I wojny światowej w Radgoszczy;
- mogiła pojedyncza żołnierza armii niemieckiej z II wojny światowej w Radgoszczy;
- kapliczka pw. Matki Boskiej Częstochowskiej z 1934 roku w Radgoszczy;
- cmentarz wojenny z 1915 roku w Radgoszczy;
- drewniany dwór z 1800 roku w Radgoszczy-Górkach;
- kapliczka z rzeźbą Chrystusa Upadającego pod Krzyżem z XIX wieku w Smykowie.

Ciekawymi pod względem architektonicznym i kulturowym elementami krajobrazu są także mniejsze kapliczki, krzyże, przydrożne figury, które mieszkańcy licznie ustawiają jako świadectwo wiary i pielęgnują te tradycje przez kolejne pokolenia.

Kolejną ważną kwestią dziedzictwa kulturowego jest dziedzictwo lokalne, w tym działalność centrów, domów, ośrodków kultury, klubów, co świadczy o aktywności kulturalnej mieszkańców, ich chęci wspólnej realizacji przedsięwzięć, przywiązania i więzi z miejscem zamieszkania. Poza działalnością widniejącą w statystykach GUS, centra kultury i biblioteki prowadzą działalność na mniejszą skalę, stanowią bowiem miejsca spotkań lokalnej społeczności, integracji, wymiany doświadczeń, dają możliwość spędzania czasu w ciekawy sposób, organizowane są w takich miejscach wystawy, odczyty, prelekcje, wieczorki, konferencje, zebrania, spotkania dyskusyjne, zabawy taneczne, festyny, loterie, aukcje.

Zarówno poszczególne miejscowości, jak i cała Gmina Radgoszcz ma bogate tradycje kulturowe, ciekawe obyczaje i elementy folkloru. Na terenie gminy spotkać można zarówno wspólne dla całego regionu Małopolski tradycje takie jak: szopki bożonarodzeniowe, palmy wielkanocne, pisanki, kolędy, ale również indywidualne i odrębne zwyczaje i tradycje.

Do podmiotów szerzących kulturę na terenie Gminy Radgoszcz zaliczyć można:

- Dom Kultury w Radgoszczy-Narożnikach;
- Gminną Bibliotekę Publiczną w Radgoszczy;
- Kluby sportowe,

- Koła Gospodyń Wiejskich.

W 2021 roku z budżetu gminy wydatkowano kwotę 4 865,07 zł na organizację 4 imprez kulturalno-oświatowych o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym, co było kwotowo i ilościowo dwukrotnie przewyższało wynik z 2020 r. Ilość imprez i związane z nimi wydatki były znacznie niższe niż w latach poprzednich, co wynikało z sytuacji epidemiologicznej. W roku 2019 na organizację imprez wydatkowano ponad 14 tys. zł, natomiast rok wcześniej ponad 18 tys.

7. Sport, rekreacja i turystyka

Atrakcyjność turystyczna danego obszaru to właściwości, które wynikają z różnych cech środowiska przyrodniczego, jak również ze środowiska kulturowego. Cechy te wzbudzają zainteresowanie turystów i przyciągają ich w dane miejsce. O atrakcyjności danego miejsca decydują również atrakcje turystyczne, zagospodarowanie terenu oraz dostęp komunikacji[11].

Atrakcja turystyczna to z kolei cokolwiek, co przyciąga ludzi w dane miejsce i ich zaciekawia[12]. Są to również wszystkie atrakcje, które skłaniają danego turystę bądź grupę turystów do opuszczenia miejsca zamieszkania. Określone bogactwa, produkty, wizerunki, miejsca unikalne, cechy oraz atrybuty[13].

Na terenie Gminy Radgoszcz można wyróżnić następujące atrakcje:

- Drewniany kościół pw. św. Kazimierza w Radgoszczy z 1860 roku;
- Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca Najświętszej Maryi Panny w Luszowicach;
- Cmentarz wojenny z czasów I wojny światowej w Radgoszczy-Narożniki;
- Zalew rekreacyjny „Narożniki" w Radgoszczy;
- Ośrodek Jazdy Konnej w Radgoszczy.

Warto również wspomnieć, że na terenie Gminy Radgoszcz znajduje się Jastrzębsko-Żdżarski Obszar Chronionego Krajobrazu, który charakteryzuje się dużą liczbą zbiorowisk leśnych, które idealnie nadają się do pieszych wędrówek czy też do jazdy wyznaczonymi szlakami. Przez gminę przebiega zielony, pieszy szlak turystyczny Nowa Jastrząbka–Dąbrowa Tarnowska PKP, istotnym punktem na jego trasie w Gminie Radgoszcz jest kościół św. Józefa Oblubieńca Najświętszej Maryi Panny w Luszowicach.

Ważnym elementem rozwoju turystyki na danym obszarze jest dostęp do infrastruktury towarzyszącej w postaci bazy noclegowej oraz dostęp do obiektów gastronomicznych. Niestety na terenie Gminy Radgoszcz, według danych GUS, nie występują żadne obiekty oferujące nocleg turystom. Stanowi to problem w rozwoju gminy, gdyż zamyka możliwość rozwoju turystyki, która znacząco wpływa na poziom atrakcyjności danej jednostki, a co za tym idzie – ma przełożenie na kwestie finansowe.

[11] Kowalczyk A. *Fenomenologia przestrzeni turystycznej*, s. 12, Turyzm, 2014 [w]: Encyklopedia Zarządzania, mfiles.pl
[12] Lundberg D., The Tourist Business, s. 33, New York Van Nostrand Reinhold, 1985 [w]: Encyklopedia Zarządzania, mfiles.pl
[13] Nowacki M. Atrakcje turystyczne, dziedzictwo i jego interpretacja – jako produkt turystyczny, s. 3, Akademia Wychowania Fizycznego, Poznań 2013 [w]: Encyklopedia Zarządzania, mfiles.pl

Na terenie Gminy Radgoszcz funkcjonują kluby sportowo-ludowe i uczniowskie (m.in. Radgoski Klub Sportowy, Ludowy Klub Sportowy w Luszowicach), które trenują na dostępnych w gminie obiektach sportowych: Orlik 2012 w Radgoszczy, Orlik 2012 w Luszowicach, stadiony sportowe w Radgoszczy i Luszowicach, boisko wielofunkcyjne w Radgoszczy. Pod patronatem Urzędu Gminy odbywają się imprezy sportowe, w szczególności turnieje piłkarskie.

Niewątpliwym atutem gminy jest również zalew wodny w miejscowości Radgoszcz-Narożniki o długości linii brzegowej ok. 200 m i wielkości około 45 hektarów, usytuowany na rzece Dęba, z którego korzystać mogą amatorzy kąpieli, plażowicze oraz wędkarze. Znajduje się w odległości około 3 km od centrum Radgoszczy. Stanowi jedno z popularniejszych miejsc wypoczynkowych w regionie. Wyposażony jest w pole kempingowe i namiotowe, a także w infrastrukturę do uprawiania sportów wodnych. Obok zalewu znajduje się kryty amfiteatr, w którym odbywają się imprezy, festyny oraz inne spotkania integrujące mieszkańców[14].

Kolejnym elementem, który pozytywnie wpływa na atrakcyjność regionu jest funkcjonowanie Ośrodka Jazdy Konnej „Alado" w Radgoszczy. Miejsce oferuje możliwość indywidualnej nauki jazdy konnej oraz spędzenia czasu w sposób aktywny.

[14] Urząd Gminy Radgoszcz, radgoszcz,pl

8. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

System planowania przestrzennego w Polsce odbywa się zgodnie z zapisami *Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2022 r. poz. 503). Struktura systemu jest zhierarchizowana, podzielona na 3 szczeble, tj.: krajowy, regionalny, lokalny. Zgodnie z art. 1 ustawy określa się:

- zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej;
- zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy – przyjmując ład przestrzenny i zrównoważony rozwój za podstawę tych działań.

Ustalając przeznaczenie terenu lub określając potencjalny sposób jego zagospodarowania, a także wykorzystania, brany jest pod uwagę zarówno interes publiczny, jak i interesy prywatne, w tym zgłaszane w postaci wniosków i uwag, zmierzające do ochrony istniejącego stanu zagospodarowania terenu, jak i zmian w zakresie jego zagospodarowania, a także analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne.

W celu określenia polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, rada gminy podejmuje uchwałę o przystąpieniu do sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zwanego dalej Studium. Studium sporządza się dla obszaru w granicach administracyjnych gminy. Ustalenia Studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych, w których określa się przeznaczenie terenu, rozmieszczenie inwestycji celu publicznego oraz określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu. W przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu następuje w drodze decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu[15].

Gmina Radgoszcz posiada Studium przyjęte Uchwałą Rady Gminy Radgoszcz nr XXX/200/2001 z dnia 29.12.2001 r.

Ład przestrzenny jest ważną kwestią w kreowaniu zagospodarowania przestrzennego danej jednostki. Tworzenie i jednoczesne utrzymanie ładu przestrzennego to zadanie samorządu gminnego, jest zarówno celem działań gospodarki przestrzennej, jak i środkiem do uzyskania środowiska zamieszkania, pracy i wypoczynku w jak najwyższym stopniu

[15] *Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2022 r. poz. 503)

oddziałującego pozytywnie pod względem funkcjonalnym i estetycznym na mieszkańców i innych użytkowników.

Jedynym skutecznym narzędziem tworzenia ładu przestrzennego jest prawo miejscowe, wyrażone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Miejscowy Plany Zagospodarowania Przestrzennego to podstawowy dokument regulujący przeznaczenie terenu, warunki jego zabudowy i zagospodarowania. Gmina Radgoszcz posiada 6 obowiązujących Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego[16].

Poza Studium oraz MPZP, dokumentem, który określa przeznaczenie terenu i charakteryzuje obszar jest program rewitalizacji. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym. Gmina Radgoszcz posiada Gminny Program Rewitalizacji Gminy Radgoszcz przyjęty Uchwałą nr XXVII/133/17 Rady Gminy Radgoszcz z dnia 31 marca 2017 r.

W *Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Radgoszcz na lata 2016–2022* zdiagnozowano słabe strony oraz wyznaczono obszar rewitalizacji. Wyznaczony obszar rewitalizacji usytuowany jest w centralnej i północnej części Gminy Radgoszcz. Jego zasięg obejmuje sołectwo Radgoszcz I, stanowiące centrum społeczno-gospodarcze związane z bezpośrednim oddziaływaniem ośrodka gminnego, a także sołectwa Małec i Radgoszcz II, zlokalizowane w jego bezpośrednim otoczeniu. Z uwagi na fakt, że jest to główny ośrodek gminy zaspokajający potrzeby mieszkańców, dominują tutaj funkcje: administracyjne, usługowe, handlowe, edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, stanowiące potencjały obszaru. Na podstawie diagnozy sytuacji społecznej w Gminie Radgoszcz wyznaczono potrzeby społeczne dla różnych grup osób, które są narażone na wykluczenie społeczne[17].

[16] bip.malopolska.pl/ugradgoszcz, inf. z dnia 22.06.2022r.
[17] *Gminny Program Rewitalizacji Gminy Radgoszcz na lata 2016–2020.*

9. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne to ogół warunków i instytucji chroniących obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych[18]. Bezpieczeństwo publiczne jest także stanem w społeczeństwie, który umożliwia jego sprawne funkcjonowanie. Innym podejściem do bezpieczeństwa publicznego jest zapewnienie bezpieczeństwa niezwiązanego z czynnikiem ludzkim, ale zagrożeniami płynącymi z natury, np. powodzie czy pożary.

Mapa 12 Obszar zagrożenia powodziowego na terenie Gminy Radgoszcz

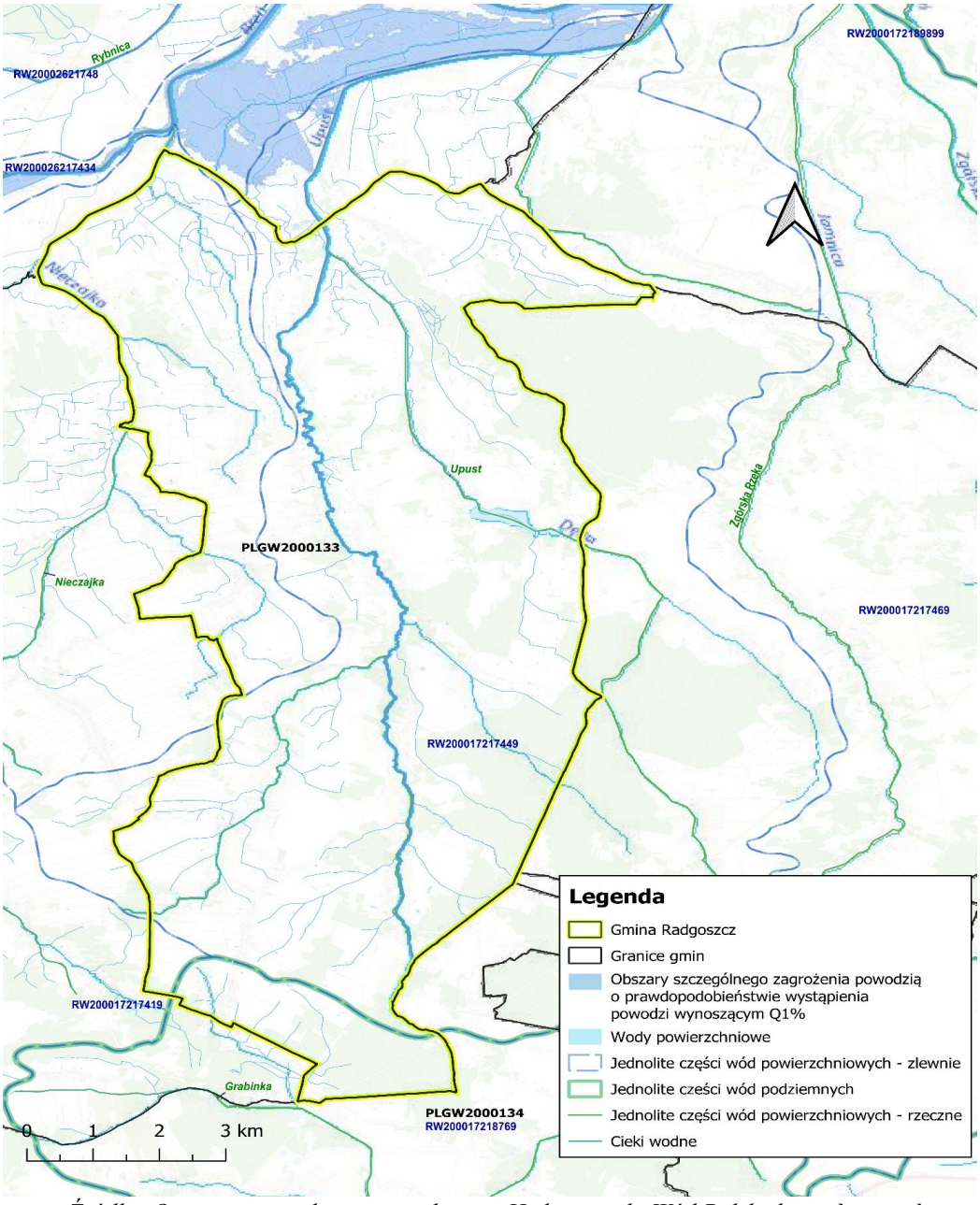

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Hydroportalu Wód Polskich, wody.gov.pl

[18] Encyklopedia PWN, *bezpieczeństwo publiczne*, encyklopedia.pwn.pl, inf. z dnia 22.06.2022 r.

Biorąc pod uwagę zagrożenie powodziowe, na terenie Gminy Radgoszcz stwierdzono obszary szczególnie zagrożone powodzią. Miejscowości, które są najbardziej zagrożone i na których znajdują się tereny zagrożone powodzią to Radgoszcz II i Małec (mapa 12). W północnej części gminy, w celu ochrony i zminimalizowania ryzyka oraz skutków ewentualnej powodzi zostały zbudowane wały przeciwpowodziowe i przeciwsztormowe. Zostały stworzone na rzece Dęba oraz Upust, a także oddzielają granicę gminy od obszaru dorzecza Wisły, który jest terenem zagrożonym powodziowo.

Na terenie Gminy Radgoszcz w dbanie o bezpieczeństwo pożarowe mieszkańców zaangażowanych jest 6 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej. Są to[19]:

- OSP Radgoszcz (Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy),
- OSP Luszowice,
- OSP Radgoszcz-Krzywda,
- OSP Małec,
- OSP Smyków,
- OSP Żdżary.

W roku 2021 jednostki brały udział w akcjach gaszenia pożarów (12 interwencji), natomiast innych zagrożeń miejscowych wystąpiło 98. Do najczęstszych należały: gwałtowne opady atmosferyczne i przybory wody, usuwanie drzew z dróg publicznych, wypadki drogowe.

Gmina Radgoszcz na dzień 31 grudnia 2021 r. dysponowała siecią dróg gminnych o długości 185 km. Dróg asfaltowych: 94,6 km, dróg utwardzonych tłuczniem: 35,17 km, a dróg z naturalnego gruntu wzmocnionych żużlem: 57 km. W każdym roku gmina powiększa sieć dróg o wyższym standardzie i dokonuje remontów dróg tłuczniowych i gruntowych[20].

O bezpieczeństwo mieszkańców Gminy Radgoszcz dba również Komenda Powiatowa Policji w Dąbrowie Tarnowskiej. Z informacji Komendy Powiatowej Policji w Dąbrowie Tarnowskiej o stanie bezpieczeństwa w Gminie Radgoszcz wynika, że w 2021 roku miało miejsce 37 zdarzeń drogowych (w tym: 29 kolizji, 4 wypadki i 4 osoby poszkodowane, 0 ofiar śmiertelnych). Łącznie w 2021 roku na terenie Gminy Radgoszcz zatrzymano 28 nietrzeźwych kierowców. Na obszarze gminy miało miejsce 35 kradzieży i kradzieży z włamaniem a także odnotowane zostały przypadki przemocy w rodzinie (wszczęto 6 procedur Niebieskich Kart)[21].

[19] *Raport o stanie Gminy Radgoszcz za rok 2021,* bip.malopolska.pl
[20] jw.
[21] jw.

10.Polityka społeczna

Pomoc społeczna polega na działaniu zmierzającym do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin. Obowiązek wykonywania zadań pomocy społecznej z mocy ustawy spoczywa na gminie oraz na administracji rządowej. Z tego obowiązku wynika podział na zadania zlecone finansowane z budżetu centralnego i zadania własne, na które środki pochodzą z budżetu gminy. Bezpośrednio realizacją zobowiązań wobec ludności na obszarze Gminy Radgoszcz zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radgoszczy.

Sytuację panującą w Gminie Radgoszcz w zakresie polityki społecznej obrazują następujące wskaźniki: *gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego na 10 tys. mieszkańców, rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców ogółem, udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku*.

Wskaźnik *liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego* podano w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, w celu porównania wskaźnika między różnymi jednostkami terytorialnymi. Jak wynika z tabeli 17 oraz z prezentacji danych za 2020 rok na wykresie 31, wskaźnik gospodarstw korzystających ze świadczeń opieki społecznej ogółem w Gminie Radgoszcz zmalał z poziomu 317 w roku 2016 do poziomu 240 w 2020 roku. Jest to pozytywna tendencja, natomiast trend ten utrzymuje się we wszystkich gminach sąsiednich, województwie i kraju. Mimo spadku wskaźnika w Gminie Radgoszcz na przestrzeni badanych lat, w roku 2020 był on nadal wyższy niż średnia dla województwa (164) oraz kraju (178).

Tabela 17 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	ogółem					poniżej kryterium dochodowego					powyżej kryterium dochodowego				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**317**	**306**	**277**	**269**	**240**	**194**	**160**	**145**	**119**	**102**	**123**	**146**	**132**	**151**	**138**
Gmina Czarna	241	240	228	212	187	166	149	136	120	106	76	90	92	91	81
Gmina Dąbrowa Tarnowska	349	333	308	285	268	210	193	177	151	135	139	140	132	135	132
Gmina Lisia Góra	211	198	179	178	150	143	130	122	106	86	68	68	57	72	64
Gmina Radomyśl Wielki	400	369	337	311	254	238	197	158	137	104	162	172	179	174	149
Gmina Szczucin	400	387	379	352	276	239	229	197	211	143	161	158	181	141	133
Gmina Wadowice Górne	248	223	199	214	133	153	134	106	84	66	95	90	92	129	67
województwo małopolskie	210	195	187	177	164	127	108	98	87	83	83	87	89	90	81
Polska	268	249	233	215	199	178	155	139	119	112	90	94	94	95	87

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 31 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w roku 2020

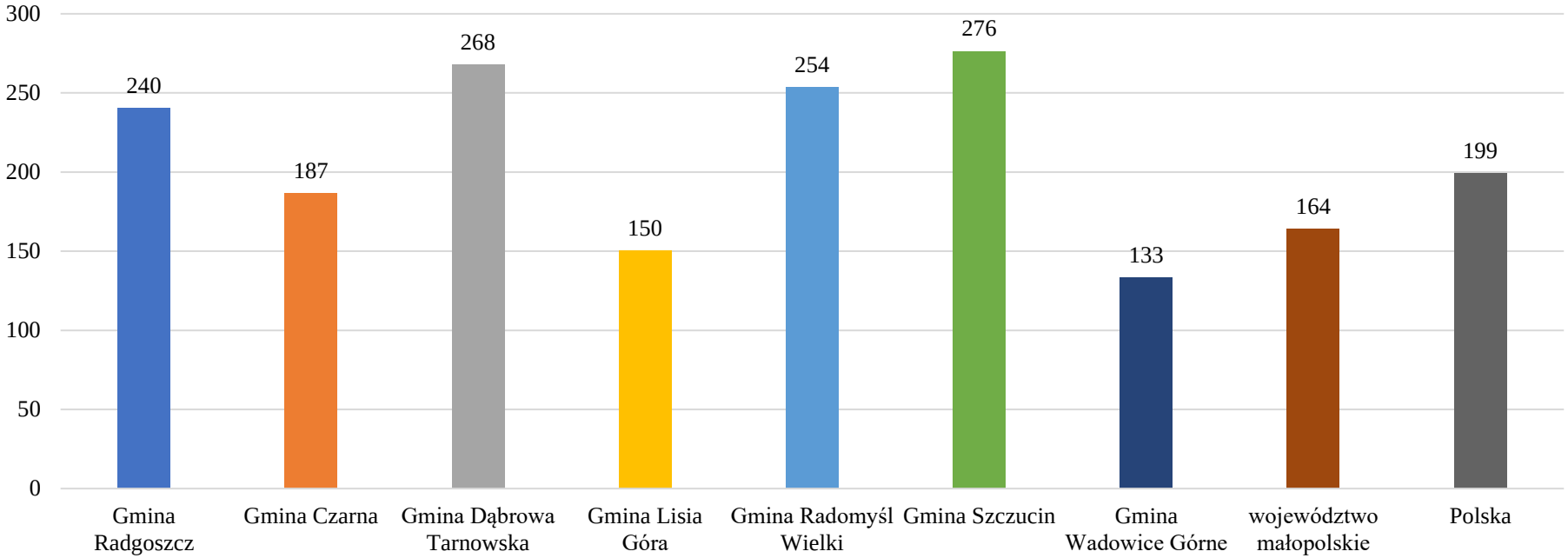

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnikami, na które należy zwrócić uwagę, są udzielane zasiłki rodzinne. W tabeli 18 przedstawiono *liczbę rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1000 mieszkańców* oraz *udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku* w latach 2016–2020.

W 2020 roku Gmina Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich znajdowała się w najgorszej sytuacji – 46 rodzin otrzymywało zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców. Wartość wskaźnika była również gorsza niż średnia w Polsce (21) i województwie małopolskim (24). W analizowanym okresie nastąpił spadek wartości wskaźnika (wykres 32). Wskaźnik *udział % dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku* również wyglądał źle na tle sytuacji w kraju i gminach sąsiednich – aż 47,7% dzieci do 17 lat w Gminie Radgoszcz objętych było pomocą socjalną. Wskaźnik ten z roku na rok wykazuje tendencję malejącą, mimo tego jest on prawie dwukrotnie wyższy niż średnia dla województwa małopolskiego (25,2%) oraz Polski (22,7%).

Tabela 18 Zasiłki rodzinne w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1000 mieszkańców ogółem					Udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**66**	**61**	**55**	**51**	**46**	**60,3**	**58,9**	**54,1**	**52,6**	**47,7**
Gmina Czarna	46	46	43	38	31	40,9	44,0	41,7	37,2	30,5
Gmina Dąbrowa Tarnowska	42	43	44	40	36	42,0	42,1	43,2	42,0	37,8
Gmina Lisia Góra	49	48	47	41	35	42,1	41,5	42,0	39,1	33,6
Gmina Radomyśl Wielki	52	52	48	43	37	47,1	46,3	44,2	39,7	35,3
Gmina Szczucin	49	49	49	45	40	47,5	47,4	48,8	46,0	41,3
Gmina Wadowice Górne	44	43	41	35	30	40,3	39,9	37,4	34,9	29,7
województwo małopolskie	32	32	31	29	24	31,7	31,5	31,6	29,5	25,2
Polska	29	29	29	26	21	29,4	29,3	29,4	27,0	22,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 32 Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020

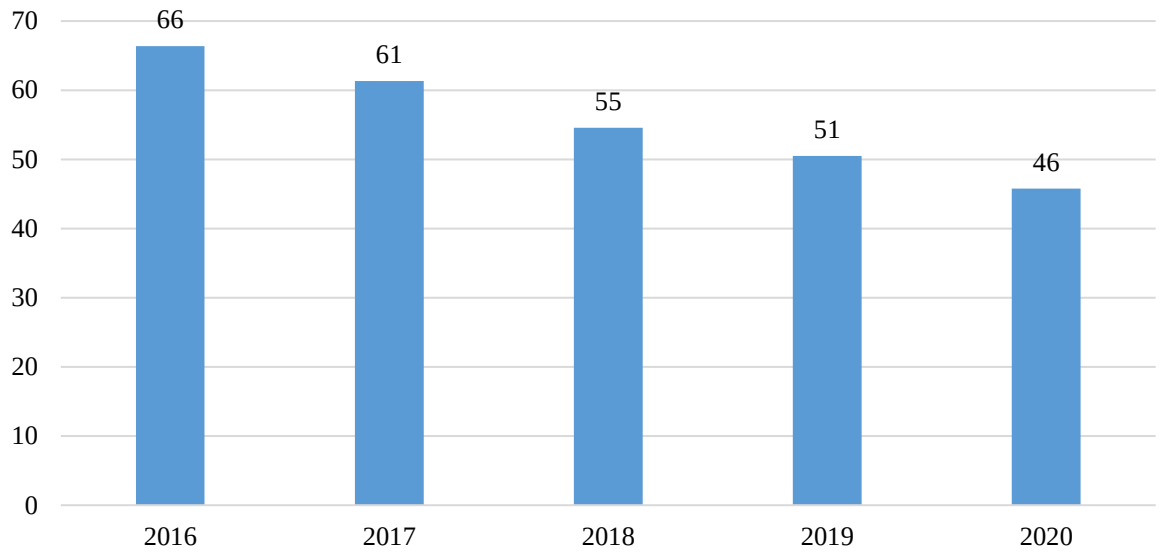

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

O polityce społecznej oraz dostępie do wysokiej jakości usług publicznych może świadczyć odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach. Na terenie Gminy Radgoszcz funkcjonuje jedna placówka, która obejmuje opieką dzieci do lat 3 – Żłobek Publiczny w Radgoszczy. Z danych GUS wynika, że w 2020 roku odsetek dzieci objętych opieką zmalał w stosunku do roku poprzedniego i wynosił 14,7%. Mimo to, była to najwyższa wartość w porównaniu do gmin sąsiednich, a także do średniej województwa (12,2%) oraz kraju (12,8%).

Ważnym elementem polityki społecznej gminy jest ochrona zdrowia. Na terenie Gminy Radgoszcz funkcjonuje Gminne Centrum Medyczne, w skład którego wchodzą dwa Ośrodki Zdrowia: w Radgoszczy oraz w Luszowicach a także Ośrodek Rehabilitacji, wyposażony w nowoczesne sprzęt.

W ramach spełnienia założeń polityki społecznej na terenie gminy realizowane były zadania, na które Gmina Radgoszcz otrzymała środki z budżetu państwa. Były to m.in.[22]:

- Program „*Posiłek w szkole i w domu*” – w latach 2019–2023;
- Program „Maluch+” w latach 2017–2021;
- Program „Senior+” w latach 2015–2020.

[22] radgoszcz.pl, Programy realizowane ze środków budżetu państwa, inf. z dnia 22.06.2022 roku

11. Edukacja i wychowanie

O wysokiej jakości usług publicznych świadczy dostępność dzieci do wychowania przedszkolnego na obszarze danej gminy. Celem wychowania przedszkolnego jest wspieranie całościowego rozwoju dziecka, które powinno być realizowane przez proces opieki, wychowania i nauczania, co umożliwia najmłodszym odkrywanie własnych możliwości, sensu działania oraz gromadzenie doświadczeń, świadomości dobra i piękna. Efektem wychowania przedszkolnego ma być osiągnięcie dojrzałości do podjęcia nauki na pierwszym etapie edukacji. Pierwszym etapem edukacji jest przedszkole. Na terenie gminy funkcjonują dwie placówki wychowania przedszkolnego: Przedszkole Publiczne w Radgoszczy oraz Przedszkole Publiczne w Luszowicach. Jakość kształcenia przedszkolnego w gminie można ocenić za pomocą wskaźników: *liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat* oraz *liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego.*

W tabeli 19 przedstawiono wartość obydwu wskaźników w Gminie Radgoszcz, gminach sąsiednich, województwie małopolskim oraz w Polsce. Wyniki osiągnięte przez Gminę Radgoszcz są jednymi z gorszych zaprezentowanych w tabeli. Wskaźnik oceniający liczbę dzieci przypadającą na 1 placówkę wynosił w 2020 roku dla Gminy Radgoszcz 81 i był najwyższy spośród gmin sąsiednich, przewyższał również średnią wartość wskaźnika dla województwa (58) oraz dla Polski (64). Oznacza to mniejsze możliwości gminy do zagwarantowania opieki wszystkim dzieciom. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat w okresie od 2016 roku do 2018 roku stale rosła, w 2019 roku nastąpił spadek wskaźnika do poziomu 762, który w 2020 roku pogłębił się i osiągnął poziom 716. Jest to jeden z najniższych poziomów, niższą wartość osiągnęła jedynie Gmina Wadowice Górne – 605. W stosunku do Polski (872) oraz województwa (879) wskaźnik osiągnięty w analizowanej gminie był niższy. Biorąc pod uwagę zapotrzebowanie oraz standardy krajowe, należy dążyć do zahamowania trendu malejącego i wzrostu tego wskaźnika.

Tabela 19 Wskaźniki wychowania przedszkolnego w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę					Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**46**	**73**	**82**	**82**	**81**	**673**	**688**	**782**	**762**	**716**
Gmina Czarna	68	72	75	73	76	836	915	868	861	897
Gmina Dąbrowa Tarnowska	80	78	79	79	80	832	876	861	930	885
Gmina Lisia Góra	49	58	57	55	56	794	801	824	836	810
Gmina Radomyśl Wielki	40	43	43	45	48	883	1 005	1 002	959	1 004
Gmina Szczucin	50	52	58	57	56	741	786	838	789	767
Gmina Wadowice Górne	31	33	34	34	35	596	643	695	663	605
województwo małopolskie	55	57	57	57	58	820	859	883	897	879
Polska	60	62	63	63	64	811	847	873	885	872

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kolejnym etapem nauki jest szkolnictwo podstawowe. Na terenie gminy zlokalizowane są trzy placówki szkół podstawowych. Są to[23]:

- Szkoła Podstawowa im. Elizy Orzeszkowej w Radgoszczy;
- Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Luszowicach;
- Szkoła Podstawowa im. Świętej Jadwigi Królowej w Zarzeczu Dużym.

W tabeli 20 przedstawiony został *współczynnik skolaryzacji netto* oraz *liczba uczniów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców*. Współczynnik skolaryzacji w Gminie Radgoszcz w 2020 roku wyniósł 90 i był niższy niż w województwie małopolskim (96) oraz w Polsce (95), tylko dwie gminy sąsiednie osiągnęły niższy poziom wskaźnika (Gmina Wadowice Górne oraz Gmina Radomyśl Wielki). Współczynnik skolaryzacji jest miarą powszechnego nauczania, tj. służy do oceny aktywności edukacyjnej ludności. Ze względu na to, że w Polsce nauka w szkołach podstawowych jest obowiązkowa wskaźnik osiąga dość wysokie wartości, ponieważ wszystkie dzieci w wieku szkolnym powinny być objęte nauką. Wartość wskaźnika poniżej 100% nie oznacza, że dzieci nie uczęszczają do szkół w ogóle, ale może wynikać z faktu, że kształcą się w szkołach zlokalizowanych na obszarze innych jednostek terytorialnych lub też kształcą się za granicą.

23Uchwała Nr XXVII/131/17 Rady Gminy Radgoszcz z dnia 31 marca 2017r.

Tabela 20 Wskaźniki szkolnictwa podstawowego w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Współczynnik skolaryzacji netto					Liczba uczniów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**90**	**88**	**89**	**90**	**90**	**64**	**74**	**84**	**81**	**78**
Gmina Czarna	95	96	95	96	97	64	74	84	86	90
Gmina Dąbrowa Tarnowska	91	91	91	94	96	59	70	79	81	84
Gmina Lisia Góra	86	88	90	92	93	65	76	88	91	92
Gmina Radomyśl Wielki	90	90	90	91	89	67	77	88	87	84
Gmina Szczucin	88	89	90	90	95	54	63	72	72	75
Gmina Wadowice Górne	83	83	84	83	86	61	70	79	78	77
województwo małopolskie	93	94	95	94	96	61	71	82	82	84
Polska	93	93	94	94	95	60	69	79	80	81

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie Gminy Radgoszcz nie występują szkoły oferujące kształcenie na poziomie ponadpodstawowym.

12.Kapitał społeczny

Kapitał społeczny to wiedza, która jest osadzona w relacjach i stosunkach społecznych. Wiąże się on z zaufaniem członków organizacji do siebie, normami i wartościami. Można mówić o różnych wymiarach tego kapitału, tj. społeczny, ekonomiczny i kulturowy. Na kapitał społeczny składają się m.in. jakość stosunków międzyludzkich, relacje, stosunki, efekt synergii. Można powiedzieć, że jest on kapitałem ludzkim wzbogaconym o relacje i współpracę (kapitał ludzki jest statyczny; daje potencjalne korzyści, zaś społeczny – dynamiczny; daje faktyczne korzyści). Kształtowanie kapitału społecznego wymaga doskonalenia jakości stosunków międzyludzkich, umiejętności współpracy, norm, klimatu organizacyjnego i zaufania. Podstawą do budowy kapitału jest struktura organizacyjna z jasno wskazanymi zadaniami, uprawnieniami i odpowiedzialnością[24].

Poziom kapitału społecznego można mierzyć za pomocą obiektywnych wskaźników empirycznych. Robert Putnam skonstruował Social Capital Index, na który składa się 14 wskaźników podzielonych na pięć głównych sekcji[25]:

- życie społeczne,
- zaangażowanie w sprawy publiczne,
- wolontariat,
- nieformalne zaangażowanie społeczne,
- mierniki zaufania.

Biorąc pod uwagę powyższy podział zostały wybrane wskaźniki obrazujące stan kapitału społecznego na terenie Gminy Radgoszcz.

Jednym z głównych mierników kapitału społecznego jest wskaźnik *liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców* (wykres 33). Wskaźnik dla Gminy Radgoszcz w 2020 roku wyniósł 27. W porównaniu do gmin sąsiednich był to jeden z niższych wyników (obok Gminy Czarna – 24 oraz Gminy Dąbrowa Tarnowska – 26). Wskaźnik ten wypada niekorzystnie również w porównaniu do średniej dla województwa (40) oraz Polski (39).

[24] Encyklopedia Zarządzania, Kapitał społeczny – Encyklopedia Zarządzania, mfiles.pl, inf. z dnia 26.06.2022 r.
[25] jw.

Wykres 33 Fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020

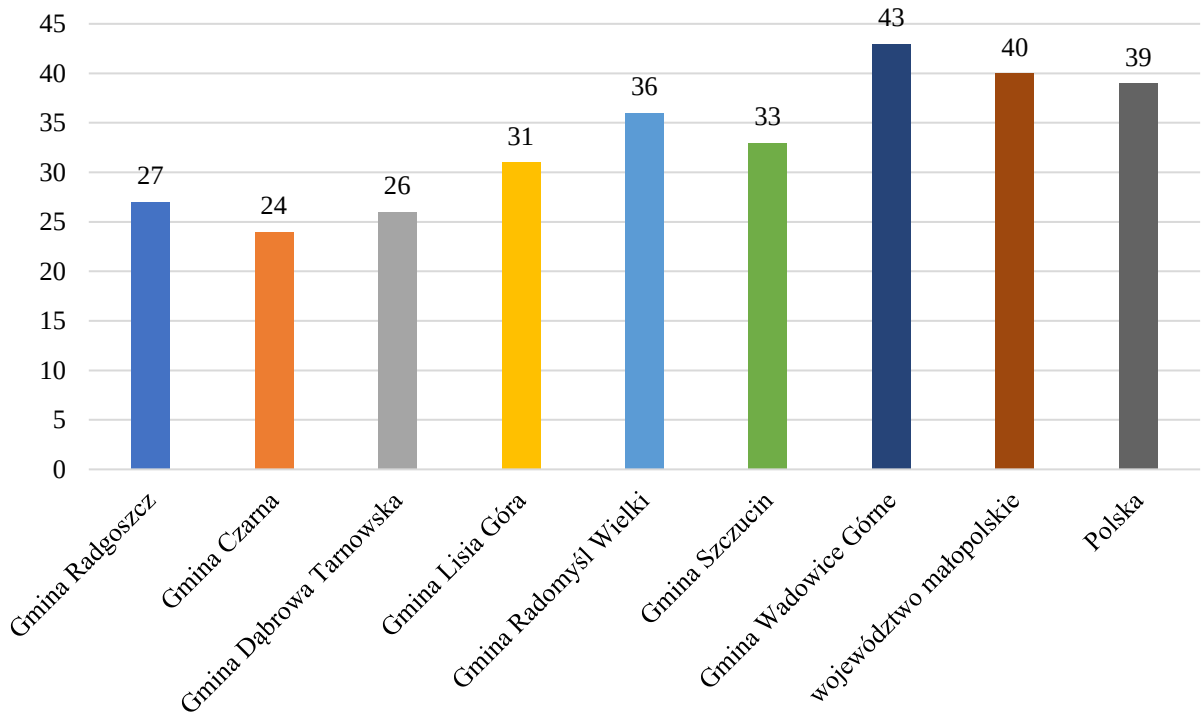

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Istotnym aspektem kapitału społecznego jest współpraca międzysektorowa, tj. współpraca między sektorem publicznym, gospodarczym i społecznym, a więc między samorządem, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

Współpraca międzysektorowa to dobrowolna relacja pomiędzy różnymi stronami, w której łączą one siły, by osiągnąć wspólny cel. Działania każdego z sektorów są inne, każdy z nich pełni odrębną rolę w lokalnej społeczności i cechuje się odmiennymi celami. Dzięki połączeniu możliwości każdego z nich współpraca taka gwarantuje nowy, lepszy rozwój[26].

Gmina Radgoszcz realizując Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego przyjęła *Uchwałę Nr XXX/200/21 Rady Gminy Radgoszcz z dnia 4 listopada 2021 r. w sprawie rocznego programu współpracy Gminy Radgoszcz z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2022.*

Celem głównym Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi jest określenie zasad w zakresie wspierania przez gminę działań organizacji pozarządowych poprzez

[26] Serwis prawny prawo.pl, inf. z dnia 27.06.2022 r.

powierzanie im w szczególności własnych zadań gminy. Priorytetem Gminy Radgoszcz jest jak najlepsze zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, którą tworzą jego mieszkańcy we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Celami szczegółowymi Programu są:

- umacnianie w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za siebie, swoje otoczenie, wspólnotę lokalną oraz jej tradycje;
- stworzenie warunków do zwiększenia aktywności społecznej;
- prowadzenie nowatorskich i bardziej efektywnych działań na rzecz mieszkańców;
- uzupełnienie działań gminy w zakresie nie obejmowanym przez struktury samorządowe;
- włączanie zainteresowanych organizacji pozarządowych i innych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego do realizacji programów służących rozwojowi gminy;
- budowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez aktywizację społeczności lokalnych.

Prowadzona współpraca Gminy Radgoszcz z organizacjami pozarządowymi przybierała formy finansowe, ale także i pozafinansowe. Najważniejsze formy współpracy to:

- wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i współdziałania w celu zharmonizowania tych kierunków;
- powierzanie wykonania zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji;
- udział przedstawicieli organizacji pozarządowych na sesjach Rady Gminy oraz Komisjach Rady Gminy z prawem zabierania głosu;
- konsultowanie z organizacjami pozarządowymi projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących sfery działań publicznych, o których mowa w art. 4 ustawy;
- tworzenie wspólnych zespołów zadaniowych o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli właściwych 5 organów gminy, które nastąpić może w sytuacji zaistniałej potrzeby z inicjatywy organu samorządu gminy lub organizacji;

- uzgadnianie kształtu listy zagadnień priorytetowych, o której mowa w Rozdziale VII na kolejny rok budżetowy;
- udostępnienie projektów uchwał w tym samym czasie, w jakim otrzymują je radni, jeżeli ich projekt dotyczy;
- przygotowanie projektów uchwał Rady Gminy Radgoszcz w sprawach dotyczących działalności pożytku publicznego;
- udzielanie pomocy dla organizowania spotkań otwartych przez organizacje, których tematyka wiąże się z Programem;
- udzielanie pomocy w pozyskiwaniu środków finansowych na realizację zadań publicznych z innych źródeł niż dotacja samorządu Gminy Radgoszcz;
- organizowanie lub współudział organu samorządu Gminy Radgoszcz w organizacji szkoleń, konferencji, forum wymiany doświadczeń, w celu podniesienia sprawności funkcjonowania organizacji;
- nieodpłatne udostępnienie materiałów związanych ze wspieraniem oraz powierzaniem realizacji zadań publicznych, których realizacja odbywa się w drodze konkursu ofert;
- promocja działalności organizacji uczestniczących w realizacji Programu.

Organizacje pozarządowe są bardzo ważnym partnerem samorządu wpływającym korzystnie na rozwój Gminy Radgoszcz, pobudzającym aktywność i zaangażowanie mieszkańców.

13. Finanse samorządowe

Sytuację finansową Gminy Radgoszcz obrazują wskaźniki dochodów ogółem (tabela 21) i wydatków ogółem (tabela 23) w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Według danych GUS dochody budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie w roku 2020 wynosiły 5 376 zł, co było wartością niższą niż średnia krajowa (6 503 zł) oraz wojewódzka (6 391 zł). Należy jednak zwrócić uwagę na wzrost poziomu dochodów w analizowanym okresie – w porównaniu do roku 2019 (4 654 zł) nastąpił wzrost wskaźnika o 15,5 %. Był to najwyższy wzrost dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2019–2020 spośród gmin sąsiednich, średniej dla województwa i kraju.

Tabela 21 Dochody ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**4 132**	**4 307**	**4 290**	**4 654**	**5 376**
Gmina Czarna	4 044	4 577	4 918	5 267	5 847
Gmina Dąbrowa Tarnowska	3 390	3 825	3 994	4 366	4 860
Gmina Lisia Góra	3 371	3 767	4 087	4 823	5 268
Gmina Radomyśl Wielki	3 920	4 253	4 820	5 513	6 049
Gmina Szczucin	4 552	4 715	3 950	4 575	5 190
Gmina Wadowice Górne	3 535	3 904	4 455	5 264	5 879
województwo małopolskie	4 463	4 808	5 211	5 840	6 391
Polska	4 586	4 938	5 387	5 969	6 503

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zdecydowanie gorzej wygląda sytuacja w danych GUS odnośnie dochodów własnych (tabela 22). Gmina Radgoszcz posiada niskie *dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca* – w 2020 roku wynosiły 1 076 zł i były najniższe w porównaniu do gmin sąsiednich, średniej województwa (2 970 zł) oraz średniej kraju (3 173 zł). Pozytywnym przejawem jest fakt, że dochody własne w Gminie Radgoszcz z roku na rok się zwiększają (wykres 34). W 2016 roku *dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca* wynosiły 569 zł, a więc w analizowanym okresie zostały prawie podwojone. Niemniej jednak nadal są to bardzo niskie wartości w porównaniu do innych jednostek, średniej w województwie oraz kraju.

Tabela 22 Dochody własne (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Dochody własne (w zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**569**	**623**	**654**	**724**	**1 076**
Gmina Czarna	1 486	1 565	1 640	2 008	2 368
Gmina Dąbrowa Tarnowska	1 131	1 324	1 240	1 414	1 555
Gmina Lisia Góra	939	972	1 101	1 410	1 563
Gmina Radomyśl Wielki	875	926	1 110	1 200	1 756
Gmina Szczucin	849	843	922	1 250	1 605
Gmina Wadowice Górne	995	1 031	1 335	1 374	1 859
województwo małopolskie	2 130	2 281	2 486	2 713	2 970
Polska	2 368	2 509	2 732	2 959	3 173

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 34 Dochody własne (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020

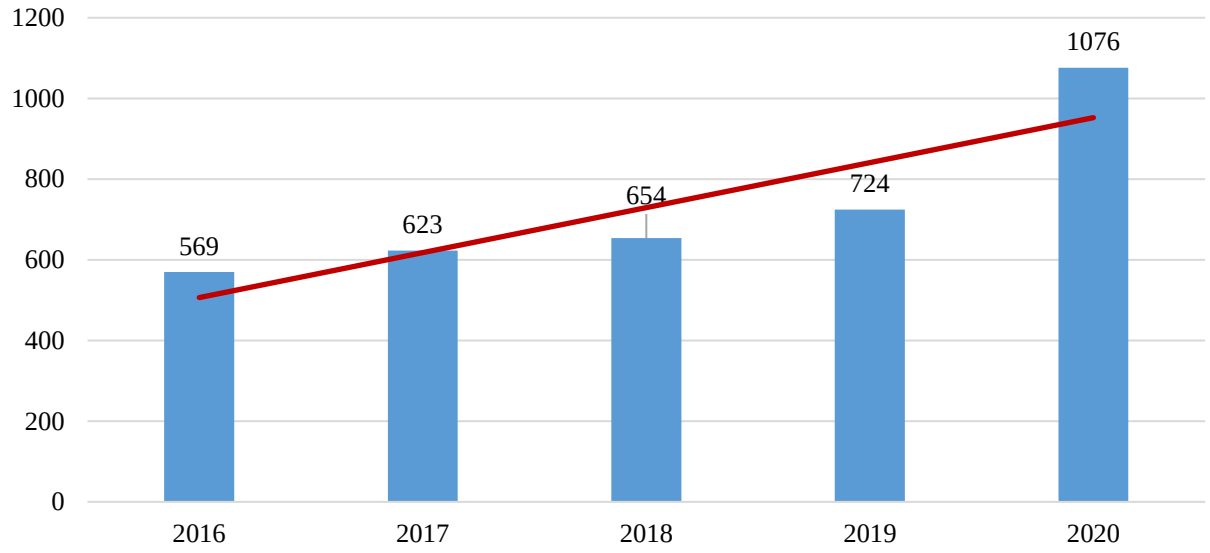

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jednym z elementów dochodów własnych gminy jest udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa w postaci wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na terenie danej gminy. Na wykresie 35 przedstawiono wpływy z podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które w diagnozowanej gminie z roku na rok ulegały zwiększaniu, a w 2020 roku osiągnęły poziom 382,59 zł. W porównaniu do gmin sąsiednich (wykres 36 wskaźnik był na najniższym poziomie, niższym również niż średnia dla województwa (1 207,27 zł) oraz kraju (1 229,14 zł).

Wykres 35 Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020

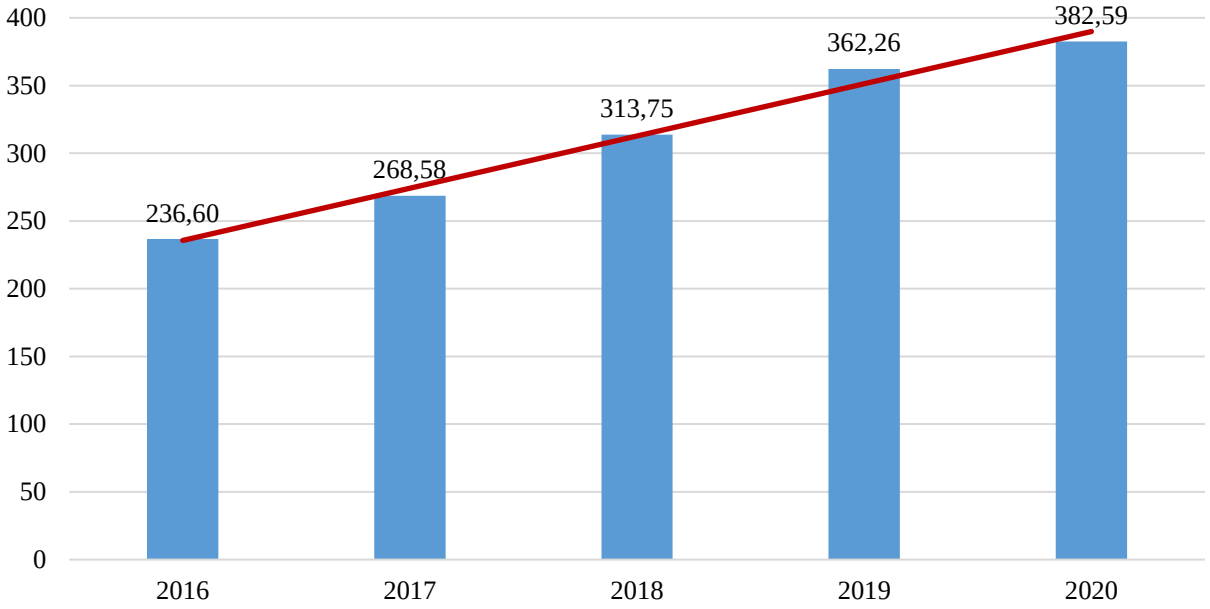

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 36 Udział (zł) w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020

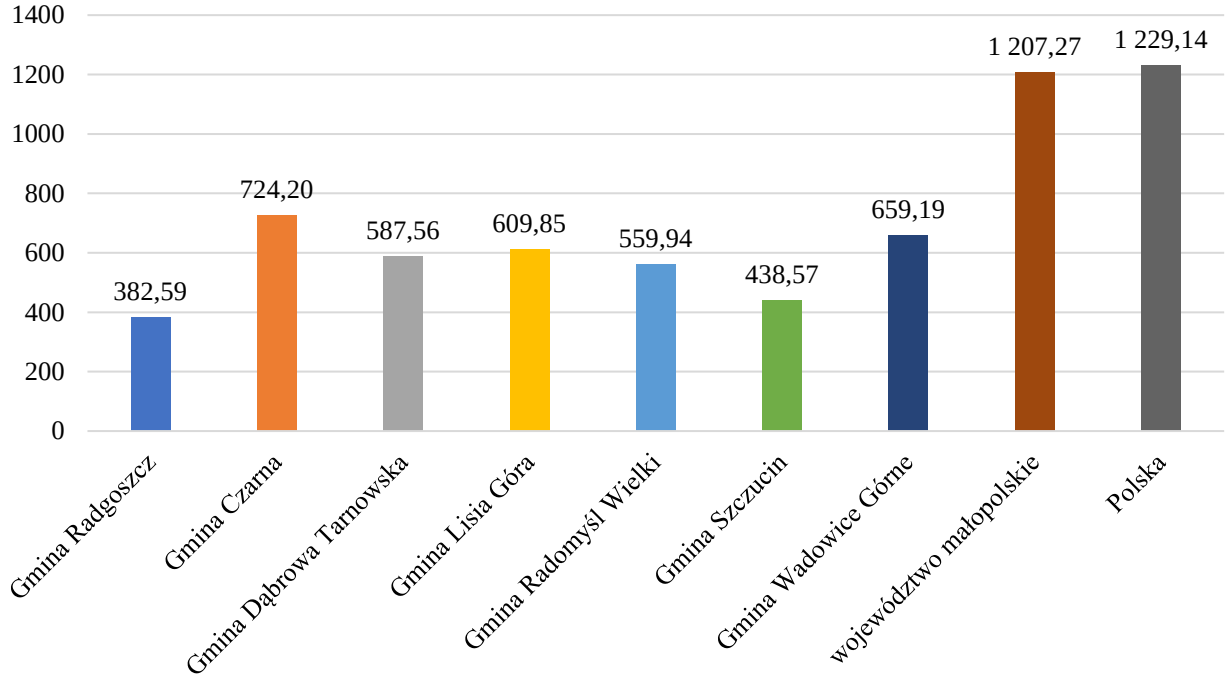

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poza dochodami, odzwierciedleniem sytuacji finansowej gminy są jej wydatki. W Gminie Radgoszcz wielkość wydatków ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca z roku na rok wzrasta. W roku 2016 wynosiły 3 956 zł, natomiast w 2020 roku wzrosły do poziomu

4 944 zł. W tabeli 23 porównano wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca do gmin sąsiednich, województwa oraz kraju. W porównaniu do pozostałych jednostek sąsiednich wydatki Gminy Radgoszcz były na średnim poziomie. Niższą wartość wydatków osiągnęły Gmina Dąbrowa Tarnowska (4 752 zł) oraz Gmina Szczucin (4 881 zł). Natomiast w porównaniu do średniej województwa (6 384 zł) oraz Polski (6 446 zł) analizowana gmina osiągnęła dużo niższy poziom wskaźnika (wykres 37). Należy jednak zaznaczyć, że w analizowanym okresie wydatki Gminy Radgoszcz systematycznie wzrastały (wykres 38).

Wykres 37 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020

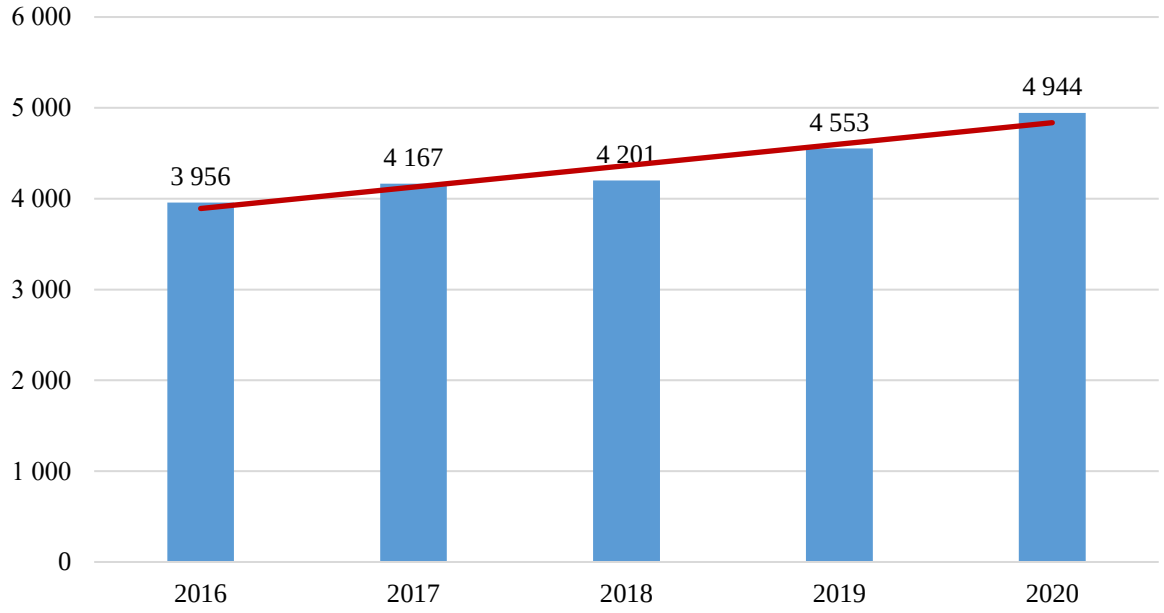

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 23 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**3 956**	**4 167**	**4 201**	**4 553**	**4 944**
Gmina Czarna	3 872	4 558	5 486	5 188	5 369
Gmina Dąbrowa Tarnowska	3 393	3 727	4 115	4 196	4 752
Gmina Lisia Góra	3 565	3 996	4 282	4 764	5 236
Gmina Radomyśl Wielki	3 777	4 269	5 036	5 721	6 008
Gmina Szczucin	4 658	4 619	4 139	4 282	4 881
Gmina Wadowice Górne	3 506	3 826	4 303	6 161	5 577
województwo małopolskie	4 368	4 817	5 444	5 975	6 384
Polska	4 427	4 958	5 575	6 051	6 446

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 38 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020

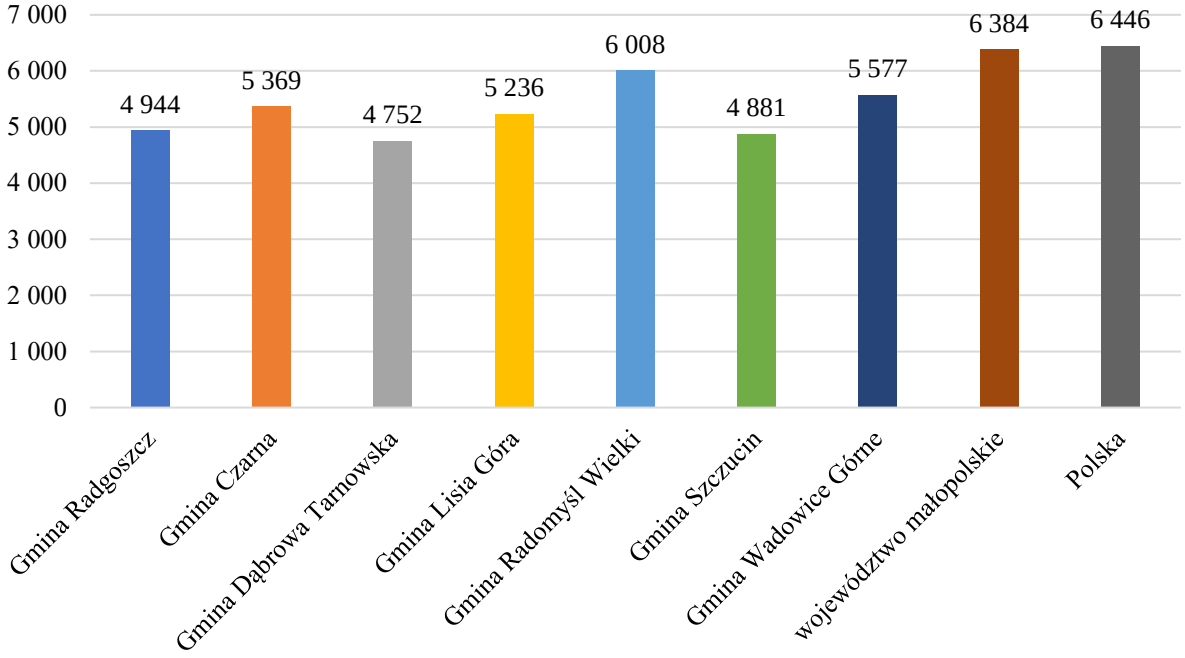

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wydatki bieżące ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz systematycznie wzrastały – od poziomu 3 811 zł w 2016 roku do poziomu 4 676 zł w 2020 roku (wykres 39). Można zauważyć, że trend rosnący w poziomie wydatków bieżących ogółem na 1 mieszkańca utrzymywał się we wszystkich gminach sąsiednich, województwie oraz w Polsce (tabela 24).

Na wykresie 40 przedstawiono kształtowanie się wydatków bieżących ogółem na 1 mieszkańca w 2020 roku w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa i kraju. Gmina Radgoszcz znalazła się wśród gmin o najwyższym poziomie wydatków bieżących na 1 mieszkańca (4 676 zł) – wyższy poziom osiągnęła Gmina Czarna (4 904 zł) oraz Gmina Radomyśl Wielki (6 023 zł). W porównaniu do średniej dla województwa (5 470 zł) oraz dla Polski (6 461 zł), Gmina Radgoszcz osiągnęła niższy poziom wskaźnika.

Wykres 39 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020

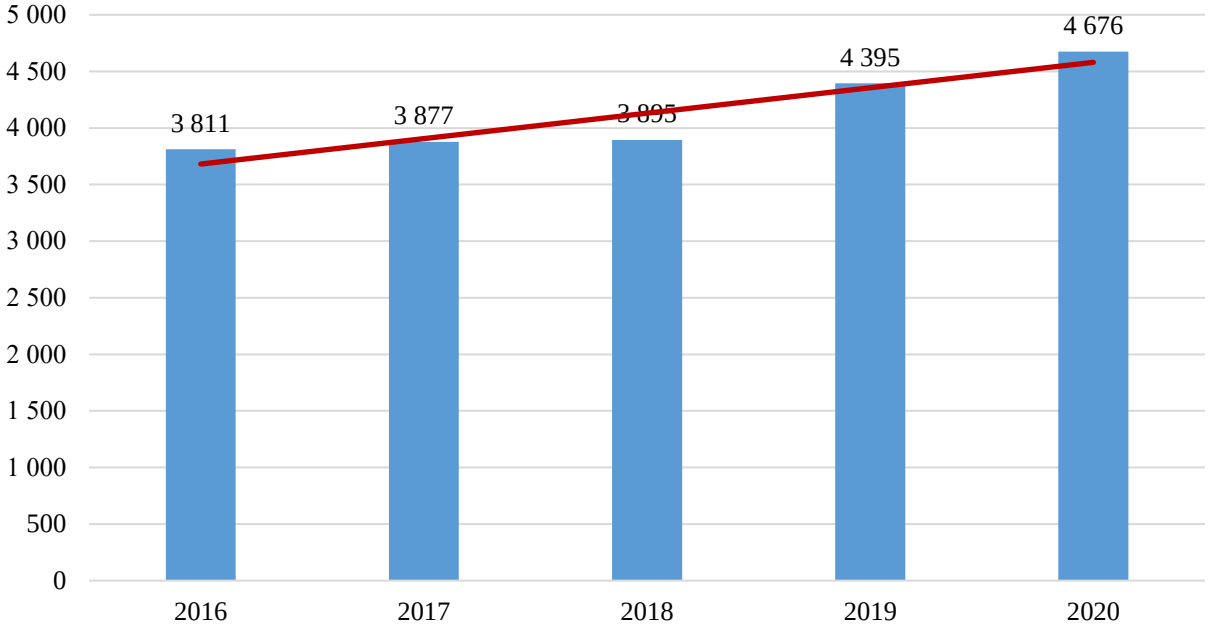

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 24 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**3 811**	**3 877**	**3 895**	**4 395**	**4 676**
Gmina Czarna	3 396	3 827	4 044	4 442	4 904
Gmina Dąbrowa Tarnowska	2 986	3 299	3 483	3 890	4 194
Gmina Lisia Góra	3 154	3 521	3 811	4 293	4 648
Gmina Radomyśl Wielki	3 760	4 264	5 032	5 703	6 023
Gmina Szczucin	4 334	4 275	3 590	4 029	4 356
Gmina Wadowice Górne	3 230	3 458	3 699	4 405	4 472
województwo małopolskie	3 859	4 212	4 516	5 013	5 470
Polska	4 426	4 956	5 575	6 050	6 461

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 40 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w roku 2020

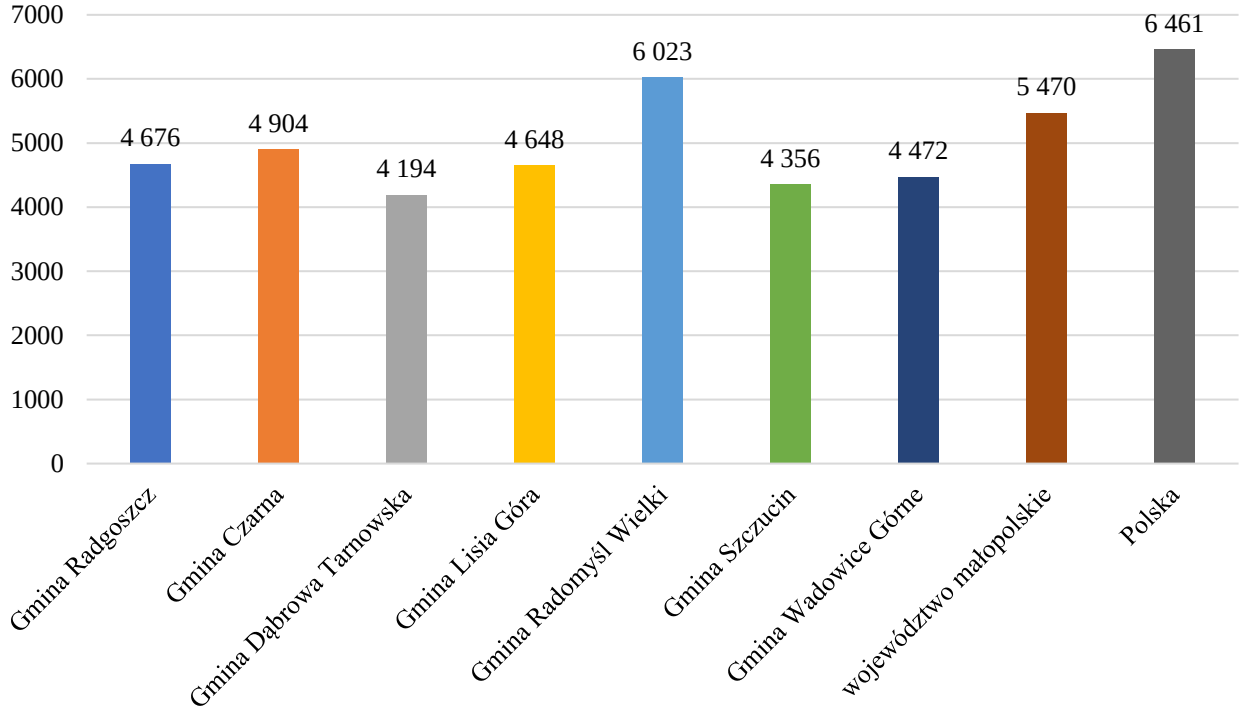

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ostatnią analizowaną kategorią wydatków są *wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca*. W analizowanym okresie suma wydatków majątkowych ulegała okresowym wahaniom, ostatecznie w 2020 roku osiągając wartość 258 zł (wykres 41). Wartość wydatków majątkowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w 2020 roku osiągnęła najniższą wartość w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa oraz Polski (wykres 42). W tabeli 25 przedstawiono kształtowanie się poziomu wydatków majątkowych na 1 mieszkańca w porównywanych jednostkach w latach 2016–2020. Z wykresu 29 wynika, że Gmina Radgoszcz nie tylko osiągnęła w 2020 roku najniższy poziom wskaźnika, ale także różnica w wartości do kolejnej gminy, która osiągnęła drugi w kolejności najniższy wynik jest prawie dwukrotna. Gmina Radgoszcz osiągnęła również niższy poziom wydatków majątkowych na 1 mieszkańca w stosunku do średniej dla województwa (919 zł) oraz dla Polski (951 zł).

Wykres 41 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020

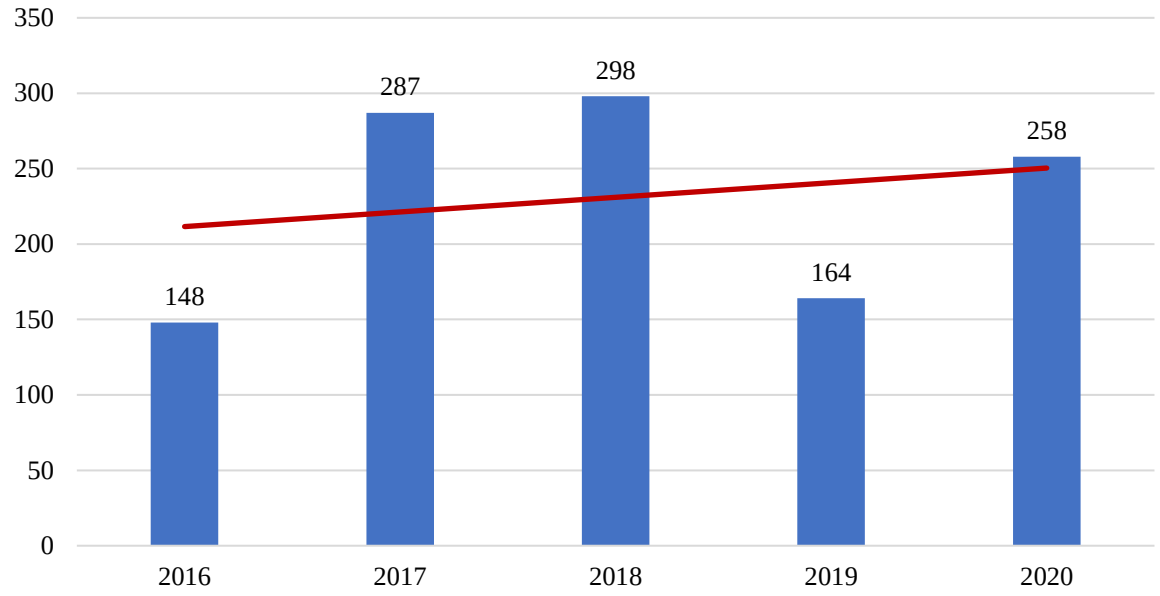

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 42 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020

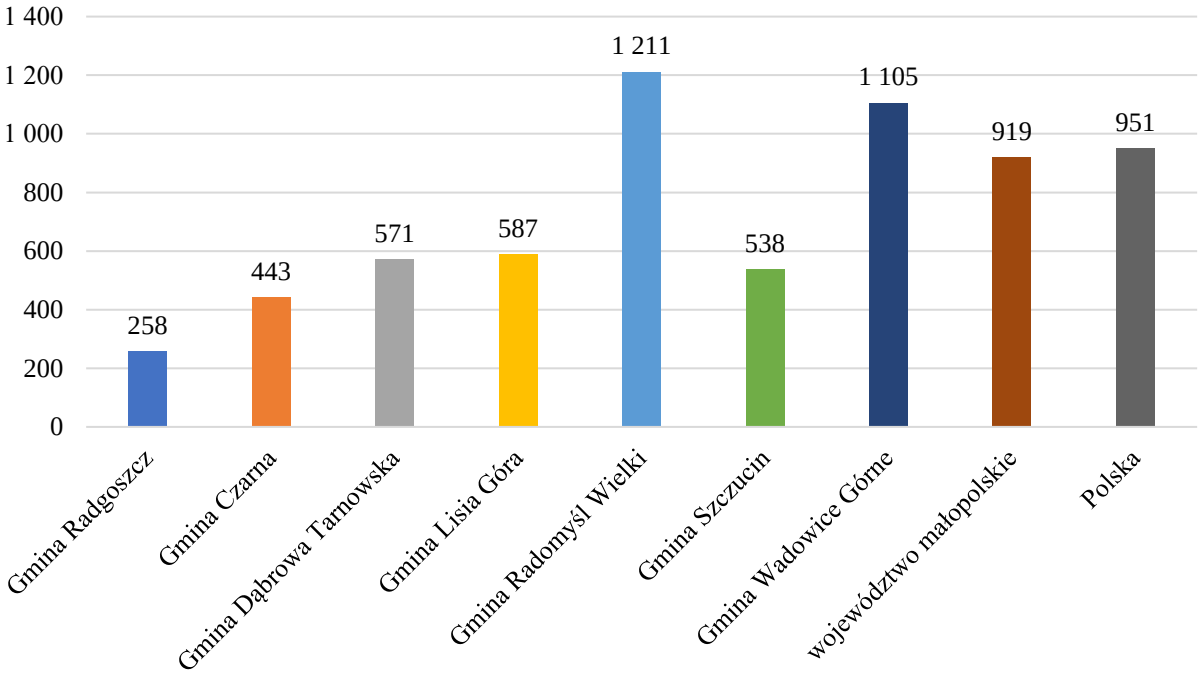

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 25 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020

Jednostka terytorialna	Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Radgoszcz	**148**	**287**	**298**	**164**	**258**
Gmina Czarna	455	716	1 433	744	443
Gmina Dąbrowa Tarnowska	402	426	628	307	571
Gmina Lisia Góra	390	452	458	466	587
Gmina Radomyśl Wielki	304	530	1 068	1 308	1 211
Gmina Szczucin	316	350	546	246	538
Gmina Wadowice Górne	264	350	608	1 743	1 105
województwo małopolskie	502	599	921	953	919
Polska	508	698	1 066	1 011	951

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ważnym aspektem zdolności inwestycyjnych gminy jest wykorzystanie środków unijnych na realizację zadań. Aktywność w tym zakresie odzwierciedla *liczba podpisanych umów/decyzji o dofinansowanie z programów operacyjnych.* Według danych GUS, najwięcej umów/decyzji o dofinansowanie w ramach programów operacyjnych w 2020 r. beneficjenci z Gminy Radgoszcz, w tym sam samorząd, podpisali w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego. Było ich 8, czyli prawie 73% wszystkich umów/decyzji o dofinansowanie z programów operacyjnych UE. Pozostałe umowy/decyzje zostały podpisane w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa – 2 umowy/decyzje (18%) oraz Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój – 1 umowa/decyzja (9%).

Poza funduszami zewnętrznymi w ramach regionalnego i krajowych programów operacyjnych, Gmina Radgoszcz realizuje zadania inwestycyjne i działania społeczne z udziałem środków krajowych, a także Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Obszarów Wiejskich, np. *Budowa całorocznego krytego placu zabaw w Radgoszczy* czy *Przebudowa istniejących wnętrz w budynku OSP Luszowice z przeznaczeniem na świetlicę wiejską* w ramach inicjatywy LEADER z PROW na lata 2014–2020. Poza wskazanymi w tabeli 25 podpisanymi umowami na dofinansowanie projektów w ramach programów operacyjnych, Gmina Radgoszcz podpisała w 2018 r. – 8 umów, w 2019 r. – 9 umów i w 2020 r. – 10 umów głównie na realizację zadań inwestycyjnych przy współfinansowaniu ze środków krajowych.

14. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest to jedno z najpopularniejszych i najskuteczniejszych narzędzi analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Jej nazwa pochodzi od akronimów angielskich słów ***S**trengths* (mocne strony), ***W**eaknesses* (słabe strony), ***O**pportunities* (szanse) i ***T**hreats* (zagrożenia). Polega ona na zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia) należące do otoczenia bliższego i dalszego są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

Tabela 26 Schemat analizy SWOT

S	*Strengths*	Silne strony, atuty, zalety	ZASOBY
W	*Weaknesses*	Słabe strony, słabości, wady	
O	*Opportunities*	Szanse, możliwości, okazje	OTOCZENIE
T	*Threats*	Zagrożenia, trudności	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 27 Analiza SWOT Gminy Radgoszcz

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Rosnąca liczba ludności wynikająca z dodatniego przyrostu naturalnego i dodatniego salda migracji. 2. Korzystna struktura wieku, w tym wskaźniki obciążenia demograficznego korzystniejsze niż w województwie i kraju . 3. Rozwój budownictwa mieszkalnego – wyższy wskaźnik ilości nowych budynków mieszkalnych na 1000 osób niż w województwie i Polsce. 4. Dodatni wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym. 5. Potencjał rekreacyjny zbiornika rekreacyjnego w Narożnikach wraz z amfiteatrem. 6. Dostęp do nowego szerokopasmowego Internetu. 7. Jeden z nielicznych w powiecie żłobków publicznych, wyróżniający się wysokim standardem i jakością usług.	1. Słaba przedsiębiorczość mieszkańców – wszystkie wskaźniki gospodarcze niekorzystne w stosunku do gmin sąsiednich, średniej dla województwa i kraju. 2. Ujemny wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym. 3. Wysoki wskaźnik ilości gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców. 4. Niższy wskaźnik dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat niż w województwie i kraju. 5. Niska aktywność społeczna mieszkańców, brak lokalnych liderów i inicjatyw oddolnych. 6. Wysoki poziom bezrobocia.

8. Prężne działania na rzecz samowystarczalności energetycznej – gmina jest liderem w powiecie dąbrowskim w zakresie ilości mocy instalacji fotowoltaicznych.	7. Braki i potrzeby modernizacyjne w zakresie infrastruktury sieci wodno-kanalizacyjnych oraz sieci gazowej. 8. Niezadawalające dochody mieszkańców oraz dochody własne gminy w przeliczeniu na mieszkańca niższe niż w gminach sąsiednich i średnio w województwie i kraju. 9. Brak rozwiniętej bazy noclegowej i gastronomicznej. 10. Niski udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych – najniższy w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa i kraju. 11. Niezadowalający dostęp do atrakcyjnych miejsc pracy. 12. Duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych i niski wskaźnik bonitacyjny gmin, utrudniające rozwój tradycyjnego rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego. 13. Brak cyfryzacji usług w administracji 14. Brak kompleksowego długofalowego wsparcia osób starszych. 15. Brak znaczących i uzbrojonych terenów inwestycyjnych.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
1. Wzrost świadomości ekologicznej i potrzeby wykorzystywania odnawialnych źródeł energii. 2. Przynależność Gminy Radgoszcz do Partnerstwa Stowarzyszenie Samorządów Powiatu Dąbrowskiego oraz Lokalnej Grupy Działania „Prowent”. 3. Cyfryzacja życia codziennego. 4. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej. 5. Wzrost mobilności społeczeństwa. 6. Moda na zdrowy styl życia. 7. Wzrost możliwości i popularności pracy zdalnej.	1. Konsekwencje społeczne i gospodarcze związane z pandemią COVID-19 i sytuacją geopolityczną. 2. Wzrost kosztów życia codziennego mieszkańców. 3. Zmiany klimatu. 4. Wykluczenie cyfrowe. ~~5.~~ Zanieczyszczanie środowiska poprzez niską emisję~~.~~ 6. Emigracja mieszkańców Polski. 7. Ryzyko wystąpienia zjawiska powodzi – położenie na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią. 8. Brak zainteresowania kapitału inwestycyjnego gminą.

Źródło: Opracowanie własne

15. Podsumowanie i wnioski z diagnozy

15.1 Ogólny wskaźnik rozwoju gminy

Podsumowując sytuację społeczno-gospodarczą Gminy Radgoszcz należy zwrócić szczególną uwagę na ogólny wskaźnik rozwoju gminy określony w Monitorze Rozwoju Lokalnego Związku Miast Polskich. W poprzednich rozdziałach zostały zaprezentowane wskaźniki syntetyczne w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowym. Najlepiej gmina wypadła w wymiarze społecznym, ponieważ mieści się w I ćwiartce (obie współrzędne są dodatnie), co oznacza, iż sytuacja gminy jest lepsza niż średnia w grupie porównawczej, i przewaga się zwiększa względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej. Źle wyglądała sytuacja gminy w wymiarze środowiskowym i gospodarczym, gdyż w obu wymiarach sytuacja była gorsza niż średnia w grupie porównawczej.

Wskaźnikiem podsumowującym ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego jest ogólny wskaźnik rozwoju gminy (rysunek 13) – stanowi on średnią arytmetyczną wartości z wszystkich wskaźników diagnostycznych w 12 badanych obszarach, przedstawia stan i zmianę wskaźnika na przestrzeni lat 2016–2020. We wszystkich analizowanych latach wartość wskaźnika była ujemna, co oznacza sytuację gorszą niż średnia w grupie porównawczej.

Rysunek 13 Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Radgoszcz w latach 2016–2020

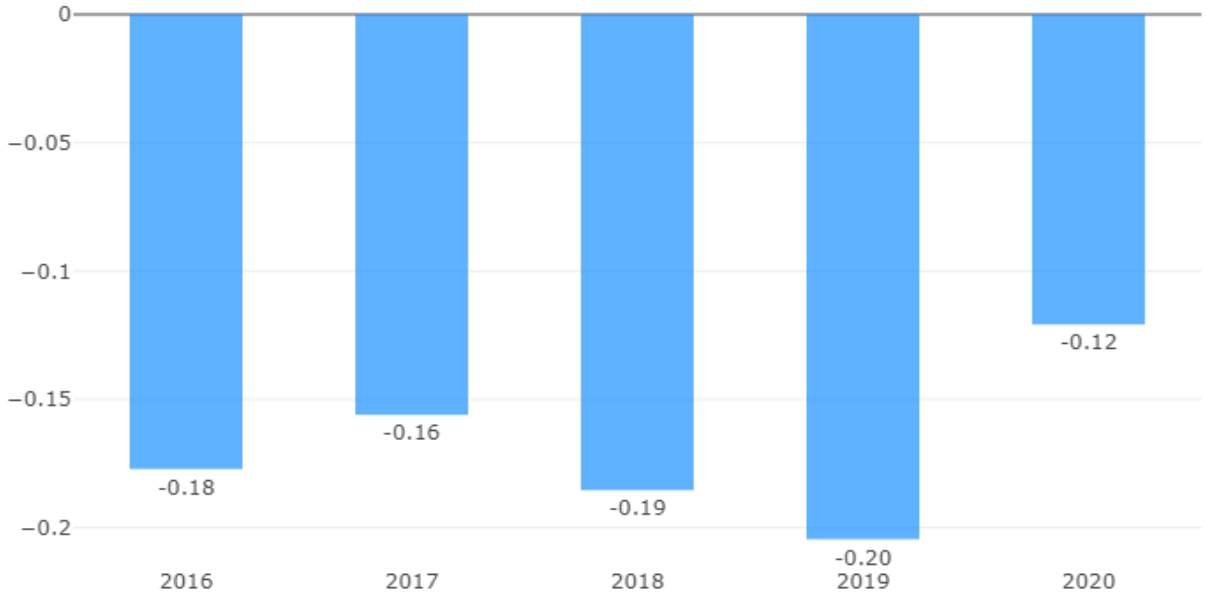

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 22.06.2022 r.

Na rysunku 14 przedstawiono ogólny wskaźnik rozwoju w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020 z podziałem na 12 różnych obszarów, są to:

- potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki (Obszar 1);
- rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej (Obszar 2);
- sytuacja materialna mieszkańców (Obszar 3);
- stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju) (Obszar 4);
- dostępność i jakość usług oraz infrastruktury (Obszar 5);
- dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie (Obszar 6);
- zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy (Obszar 7);
- poziom bezpieczeństwa (Obszar 8);
- sytuacja demograficzna (Obszar 9);
- dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna) (Obszar 10);
- ład i struktura przestrzenna obszaru (Obszar 11);
- lokalne środowisko przyrodnicze (Obszar 12).

Najwyższe wartości wskaźnika w Gminie Radgoszcz na przestrzeni lat odnotowano w obszarze 9 *Sytuacja demograficzna*, nieco mniejsze w obszarze 8 *Poziom bezpieczeństwa*, obszarze 10 *Dostępność komunikacyjna* oraz obszarze 7 *Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy*. Natomiast najniższy poziom wskaźnika (wartości mocno ujemne) wystąpiły w obszarze 4 *Stan finansów lokalnych*, obszarze 1 *Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki*, obszarze 3 *Sytuacja materialna mieszkańców* oraz w obszarze 2 *Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej*.

Na rysunku 15 przedstawiono ogólny wskaźnik rozwoju na początku i końcu badanego okresu. Z wykresu odczytać można informację, jak w badanych latach zmieniała się wartość wskaźników w poszczególnych obszarach. Wyraźnie widać, że w Gminie Radgoszcz na przestrzeni lat wzrastała dostępność i jakość usług oraz infrastruktury, dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych, zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny, poziom bezpieczeństwa. Od 2016 roku poprawiła się również sytuacja demograficzna, a także wskaźnik opisujący lokalne środowisko przyrodnicze.

Rysunek 14 Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Radgoszcz w latach 2016–2020 (obszary)

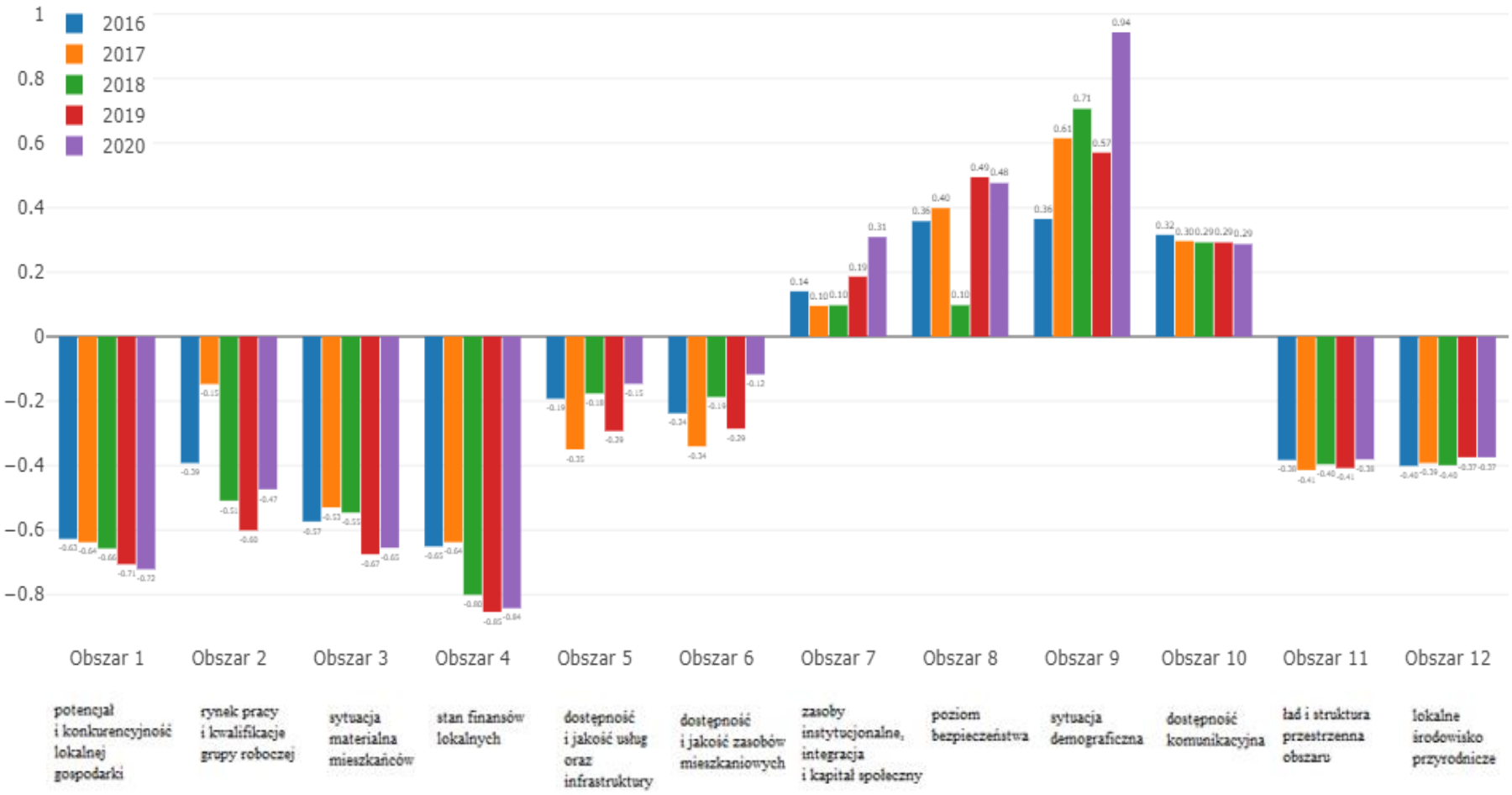

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 22.06.2022 r.

Rysunek 15 Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Radgoszcz w obszarach na początku i końcu badanego okresu

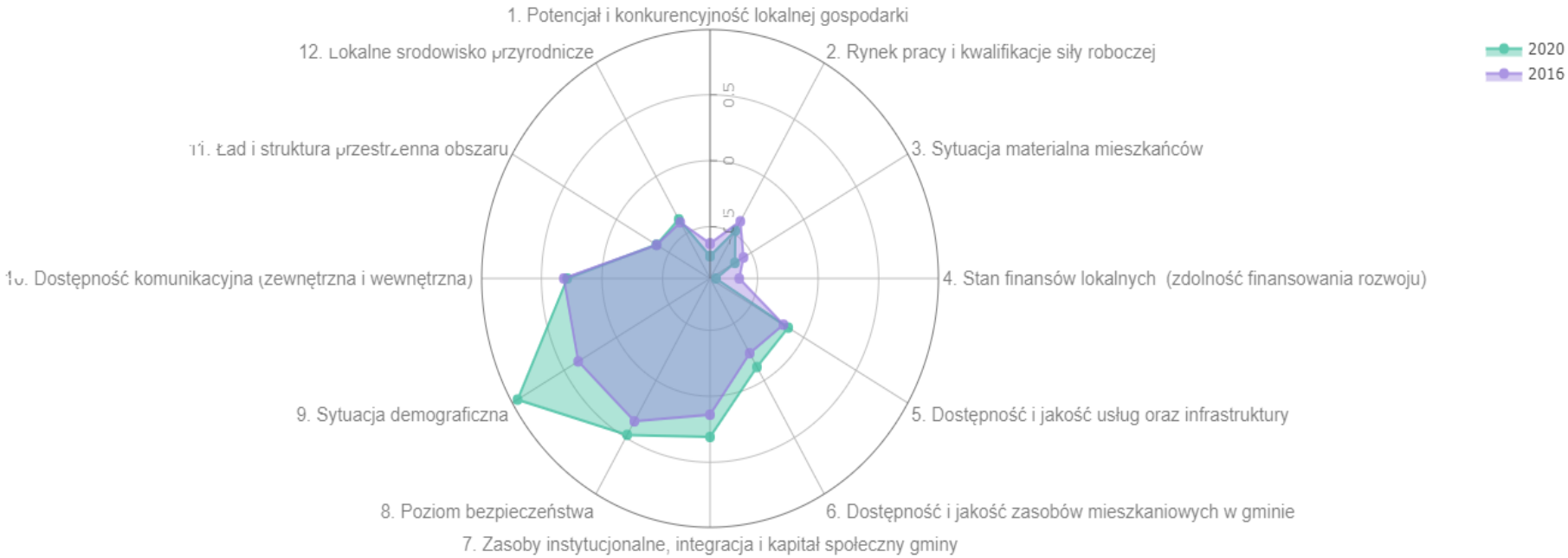

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 22.06.2022 r.

Na rysunku 16 przedstawiona została pozycja gminy w swojej grupie porównawczej. Gmina Radgoszcz względem pozostałych gmin podobnych zajęła miejsce w II ćwiartce, co oznacza sytuację mniej korzystną niż średnia w grupie porównawczej ale następuje poprawa wskaźników i sytuacji gminy względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej.

Rysunek 16 Pozycja Gminy Radgoszcz w grupie porównawczej

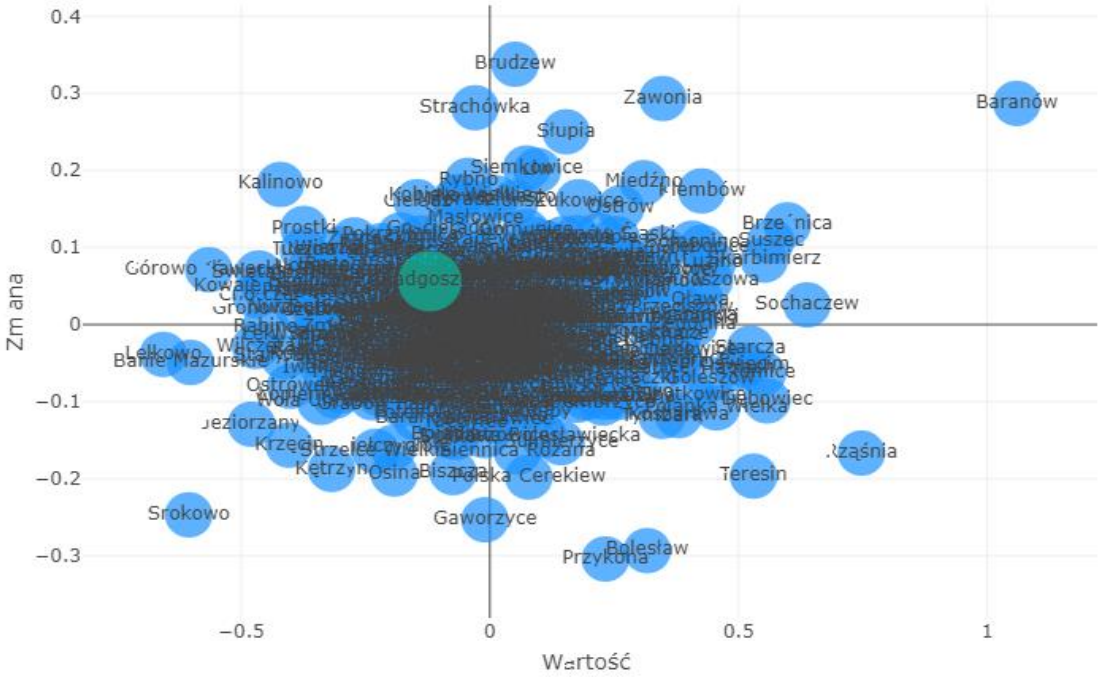

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 22.06.2022 r.

15. 2. Wyniki badania ankietowego

Ważnym narzędziem, które daje pewne rozeznanie o gminie i pozwala poznać opinie mieszkańców na jej temat jest badanie ankietowe. W dniach 28.06–27.07.2022 r. zostało przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Radgoszcz badanie ankietowe – formularz ankiety udostępniony w formie elektronicznej on-line oraz papierowej, dostępnej w Urzędzie Gminy w Radgoszczy mająca na celu określenie głównych problemów jakie dostrzegają mieszkańcy w gminie, ocenę funkcjonowania poszczególnych obszarów gminy, wskazanie priorytetów i przyszłych kierunków rozwoju gminy.

Formularz ankiety składał się z dwóch części. W pierwszej należało ocenić w skali od 1 do 5 różne dziedziny funkcjonowania gminy, w drugiej ankietowany określał maksymalnie trzy priorytety, które mają lub mogłyby mieć największy wpływ na rozwój gminy oraz rozwiązanie istniejących problemów i barier rozwojowych. W ankiecie wzięło udział 48 osób. Pełny raport z badania ankietowego (wyniki) stanowi załącznik do niniejszej Diagnozy.

Pierwsze pytanie dotyczyło kilkudziesięciu dziedzin funkcjonowania gminy, które respondenci oceniali w skali od 1 do 5. Najwyżej ocenionymi przez ankietowanych obszarami funkcjonowania gminy (suma ocen 4 i 5) są: „Dostępność usług/ możliwość zakupu artykułów codziennego użytku" – 91%, „Walory przyrodniczo-krajobrazowe" – 66%, „Dostępność i jakość sieci internetowej" – 62% oraz „Potencjał turystyczny" – 58%. Najgorsze oceny (suma ocen 1 i 2) otrzymały następujące obszary: „Dostęp do miejsc pracy" – 79%, „Połączenia komunikacyjne wewnątrz gminy" – 72%, „Poziom zarobków mieszkańców" – 62% oraz „Oferta placówek kultury" – 62%.

W drugiej części ankietowani wskazywali maksymalnie po trzy priorytety, które miałyby wpłynąć na rozwój gminy i rozwiązanie istniejących problemów. Wśród najczęściej wskazywanych odpowiedzi znalazły się: „Wspieranie przedsiębiorczości na obszarze gminy" – 60%, „Rozwój usług kulturalnych i rozrywkowych" – 35%, „Zagospodarowanie przestrzeni publicznych – estetyczne i funkcjonalne" – 33% oraz „Tworzenie warunków do osiedlania się nowych mieszkańców" -33%.

15. 3. Wnioski z diagnozy

Gmina Radgoszcz jest położona w niewielkiej odległości od najbliższych ośrodków miejskich – Dąbrowy Tarnowskiej, Mielca, Tarnowa. Dla mieszkańców ma to istotne znaczenie, gdyż miasta te stanowią zaplecze edukacyjne, zakupowe, rozrywkowe, a także są miejscem zatrudnienia. Dostęp do dużych miast wojewódzkich jest trudniejszy i wiąże się z dłuższym czasem dojazdu: Rzeszów około godzina jazdy samochodem, Kraków i Kielce – około półtorej godziny. Jednak w dobie coraz popularniejszej pracy zdalnej, odległości te nie powinny stanowić problemu w zakresie wyboru miejsca zamieszkania w kontekście bliskości atrakcyjnych rynków pracy. Istniejący dobrej jakości Internet szerokopasmowy w połączeniu z rozwiniętymi e-usługami publicznymi na wysokim poziomie, szeroką ofertą rekreacji dla mieszkańców oraz atrakcyjnymi przestrzeniami publicznymi, mogłyby stać się czynnikiem, który nie tylko zapobiegnie emigracji rdzennych mieszkańców, ale też utrzymania trendu dodatniego salda migracji poprzez ściganie nowych mieszkańców.

Na terenie Gminy Radgoszcz funkcjonuje ograniczona ilość podmiotów gospodarczych, a w porównaniu do roku 2019 – w roku 2020 zmalała o 28 nowych jednostek wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców. Była to tendencja zarówno wojewódzka, jak i krajowa. Z pewnością wpływ na tę sytuację miała pandemia COVID-19, która spowodowała w dużej mierze obawę wśród ludności o przyszłość finansową, a w konsekwencji zahamowanie rozwoju przedsiębiorczości. Istotne z punktu widzenia rozwoju gospodarczego gminy jest ponowne rozbudzenie wśród mieszkańców chęci do rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej poprzez prowadzenie skutecznej polityki w zakresie wsparcia dla lokalnych przedsiębiorców. Wzrost liczby podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie gminy daje szansę na zwiększenie dochodów własnych w dochodach ogółem, a w dalszej perspektywie wpłynie pozytywnie na poprawę jakości życia mieszkańców.

Na terenie Gminy Radgoszcz następuje systematyczny wzrost liczby ludności, co jest tendencją pozytywną i odwrotną do trendu charakteryzującego województwo oraz kraj. Na taką sytuację wpływ ma dodatni przyrost naturalny oraz dodatni wskaźnik salda migracji. Kształtowanie się sytuacji demograficznej w ten sposób jest zjawiskiem pozytywnym, ale również stanowi wyzwanie do tworzenia nowych miejsc pracy oraz warunków mieszkaniowych, a także zwiększenia zaplecza placówek oświatowych umożliwiających opiekę nad najmłodszymi. Dlatego ważne dla dalszego rozwoju gminy w zakresie sytuacji demograficznej jest tworzenie miejsc pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną oraz rozwój

przestrzeni publicznej, w tym położenie nacisku na rozwój lokalnej bazy usługowej (z zakresu edukacji, zdrowia, rekreacji itp.).

Gmina Radgoszcz posiada potencjał w położeniu na terenie, który charakteryzuje się względnie czystym powietrzem, środowiskiem naturalnym, terenami zielonymi oraz miejscowym folklorem, przy jednoczesnym położeniu w niedalekiej odległości od miast. Daje to możliwości w zakresie stworzenia bazy noclegowej oraz rozwoju agroturystyki, która może znacząco przyczynić się do wzrostu atrakcyjności regionu oraz zamożności mieszkańców gminy.

Spis tabel

Tabela 1 Liczba ludności ogółem w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020 12
Tabela 2 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020 16
Tabela 3 Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski 17
Tabela 4 Saldo migracji na 1000 ludności w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020 22
Tabela 5 Nowe budynki mieszkalne w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020 23
Tabela 6 Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym na 10 tys. mieszkańców w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2018–2020 24
Tabela 7 Wskaźniki gospodarcze dla Gminy Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020 31
Tabela 8 Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON dla Gminy Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020 38
Tabela 9 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020 39
Tabela 10 Udział % obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem na obszarze Gminy Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020 49
Tabela 11 Udział % powierzchni gruntów leśnych w powierzchni ogółem w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020 49
Tabela 12 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w latach 2016–2020 53

Tabela 13 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu oraz oświetlenie ulic, placów i dróg w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w latach 2016–2020 53
Tabela 14 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – gospodarka ściekowa i ochrona wód oraz gospodarka odpadami komunalnymi w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w latach 2016–2020 54
Tabela 15 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności w Gminie Radgoszcz, gminach sąsiednich, województwie małopolskim i Polsce w latach 2016–2020 56
Tabela 16 Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej w ujęciu % w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w latach 2016–2020 57
Tabela 17 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w latach 2016–2020 72
Tabela 18 Zasiłki rodzinne w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w latach 2016–2020 74
Tabela 19 Wskaźniki wychowania przedszkolnego w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w latach 2016–2020 77
Tabela 20 Wskaźniki szkolnictwa podstawowego w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w latach 2016–2020 78
Tabela 21 Dochody ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020 83
Tabela 22 Dochody własne (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020 84
Tabela 23 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020 86
Tabela 24 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020 88

Tabela 25 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w latach 2016–2020 91
Tabela 26 Schemat analizy SWOT 92
Tabela 27 Analiza SWOT Gminy Radgoszcz 92

Spis wykresów

Wykres 1 Liczba ludności ogółem w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020 11
Wykres 2 Piramida wieku dla Gminy Radgoszcz w roku 2020 13
Wykres 3 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020 14
Wykres 4 Wskaźnik starości – odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej w Gminie Radgoszcz i w gminach podobnych w latach 2016–2020 18
Wykres 5 Przyrost naturalny na 1 000 ludności w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020 .. 19
Wykres 6 Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020 20
Wykres 7 Urodzenia żywe na 1000 ludności – wartości dla Gminy Radgoszcz i średnia dla gmin podobnych w latach 2016–2020 21
Wykres 8 Saldo migracji osób w wieku 15–39 lat na 1000 osób w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020 23
Wykres 9 Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca (średnia trzyletnia) w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020 27
Wykres 10 Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020 .. 27
Wykres 11 Liczba porad lekarskich na 1000 mieszkańców w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020 27
Wykres 12 Liczba mieszkań komunalnych na 1000 mieszkańców w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020 28
Wykres 13 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020 32

Wykres 14 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020 ... 32
Wykres 15 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020 ... 33
Wykres 16 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020 ... 33
Wykres 17 Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020 ... 34
Wykres 18 Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020 ... 34
Wykres 19 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020 ... 35
Wykres 20 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020 ... 35
Wykres 21 Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1000 osób w wieku produkcyjnym w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020 ... 41
Wykres 22 Kwota wydatków inwestycyjnych przypadająca na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020 ... 41
Wykres 23 Nowo oddana powierzchnia komercyjna do liczby nowych podmiotów gospodarczych - średnia trzyletnia w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020 ... 42
Wykres 24 Oferty pracy (stan na koniec roku) na 1000 mieszkańców w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020 ... 42
Wykres 25 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych do 25 roku życia na 1000 mieszkańców gminy w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020 ... 43
Wykres 26 Wartość majątku zakumulowanego na terenie gminy w oparciu o zasoby mieszkaniowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020 ... 43

Wykres 27 Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej NO do kwoty dochodów bieżących (w %) - średnia trzyletnia w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020 44
Wykres 28 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności w Gminie Radgoszcz, gminach sąsiednich, województwie małopolskim i Polsce w roku 2020 56
Wykres 29 Udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni gminy ogółem (%) w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020 59
Wykres 30 Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej przypadająca na 100 osób korzystających z sieci (m/osoba) w Gminie Radgoszcz w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2016–2020 60
Wykres 31 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w roku 2020 73
Wykres 32 Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020 75
Wykres 33 Fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020 80
Wykres 34 Dochody własne (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020 84
Wykres 35 Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020 85
Wykres 36 Udział (zł) w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020 . 85
Wykres 37 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020 86
Wykres 38 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020 87
Wykres 39 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020 88

Wykres 40 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego i Polski w roku 2020 89
Wykres 41 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz.. 90
Wykres 42 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Radgoszcz w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego oraz Polski w roku 2020 .. 90

Spis rysunków

Rysunek 1 Wskaźnik rozwoju – wymiar społeczny w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020 25
Rysunek 2 Wskaźnik rozwoju społecznego w Gminie Radgoszcz (obszary) w latach 2016–2020 26
Rysunek 3 Wskaźnik rozwoju w obszarach wymiaru społecznego na początku i końcu badanego okresu w Gminie Radgoszcz 28
Rysunek 4 Pozycja Gminy Radgoszcz w grupie porównawczej – wymiar społeczny 29
Rysunek 5 Wskaźnik rozwoju – wymiar gospodarczy w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020 39
Rysunek 6 Wskaźnik rozwoju gospodarczego w Gminie Radgoszcz (obszary) w latach 2016–2020 40
Rysunek 7 Wskaźnik rozwoju w obszarach wymiaru gospodarczego na początku i końcu badanego okresu w Gminie Radgoszcz 44
Rysunek 8 Pozycja Gminy Radgoszcz w grupie porównawczej – wymiar gospodarczy 45
Rysunek 9 Wskaźnik rozwoju – wymiar środowiskowy w Gminie Radgoszcz w latach 2016–2020 58
Rysunek 10 Wskaźnik rozwoju środowiskowego w Gminie Radgoszcz (obszary) w latach 2016–2020 59
Rysunek 11 Wskaźnik rozwoju w obszarach wymiaru środowiskowego na początku i końcu badanego okresu w Gminie Radgoszcz 60
Rysunek 12 Pozycja Gminy Radgoszcz w grupie porównawczej – wymiar środowiskowy ... 61
Rysunek 13 Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Radgoszcz w latach 2016–2020 94
Rysunek 14 Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Radgoszcz w latach 2016–2020 (obszary) 96
Rysunek 15 Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Radgoszcz w obszarach na początku i końcu badanego okresu 97

Rysunek 16 Pozycja Gminy Radgoszcz w grupie porównawczej 98

Spis map

Mapa 1 Położenie Gminy Radgoszcz na tle Polski, województwa małopolskiego i powiatu dąbrowskiego 7
Mapa 2 Podział Gminy Radgoszcz na jednostki strukturalne 8
Mapa 3 Główna sieć komunikacyjna na terenie Gminy Radgoszcz 9
Mapa 4 Czas dojazdu do wybranych ośrodków miejskich z Gminy Radgoszcz 10
Mapa 5 Gęstość zaludnienia w poszczególnych sołectwach Gminy Radgoszcz w roku 2020 12
Mapa 6 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ogółem w sołectwach Gminy Radgoszcz w roku 2020 36
Mapa 7 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sołectwach Gminy Radgoszcz w roku 2020 37
Mapa 8 Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ogółem w sołectwach Gminy Radgoszcz w roku 2020 37
Mapa 9 Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Radgoszcz 48
Mapa 10 Zasięg obszarów przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie małopolskim w roku 2020 51
Mapa 11 Zasięg obszarów przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu dla 8-godz. stężenia O_3 ze względu na ochronę zdrowia w województwie małopolskim w roku 2020 52
Mapa 12 Obszar zagrożenia powodziowego na terenie Gminy Radgoszcz 69

Załączniki

Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego na etapie diagnostycznym